

laat niet verloren gaan ...
werkboek voor uitvaartliturgie

een uitgave van Brussels Catechesehuis

Woord vooraf

Sterven is loslaten en loslaten is altijd een beetje sterven. Zo vaak verplicht het leven ons tot loslaten, tot het definitieve loslaten komt. Wie meent te kunnen loslaten, bevestigt tegelijkertijd hoe sterk hij of zij aan het leven vasthoudt. Sterven hoort dan wel bij het leven, maar we leven allemaal zo graag zonder de gedachte daaraan. Nochtans blijft zonder het sterven, ons leven onvolkomen.

Vroeg of laat maakt iedereen het mee, dat er iemand sterft - aangekondigd of niet - die nauw aan het hart ligt. En dan sta je voor de opgave om met familie en vrienden, binnen een korte tijdspanne, op gepaste wijze afscheid te nemen en daarvoor de juiste toon te vinden. Eenvoudig is het niet om woorden te vinden die kunnen helpen het verdriet te verwerken, om te danken of om uit te drukken hoezeer je worstelt met de vraag: 'Waarom moest dit gebeuren?' Jazeker, woorden schieten tekort, maar toch blijven ze een onmisbare vertolking van wat ons bezielt. Het blijft echt wenselijk dat familieleden en verwanten nauw betrokken worden bij de voorbereiding van de uitvaart en actief meedoen tijdens de dienst zelf.

Uitvaartwerkboek

Met dit uitvaartwerkboek willen we op een discrete, maar voelbare manier ruggesteun bieden. We brengen voor de verschillende omstandigheden waarin nabestaanden iemand moeten afgeven, elementen voor de uitvaartliturgie bijeen: woorden, symbolen en muziek. Daarbij vertrekken we van enkele vaste gegevens die in elke uitvaart een bepaalde plaats krijgen, zoals het persoonlijk aanspreken van de aanwezigen, het oproepen van een levendige herinnering aan de gestorvene, plaats geven voor getuigenis, ruimte voor eigen verdriet, spanning tussen geloof en ongeloof, aandacht voor de band tussen overledene en familie, evangelie als aanknopingspunt ...

Het blijft een uitdaging om volgens de traditie van de parochie en de gevoeligheid van de familie aan en in te passen, te veranderen en bij te schaven. En om te zoeken naar een geschikte omkadering voor het afscheid.

Woorden

We willen mee de weg gaan van het verdriet, de gevoelens van vertwijfeling en de worsteling met de zinvraag eerbiedigen. Als de omstandigheden het toelaten, nodigen we ook uit dankbaarheid om een rijk gevuld leven te verwoorden. Bij dit alles laten we ons leiden door het verrijzenisgeloof. We willen niet verdoezelen dat we met dit geloof de nabestaanden willen optillen uit hun angst en droefenis. Soms durven we ook spreken van vervulling.

Symbolen

Symbolen kunnen vaak meer zeggen dan woorden. Nu eens zal het woord tekortschieten. Op andere ogenblikken kan het ruimte scheppen waardoor de gebalde kracht van het symbool tot zijn recht komt. Soms spreken symbolen een sterkere taal dan wat dan ook.

Naast licht, bloemen, water en wierook brengen we symbolen aan die niet vreemd zijn aan het leven van de gestorvene. We willen de brug slaan tussen het oude en het nieuwe, m.a.w. ons laten inspireren door de bijbelse traditie

en tevens zoeken naar een tekentaal waardoor de huidige mens zich aangesproken voelt.

Muziek

Liturgie zonder muziek mist een fundamentele dimensie. Muziek is als geen ander medium in staat een ingetogen sfeer te creëren, gevoelens weer te geven en herinneringen op te roepen. In dit werkboek doen we suggesties voor de keuze van muziek. We verwijzen naar de klassiekers, maar leggen ook de nadruk op minder gekende en toch passende muziek.

In een uitvaart kan er ook plaats zijn voor instrumentale muziek. Sommige intense momenten worden vaak beter ondersteund door zachte instrumentale muziek dan door een willekeurig lied.

Als er eucharistie gevierd wordt, mogen we niet vergeten dat ook gewone eucharistische liederen (offerandelied, communielied) thuishoren in een uitvaart.

Tot slot willen we ook suggereren steeds de tijd van het jaar indachtig te zijn. Zo hoort bij een uitvaart in de paastijd zeker een verrijzenislied.

Bernard Lenaerts,

namens Brussels Catechesehuis

Laat niet verloren gaan

*Niet het werken en zwoegen,
niet een ster aan de hemel,
niet het zaad in de aarde,
niet het lied
in het hart van de mens.*

*Niet de droom, niet de hunker.
Niet de schoonheid die ons vervulde.
Niet de lach van weleer,
niet de droefheid, de tranen van nu.*

*Niet de voetstap van de geliefde,
niet het vuur, niet de trouw,
niet de leegte.
Niet de vragen, de stilte nadien.*

*Niet de moed ondanks alles.
Niet de weg die gegaan wordt.
Niet het vruchteloos hopen.
Niet het lichaam gebroken.
Niet het stemloos verdriet.*

*Niet het licht in de ogen.
Niet het land van belofte.
Niet de adem van leven.
Niet de kracht van de ziel.*

*Laat niet verloren gaan.
Geen naam.
Geen ogenblik.*

Kris Gelaude

Inhoudstafel	blz.
<i>Woord vooraf</i>	1
<i>Verantwoording</i>	5
Jij die me liefhad, hebt me genoemd Gebedsdienst voor een te vroeg geboren kind <i>Marie-Rose Nevens e.a.</i>	7
Hij zal je het leven terugschchenken Gebedsdienst voor een kind <i>Marie-Rose Nevens e.a.</i>	13
Sterker dan de dood is de liefde Uitvaart van iemand in de bloei van het leven <i>Kris Gelaude</i>	19
God zal je in alles voorzien Uitvaart van iemand in volle overgave <i>Kris Gelaude</i>	29
Laat uw hart niet verontrust worden Uitvaart bij plots overlijden <i>Jan Lagae</i>	37
Dat jij vrede mag vinden Uitvaart van een jongere (zelfdoding) <i>Marie-Rose Nevens</i>	45
Zult Gij mij dragen, God? Uitvaart van een sterke vrouw <i>Manu Verhulst</i>	55
Word nu: zandkorrel, druppel in de zee, ademtocht, innige gloed Gebedsdienst met de vier oerelementen <i>Kris Gelaude</i>	63
Voel je bevrijd en leef Uitvaart van een langdurige zieke of na aftakelingsproces <i>Kris Gelaude</i>	71
Alles neemt afscheid van mij Gebedsdienst voor een demente <i>Annemie Van de Walle</i>	81
Waar liefde is, daar is God Uitvaart van een bejaarde moeder <i>Ivo Van Besien</i>	87

Naar zijn beeld en gelijkenis
Woorddienst met drie deugden

95

Bekommerd

Jan-Frans Lindemans

Gastvrij

Andrea Gillis

Gelovig

Bernard Lenaerts

Genietend

Bernard Lenaerts

Hoopvol

Lieve Bergmans

Mild

Lieve Bergmans

Moedig

Lieve Bergmans

Rechtvaardig

Jan-Frans Lindemans

Sociaal

Andrea Gillis

Vergevingsgezind

Andrea Gillis

Vreugdevol

Andrea Gillis

Vriendschappelijk

Andrea Gillis

Vrijgevig

Bernard Lenaerts

Wijs

Kris Gelaude

Zoekend

Jan-Frans Lindemans

Tafelgebeden 119

Tafelgebed 1 121

Marie-Rose Nevens

Tafelgebed 2 123

Jan Lagae

Tafelgebed 3 125

Kris Gelaude

Tafelgebed 4 127

Kris Gelaude

Tafelgebed 5 129

Kris Gelaude

Tafelgebed 6 131

Marcel Verhelst

Tafelgebed 7 133

Ivo Van Besien

Tafelgebed 8 135

Bernard Lenaerts

Suggesties voor liederen en muziek 137

cd-rom als bijlage

Verantwoording

Een uitvaart blijft het ultieme ogenblik van afscheid. Een ogenblik waarop mensen zich niet te weer stellen en waar de nood aan rituelen en aan religieuze duiding zich opmerkelijk manifesteert. Daarom hoort, niet in het minst, aan deze liturgie zorg en aandacht te worden besteed.

Het spreekt voor zich dat vooral in de dienst van het woord uitdrukkelijk aandacht en eerbied getoond wordt voor het verdriet van de rouwenden. Elk gebeuren dat raakt aan de grens van het bestaan, wekt tegelijk een diep verlangen naar heiliging van leven en sterven, met alle menselijke gevoelens die daarbij horen. Hoe moeilijk het ook blijft, toch wil men op dat moment vooral een taal vinden om de pijn én de hoop uit te drukken. Verdriet een plaats geven kan echter alleen met schroom en in een levensnabije bewoording. We moeten er vooral over waken niet in een gestolde terminologie over het leed heen te praten.

Wie rouwt, heeft er vooral nood aan om het leven van de gestorvene ter sprake te brengen. Om dat op een directe en herkenbare manier te doen, kan een persoonlijk getuigenis door een familielid of vriend, heel passend zijn. Uiteraard indien het met waardigheid gebeurt. Niets is zo troostend en zingevend bij een afscheid als datgene wat de betrokkenen zelf kunnen uitdrukken. Die eigen inbreng zal ongetwijfeld een eigen toon zetten, maar zal tegelijk de inhoud van de afscheidsviering versterken. Wie bedroefd is, hanteert geen formules, maar spreekt veeleer woorden van vlees en bloed.

Tekens van leven

Een symbool dat naar het leven van de gestorvene verwijst, kan op een andere manier het beeld van haar of hem levendig oproepen en eer bewijzen. Het is onontbeerlijk de aanwezigheid ervan, tijdens de woorddienst, te duiden met een klein ritueel. Bloemen en kaarsen zijn natuurlijk universele symbolen, maar ze kunnen creatief aangewend worden, bv. als symbool voor de levensjaren van de persoon of voor de verschillende engagementen in het leven. Of alle aanwezigen kunnen bij wijze van begroeting, bloemblaadjes, bloesem, keitjes, theelichtjes, wierookstokjes, enz ... bij de foto of de kist verstrooien of aansteken.

Soms is het nodig erover te waken dat ruikers en bloemstukken wel degelijk een plaats krijgen tijdens de uitvaartdienst. Ze horen niet buiten of achter in de kerk opzij gelegd. Ze blijven een hulde aan de gestorvene en kunnen best zorgvuldig geschikt worden, rondom de kist of foto.

Er mag ook kleur gebracht worden in een uitvaart of afscheidsritueel. Een zeldzame keer gebeurt het reeds dat iemand - meestal op eigen verzoek - in een witte, zelfs in een groene kist, begraven wordt. Ook zonder toelichting wordt met die kleur dan vertrouwen en hoop uitgedrukt. Kleuren als geel, dat bijvoorbeeld verwijst naar krachtig nieuw leven, groen als teken van hoop, rood dat liefde en volheid symboliseert, blauw voor het onmetelijke van de hemel en het oneindige waaraan we ons toevertrouwen, die kleuren spreken een eigen taal. Vaak is er zelfs een kleur die bij de aard en de persoonlijkheid van mensen past. Het kan zinvol zijn daarvan gebruik te maken en consequent die tint in alle schikkingen, in tekstboekjes, in tekens

en symbolen te laten overheersen. Ook de natuur neemt afscheid van alles wat er was in wondermooie kleuren. Waarom dan niet de mens?

Woorden van vlees en bloed

De gebeden horen geen antwoord te zijn op vragen en pijn. Dat kunnen ze niet. Wanneer ze ontstaan en gezegd worden in kwetsbaar geloof en de eigen onmacht niet verdoezelen, winnen ze aan draagkracht en echtheid. Ook het godsbeeld dat wordt aangewend, is mee bepalend voor de zinvolheid van het moment. Het beeld van een heersende God die ver van het leven staat of dat van een strenge rechter, is weinig bevrijdend en zal haaks staan op de taal van de verrijzenishoop. Een goede uitvaartliturgie moet vooral heelkracht bezitten en als het kan even licht laten schijnen in de nacht van het menselijk verdriet.

Het benadrukken van schuld en fouten kan in de context van een uitvaart een belastend karakter krijgen. Waarom niet zoeken naar een alternatief gebed om vergeving? Ook een psalm of litaniegebed, dat genade vraagt voor de mens zoals hij is, met goede wil en onvermogen, zal als milder ervaren worden. Zo'n gebed kan de sluier van het eigen leed misschien een beetje oplichten om het wereldleed erbij te betrekken. Een alternatief gebed om vergeving zou zelfs parallel met de voorbeden kunnen geïntegreerd worden.

De kracht van het ritueel

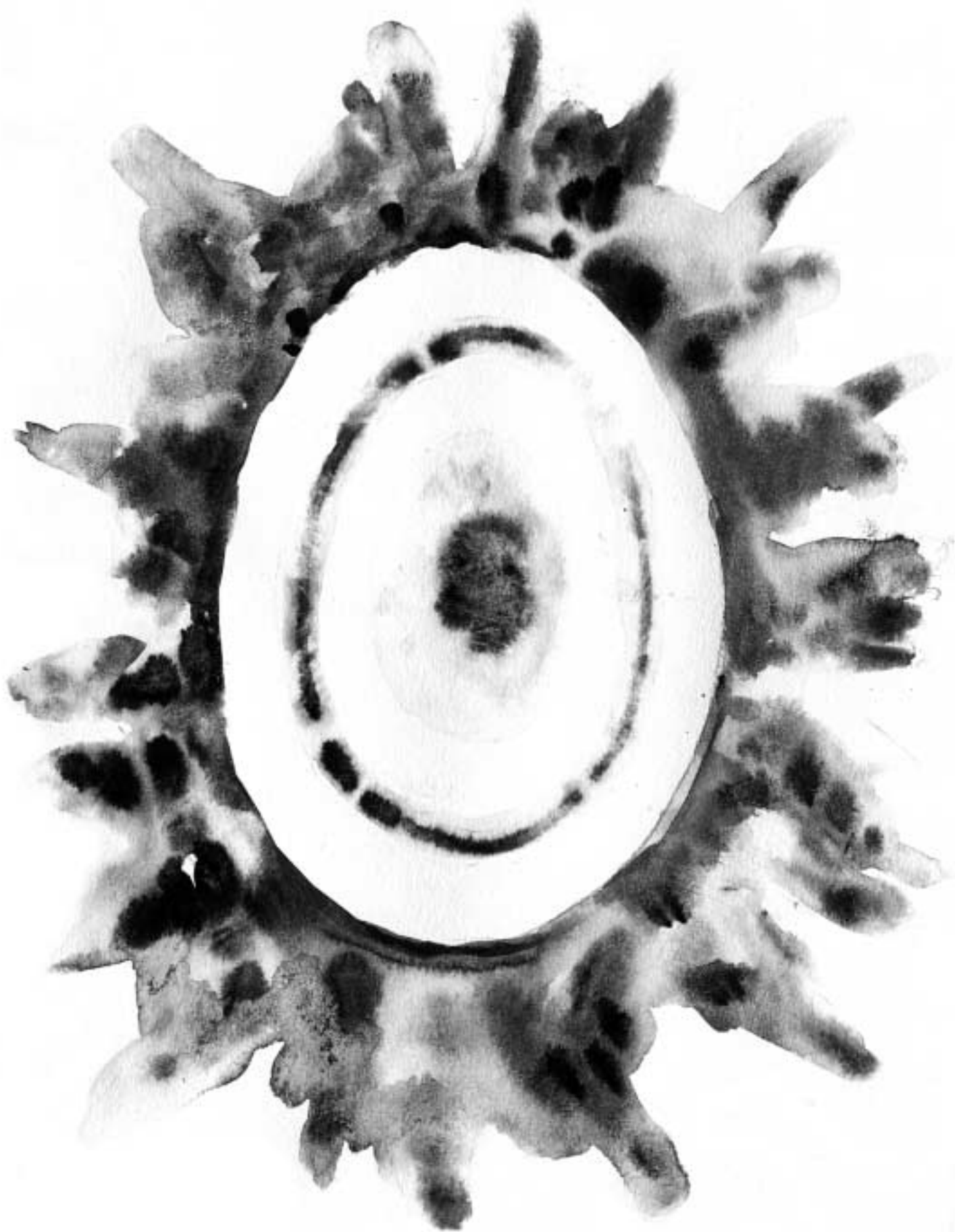
Rituelen moeten hoe dan ook sober blijven en zinvol geduid worden. Bijvoorbeeld het besprenkelen met wijwater zou voor de aanwezigen ongetwijfeld aan zeggingskracht winnen, indien dit niet meerdere malen herhaald wordt. Mensen van vandaag zijn steeds minder vertrouwd met het gebruik van traditionele rituelen, worden er soms zelfs allergisch voor. Soberheid daarin en een gepaste verantwoording, kan de zin ervan misschien weer aan het licht brengen. Een uitvaart blijft een uitzonderlijk moment om symboolgevoeligheid te wekken of aan te spreken, hoe beperkt ook.

Velen voelen zich vooral aangesproken door tastbare dingen, bv. een originele gedachtenis om mee naar huis te nemen, zoals het kaarsje of keitje - eventueel met korte tekst - dat als teken gebruikt werd in de dienst, zonnebloempitten of een bloembol om later her en der te laten bloeien ter herinnering, het puzzelstukje van een foto dat verbondenheid oproept, enz ... Naast de min of meer klassieke uitvaart stijgt de vraag naar zinvolle afscheidsrituelen in crematoria. Sacraliteit is niet gebonden aan een gebouw. Ook in het crematorium heeft het religieuze ritueel zin en betekenis. Er moet op aangedrongen worden dat daarvoor voldoende tijd en ruimte wordt gevrijwaard. Het ultieme afscheid vereist rust en stilte, wil het ook met waardigheid gebeuren.

Dit werkboek bevat teksten en rituelen, die zowel in het crematorium als in de kerk bruikbaar zijn. In de toekomst zullen wij hoe dan ook worden uitgedaagd om los te komen van de vertrouwde structuren en om herhaaldelijk te zoeken naar een betekenisvolle samenhang tussen herkenbare woorden en handelingen en een gelovige inspiratie.

Kris Gelaude, eindredactie

Jij die me liefhad, hebt me genoemd

Jij die me liefhad, hebt me genoemd

Gebedsdienst voor een te vroeg geboren kind

Marie-Rose Nevens e.a.

Een kind wordt te vroeg geboren en sterft. De droom en de verwachting die mensen heeft vervuld, moet plots plaatsruimen voor een vluchtige herinnering. In deze gebedsdienst reiken we woorden aan die de kostbaarheid en de betekenis van dit kortstondige leven trachten te omvatten.

*Je kwam voorbij.
Een onuitwisbaar ogenblik
van volgehouden leven.
Het was geen droom.
Wij hebben je gedragen.
Jij hebt ons aangeraakt.
Jouw naam,
een vingerafdruk
in ons bestaan.*

Kris Gelaude

Suggesties voor liederen en muziek: zie blz. 137 - 144

Opening

Ik ben.
Of liever: ik was. Of toch: ik ben.
Want bestaan doe ik voortaan.
Ik heb een naam: N.
Jij die me liefhad,
hebt me zo genoemd.
Zo zal ik blijven heten.
Ik sta geschreven in jouw hart
en in Gods hand.
Ik ben te vroeg geboren,
te kwetsbaar nog,
op ... te ...
Een ogenblik kon je me koesteren,
tot je me moest laten gaan,
naar de oorsprong en vervulling
van alle leven.

Verwachting. Groeiend leven.
Een nieuwe dimensie.
Dromen en verlangen.
Een kloppend hartje.
Een mensje in wording

aan mensen toevertrouwd,
die vader, moeder zullen heten.
Dankbaarheid, huiver en schroom.
... weken (of maanden).
Willen geboren worden.
N.,
onooglijk klein, onnoemelijk broos.
Zo welkom, zo moedig.
En reikend naar het leven.
Onze vreugde, heel even.
Maar ook onze diepe pijn.

Met zoveel volheid
die niet vast te houden was
en met een schreiend hart,
willen we hier bij elkaar zijn.
En alles toevertrouwen aan God,
die N. heeft gezien
nog voor zij/hij werd geboren.

Gebed

God,
Gij kent ons en Gij neemt ons zoals we zijn,
met alles wat een mens
begeestert of beroert.
Er is verdriet in ons om dit geliefde kind
dat wij niet verder mogen dragen.
Er zijn onze vragen, onze ontgoocheling.
Met dit alles staan we hier.
Kom onder ons.
En wees de Moeder, Vader
aan wie wij ons toevertrouwen.
Schenk ons ook aan elkaar
opdat wij elkander vasthouden
en doorheen alles
nog dieper verbonden worden. Amen.

Lezing (*Lucas 8, 49-54*)

Jezus was niet uitgesproken of daar kwam iemand uit het huis van de overste van de synagoge met de boodschap: "Uw dochter is gestorven; val de Meester niet langer lastig." Maar Jezus die het hoorde, zei tot Jairo: "Wees niet bang, maar heb geloof, dan zal zij gered worden." Toen Jezus aan het huis kwam, liet Hij niemand mee binnengaan behalve Petrus, Johannes en Jakobus en de vader en de moeder van het meisje. Allen weenden luid als rouwklacht over haar. Maar Jezus sprak: "Huil niet, ze is niet gestorven, ze slaapt." Ze lachten Hem uit, omdat ze wisten dat ze gestorven was. Hij nam haar echter bij de hand en riep: "Meisje, sta op!"

Voorbeden

Na elke voorbede kan gezongen worden:

**Omdat Gij het zijt, groter dan ons hart,
die mij hebt gezien eer ik werd geboren.**

uit Gezangen voor liturgie, nr. 448, blz. 465, Gooi en Sticht, 1996

Bidden wij voor N.
die wij vandaag uit handen geven.
God, geef dit kind nu alle liefde
die wij niet meer kunnen geven.

Bidden wij voor de papa en mama van N.
U kent hun pijn, God.
Wij hopen dat veel mensen lief voor hen zullen zijn
zodat zij een beetje sterkte vinden.

Bidden wij voor de opa's en de oma's van N.
U weet, God, dat hun kleinkind hun fierheid is
en de pijn van hun kinderen hun pijn.
Blijf ook dicht bij hen.

Bidden wij voor de dokters en verpleegkundigen
die N. deskundig en met tederheid verzorgden.
Mogen zij een teken zijn van Gods liefde
voor al wat klein en kwetsbaar is.

Onzevader

Afscheid

Licht,
brandende paaskaars in ons midden.
Licht van Christus, overwonnen dood.
Als teken van ons geloof dat niet
de dood het laatste woord zal hebben,
ontsteken wij de doopkaars van N. aan de paaskaars.
Dat wij iets mogen zien
van dit 'Licht van het Leven'.
Water,
nooit door mensen gemaakt.
Symbool van aangeraakt worden
door de levende God.
Teken van hergeboorte,
van bevrijding tot nieuw leven.
Leef nu,
ongenaakbaar en voorgoed.
Amen.

Bij een gestorven kind

God, wij worstelen met vragen,
waarom het zo moest.
En wat er overblijft.
En hoe met leegten als deze te leven.
En hoe er volheid kan zijn
ondanks pijn en verdriet.
Wij die niet anders kunnen
dan tastend bestaan,
wij bidden om licht
waarin we met andere ogen
naar N. kunnen kijken.
Wij zoeken de kracht
om verbonden te blijven
met wat we moeten loslaten.
De moed om kwetsbaar te zijn.
En toch te kunnen opstaan
uit onmacht en droefheid.

Wees daarom aanwezig, God, hier en nu.
Draag N. in uw armen
zoals zij/hij ooit door haar/zijn ouders
gedragen werd.
Geef ons een teken van leven, gaandeweg,
zodat wij kunnen geloven
dat er eens en voor allen
troost en toekomst zal zijn. Amen.

Morgenkind

*Eendagsbloem in onze handen,
wij zullen je telkens herkennen
in elke ontluikende knop,
in elke druppel die glinstert,
in elke zon die verwarmt.*

*En als de avond valt,
dan zal je bij ons zijn.
Soms even.
Hoorbaar als adem.
Onvindbaar.
Tussen tedere dingen.
Behoedzaam geschreven
op een kwetsbare plek
in de schoot
van ons hart.*

Kris Gelaude

Hij zal je het leven terugschenken

Hij zal je het leven terugschenken

Gebedsdienst voor een kind

Marie-Rose Nevens e.a.

*Een kind ten grave dragen ... Het druist in tegen elk menselijk gevoel.
Geen liturgie kan voorbijgaan aan het verdriet dat met dit afscheid
gepaard gaat, noch aan de tederheid die kinderen oproepen. Terwijl we
er schroomvol bij stilstaan, zoeken we in woorden en symbolen naar
kracht en vertrouwen.*

Suggesties voor liederen en muziek: zie blz. 137 - 144

Begroeting

Onze gedachten zijn bij N., bij haar/zijn leven vol dromen en verlangens.
Het kost ons moeite de dood een plaats te geven en afscheid te nemen van
haar/hem.

Droefheid overmant ons.

Als ouders wilden jullie N. gelukkig zien opgroeien in je gezin.

Als grootouders hadden jullie haar/hem graag met liefde en genegenheid
omringd.

Als broer(s), zus(sen), vriendjes wilden jullie nog lang met haar/hem spelen.
Het mocht niet zijn.

Ondanks het heroïsche gevecht van N. zelf, ondanks de goede zorgen,
de bekommernis van het hele gezin, het meeleven van de familie,
ondanks alle medische bekwaamheid en inzet, moeten wij N. uit handen
geven.

Wij zijn hier samen als geslagen en verslagen mensen.

En toch blijft er dankbaarheid in ons hart voor het leven van N.

Zij/hij heeft wonderen bewerkt ... wonderen van liefde, bekommernis,
begrip en bemoediging.

Laten we hier samen zijn om elkaar te steunen, om te getuigen van de hoop
die in ons leeft. Laten we vooral dankbaar zijn om haar/zijn moedig
voorbeeld en om het goede dat zij/hij in ons opgeroepen heeft.

Gebed

In dit uur van afscheid zoeken wij U, God,

en smeken U,

wees hier bij ons aanwezig.

Wees licht in het duister,

troost in ons verdriet.

Wees ons voelbaar nabij.

L. Wij zouden elkaar zo graag dragen met genegenheid en
fijngevoeligheid.

A. God, wees ons voelbaar nabij.

L. Wij zouden zo graag tactvol omgaan met elkaars verdriet en pijn.
A. God, wees ons voelbaar nabij.

L. Wij zouden zo graag geduld opbrengen en begrip tonen voor elkaar.
A. God, wees ons voelbaar nabij.

L. Wij zouden zo graag Gods nabijheid ervaren.
A. God, wees ons voelbaar nabij.

Plaatsen van een foto van het overleden kind

Wij horen met ons gekwetst hart nog een stem die niet meer zal weerklinken.

Wij zien stralende ogen die gesloten werden.

Wij dragen tedere herinneringen met ons mee.

Aansteken van de doopkaars aan de paaskaars

Toen N. gedoopt werd, is deze doopkaars ontstoken aan het licht van de paaskaars met de woorden: wees jij, N., zoals deze kaars, licht en warmte en een vonk van Gods liefde onder de mensen.

Vandaag ontsteken wij opnieuw de doopkaars van N., omdat wij tastend en kwetsbaar vermoeden en geloven dat God ons nabij is, als een warmte in de kilte van ons verdriet, als een licht in onze onzekerheid.

In dit licht is Jezus in ons midden.

De kinderen van de familie/klas kunnen nu kaarsjes rond de doopkaars plaatsen. Ook de lievelingsknuffel, -speelgoed of -boek van het gestorven kind kunnen bij de foto geplaatst worden. Eventueel ook enkele witte ballonnen die na de dienst buiten opgelaten worden.

Openingsgebed

God, onze Vader,
in ons verdriet komen wij tot U,
vertrouwend op uw barmhartigheid
voor N. en voor ons allen.

Laat de dood van N. ons niet ontmoedigen.

Wek in ons weer het verlangen naar leven.

Laat ons vooral nu uw goedheid en liefde ervaren
en even rust vinden, hier bij U.

Amen.

Lezing

1ste mogelijkheid (uit het tweede boek Makkabeeën)

In deze lezing spreekt een moeder tot haar stervende kind.

Mijn kind, ik heb je negen maanden in mijn schoot gedragen en tot op deze leeftijd gevoed, gekoesterd en opgevoed tot het meisje/de jongen dat/die je nu bent.

Zie eens rondom jou, kijk naar de hemel en de aarde met al wat ze bevat.

Dit alles is Gods werk. Ik weet niet eens hoe je in mijn schoot gevormd werd, want niet ik heb je leven en adem geschonken of het groeien in jou bewerkt.

Neen, het was de Schepper van de wereld. Hij staat aan het begin van alle leven.

En Hij zal je in zijn grote liefde het leven terugschenken.

Wees niet bang. God is trouw.

2de mogelijkheid (Augustinus over de dood)

De dood is niets.

Ik ben maar aan de andere kant.

Ik ben mezelf,

jij bent jezelf.

Wat we waren voor elkaar

zijn we nog altijd.

Noem me zoals je me steeds genoemd hebt.

Spreek tegen mij zoals weleer,

op dezelfde toon,

niet plechtig, niet triest.

Lach zoals we altijd lachten

om de kleine, deugddoende dingen.

Speel, glimlach, denk aan mij.

Bid voor mij.

Spreek mijn naam uit thuis

zoals je altijd gedaan hebt,

zonder een zweem van wanhoop erin.

Het leven is wat het altijd geweest is,

de draad is niet gebroken.

Waarom zou ik uit je gedachten verdwijnen,

nu je me niet meer ziet?

Ik wacht op je. Ik ben dichtbij,

slechts aan de andere kant van de weg.

Zie je, alles is goed.

Je zult mijn hart opnieuw ontdekken

en er de tederheid van terugvinden,

zuiverder dan ooit.

Dus, droog je tranen

en blijf niet wenen als je van me houdt.

3de mogelijkheid (uit De kleine prins, A. de Saint-Exupéry)

Toen de kleine prins was ingeslapen,
nam ik hem op in mijn armen en vervolgde mijn weg.
Ik was ontroerd. Ik had het gevoel dat ik
een heel broze schat bij mij droeg.
Méér nog, dat er niets kwetsbaarder op aarde bestond,
dan dit kind in mijn armen.
In het maanlicht keek ik naar zijn bleke voorhoofd,
zijn haren, beroerd door de wind, zijn gesloten ogen.
En ik zei tot mezelf: wat ik hier zie is maar schors.
Het belangrijkste is voor de ogen onzichtbaar ...

Slotbezinning

Als wij mensen elkaar de hand geven en niet langer leven
als ieder voor zichzelf, dan ontstaat nieuw leven.
Als wij mensen van ons eiland wegtrekken
en gaan naar wie door verdriet of angst eenzaam leven,
dan ontstaat er een nieuw land van mensen samen.
Als wij mensen onszelf niet langer doof houden voor elkaar,
maar luisteren naar wat er leeft,
dan ontstaat een nieuwe band waarvan we kunnen leven.
Waar wij mensen langs elkaar heen leven,
elkaar opzij schuiven, blind zijn voor elkaar,
geen oog hebben voor elkaar, daar gaat het leven dood.
Als wij mensen onze deur, onszelf openen voor elkaar
en elkaar uitnodigen om binnen te komen
en bij elkaar veilig kunnen zijn in alle kwetsbaarheid,
dan ontstaat er nieuw leven.
Op zoveel plaatsen ver weg en heel dichtbij naast ons,
verlangen mensen zo naar leven.
Op zoveel plaatsen hopen mensen op mensen die kunnen zien
en die kunnen horen met hun hart.
Op zoveel plaatsen ver weg en heel dichtbij naast ons,
verlangen mensen naar een woord van begrip,
naar een arm om hun schouder,
want mensen zoeken leven dat leefbaar is.
Als wij zo leven met en voor elkaar,
dan kunnen wij God zien.

Marinus van den Berg

Sterker dan de dood is de liefde

Sterker dan de dood is de liefde

Uitvaart van iemand in de bloei van het leven

Kris Gelaude

Sterven in de zomer van het leven, heel onverwacht of na een slopende ziekte. Het gebeurt, zoals een vuist kan neerkomen in ons bestaan. Wat blijft er over? Van wat men achterlaat is er niets dat de liefde overtreft. Zij alleen is bij machte vertrouwen en perspectief te bieden. Het is een goddelijke garantie. Zulk bewustzijn werd de inspiratie van deze viering.

Suggesties voor liederen en muziek: zie blz. 137 - 144

Begroeting

Welkom aan allen, hoe je hier ook bent,
met verdriet en pijn,
met geloof of ongeloof,
met liefde en vriendschap,
om afscheid te nemen van N.
En om de familie met medeleven te omringen.

Inleiding

Gedicht: **Waar zal je zijn?** zie blz. 28

Gebed om genade

1ste mogelijkheid

V. De ene dag kunnen wij leven
met geestdrift en kracht.
De andere dag, zoals vandaag,
blijken wij in onmacht gevangen.
Met de hand op het hart
noemen wij wat ons bedroeft en verscheurt.
We proberen op te kijken naar God
en vragen dat dit leed
en dat van heel de wereld,
geheeld mag worden en geheiligd.

Onderstaande tekst werd, licht aangepast, op toon gezet. Zie blz. 143 - 144

L. Voor het kind dat sterft in het verkeer,
voor de jongere die alle levenswil verliest,
voor de ouder die zijn kind niet kan zien opgroeien:
Kyrië, kyrië, kyrië eleison.

L. Voor de oudere die eenzaam achterblijft,
voor de mens die zich niet kan verzoenen,
voor de stervende die niet omringd wordt:
Kyrië, kyrië, kyrië eleison.

- L. Voor het gezin dat het gemis niet aankan,
voor de gemeenschap die de menselijke nood niet ziet,
voor de samenleving die geen plaats laat voor verdriet:
Kyrië, kyrië, kyrië eleison.

2de mogelijkheid

*Alternerend met het lied 'Wees hier aanwezig' (t. J. Duin/m. J. Stokkermans)
uit Klein Dienstboek, nr. 122, Gooi en Sticht, 1982*

- V. Wij zijn hier verzameld
als broze, kwetsbare mensen.
Iemand die het leven als een vuur in zich droeg,
sterft en laat een leegte in ons hart.
Met twijfel en vragen blijven wij achter.
Wie zegt ons waar deze wegen naartoe gaan?
Wie draagt ons over de grens van leven en dood?

Daarom, wees hier aanwezig, God.

Lied: *strofe 1*

- V. Wij worden geboren om leven te geven.
Wij zijn elkanders thuis en toeverlaat.
Maar ieder van wie we houden
wordt ons te dierbaar om te verliezen.
Verdriet snijdt onze diepste adem af.
Wat doen wij hier als liefde niet blijft duren?
Waar moeten wij heen met pijn en gemis?

Daarom, wees hier aanwezig, God.

Lied: *strofe 2*

- V. Wij zijn zoekers naar geluk.
Wij zijn dromers van een toekomst.
En wij willen geloven dat het zin heeft
te vertrouwen op de belofte, die werd gedaan.
Want hoe zullen wij het uithouden, God,
als Gij ons niet kunt troosten,
op dit moment en alle dagen die nog komen?

Daarom, wees hier aanwezig, God.

Lied: *strofe 3*

Klein ritueel rond een symbool

N. was vergroeid met ...

Vandaag krijgt haar/zijn ..., zoals zij-/hijzelf een ereplaats in ons midden.

Of

N. heeft de jaren van haar/zijn leven als een krans aaneengeregen. Laten wij met zoveel kaarsjes als de jaren die zij/hij telde, nu rond haar/hem een kring van licht vormen, samen hopend op het licht dat nooit in donker keert.

Getuigenis *bij wijze van voorbeeld*

In naam van vele vrienden en collega's.

N., we kunnen alleen maar heel blij zijn,
dat we je van zo dichtbij mochten kennen.

We zullen je missen.

We zullen je luisteren missen, je enorm inlevingsvermogen,
je gesprekken, je warmte, je 'eender-wanneer-welkom-zijn',
je ongedwongen openheid.

Woorden schieten hier tekort en lijken niet eens
half te zeggen wat we bedoelen.

We voelden je kracht en je wil om te leven.

We zagen hoe jij je krampachtig vasthield aan het leven.

Je leven waarin wij allemaal op een
eigen manier een stuk mochten meegaan.

Je leven waarin jij ons allemaal
een eigen plaats gaf.

Want wie van ons had niet het gevoel
een speciale band met jou te hebben?

N., we zagen hoe blij je was

dat je naar huis mocht uit het ziekenhuis.

We wisten allemaal dat geen enkele therapie
nog kon helpen,

maar we wilden het geen van allen geloven.

De manier waarop je thuis 'gedragen werd'

door je gezin en door je familie,

en de ruimte die wij van hen kregen,

kan bij ons alleen maar grote bewondering wekken.

We weten dat je dat,

ondanks je gevecht tegen je afhankelijkheid,
erg waardeerde.

N., we zullen je missen.

Hoewel we niet weten waar je nu bent,

we weten dat je er bent.

We weten dat je zal blijven.

We weten dat - als eens
de felle pijn wat minder scherp wordt -
de prachtige herinneringen aan jou,
ons zullen troosten.
We weten dat we nog hartelijk zullen lachen
om je beeldende verteltrant,
om je krasse uitspraken.
We weten dat we jouw warme innemendheid
dan nog zullen voelen.
We weten dat je nooit echt weg zal zijn.
Dank je, N.

(Voor Liljan)

Lezing *(naar 1 Kor. 13)*

Stel dat ik zou spreken als geen ander,
wijs en verstaanbaar voor iedereen,
als ik de liefde niet heb,
zal ik klinken als koude elektronische geluiden
en het ijlen van een megafoon.
Al zou ik profetische gaven hebben,
al zou ik alle geheimen van de wetenschap doorgronden,
al heb ik het geloof om aan een wereld van rechtvaardigheid te werken,
als ik de liefde niet heb,
ben ik niets.
Al deel ik mijn bezit uit,
al geef ik mijn lichaam prijs aan de vuurdood,
al ben ik solidair met wie arm is,
als ik de liefde niet heb,
ben ik niets.
De liefde is geduldig,
de liefde is zachtmoedig.
Ze is niet afgunstig,
ze praalt niet en geeft niet om schone schijn.
Ze kwetst niemands gevoel en is niet uit op eigenbelang.
Ze wordt niet verbitterd en rekent het kwade niet aan.
Ze schept geen plezier in het onrecht,
maar vindt haar vreugde in de waarheid.
Alles verdraagt ze,
alles gelooft ze.
Altijd heeft ze hoop
en bij alles houdt ze stand.
De liefde zal nooit vergaan.

Suggestie voor homilie

Wanneer iemand sterft in de zomer van het leven, dan verschuift de aarde onder onze voeten een beetje. En het dak van ons vertrouwen kraakt.

We worstelen met vragen. Waarom nu? Waarom moet iets dat mooi en goed is, zo ongenadig afgebroken worden? Waartoe heeft alles gediend? Wat betekent het leven eigenlijk? Maar we komen er niet uit. Er is geen antwoord voor te vinden.

Dit zijn de ogenblikken dat we samen zitten als verslagen kinderen. Ontredderd, ontheemd, sprakeloos en kwetsbaar.

Dit zijn de ogenblikken dat we naar beschutting zoeken. Bij elkaar. Maar ook bij iemand die groter is dan ons denken, weten, voelen. Want of we dat nu uitspreken of niet, diep in ons hart koesteren we allemaal de hoop dat de dood niet het laatste is.

Ook de bijbelse woorden geven ons geen antwoord op lijden en verdriet. Maar ze willen ons met andere ogen leren kijken. Ze zeggen ons dat het leven veel groter is dan al het tastbare en meetbare. Wij zien er maar fragmentjes van. De bijbel geeft ons de garantie van een liefhebbende God. Niet iemand die ver boven alles staat, maar een God, die zoals een moeder, een vader, geraakt wordt door alles wat ons raakt. Die God heeft ons met liefde het leven gegeven. En Hij wil niet dat iets daarvan verloren zou gaan. Diezelfde God legt ook de liefde in ons hart.

Wanneer we stilstaan bij een mensenleven, ontdekken we dat niets er zoveel kwaliteit aan geeft, als de liefde waartoe iemand in staat is. De liefde draagt ons. Ze geeft ons kracht. Ze maakt ons menselijk, meer dan wat ook. Ze laat ons grote dingen doen.

Hier kan dieper worden ingegaan op het concrete leven van de gestorvene.

Alles wat iemand met liefde doet, verbindt hem dieper met anderen en maakt hem onvergetelijk. Daarom is vooral de liefde nu ook oorzaak van zoveel pijn en gemis. En toch blijft ze het mooiste wat een mens in zich draagt. Omdat we kunnen liefhebben, zijn we geliefd en kunnen we op God gelijken. Precies de liefde maakt ons onsterfelijk. Ze tilt ons op over de grenzen van ons kwetsbare lichaam en van ons aardse bestaan.

Het verdriet om het heengaan van deze mens kan niet zomaar uit ons hart gewist worden. Het zal zijn weg moeten zoeken, met moeite en tijd, en misschien zelfs sporen nalaten. Maar niet dat verdriet zal onze herinnering onherroepelijk overschaduwen. Want al het goede wat deze vrouw/man gedaan heeft, de grootheid die zij/hij in zich droeg en vooral de liefde die zij/hij betoond heeft, zal de gedachtenis aan haar/hem ombuigen tot kracht, tot troost en houvast. Wat zij/hij ons gegeven heeft, blijft kostbaar en onuitwisbaar. Niemand neemt het van ons af.

En het is kostbaar in Gods ogen.

Gebed over de gaven

God,
zie het graan dat gezaaid wordt.
De regen valt en doordrenkt de aarde.
De zon verwarmt ze en geeft er wasdom aan.
En het graan dat geoogst en geplet wordt,
verandert in dagelijks brood.
Wij weten er amper van.
Zo is ons bestaan,
een handvol levenskracht
die ontkiemt dankzij de liefde.
Maar die ook gedrenkt wordt in verdriet.
Wie van ons weet of hij de vruchten ziet?
Onthul dat geheim God,
dat groot is als Uzelf.
Doe met ons leven,
wat gebeurt met het zaad.
Laat niet verloren gaan wat goed is.
Geef er een blijvende bestemming aan,
Gij, Zingever van alles,
hier en nu en voorbij dit bestaan.
Amen.

Tafelgebed kies uit nrs. 3, 4 of 5 op blz. 125 - 130

Onzevader

V. Bidden is onderdak zoeken
daar waar we kwetsbaar mogen zijn,
zoals een kind bij vader en moeder.
Met dat vertrouwen bidden wij:

A. Onze Vader ...

Voorbeden

*Kyrië eleison werd op toon gezet zoals het gebed om genade.
Zie blz. 143 - 144*

L. Om de naam van N. als onvervangbaar in onze herinnering te bewaren,
om de hoop die zij/hij gekoesterd heeft als een fakkel door te geven,
om met schroom en eerbied het verdriet van deze familie te benaderen,
bidden wij:

Kyrië, kyrië, kyrië eleison.

- L. Om de liefde te beleven als het hoogste goed,
om de zorg die ons is toevertrouwd met toewijding te dragen,
om de tijd die ons gegeven wordt met overgave te vervullen,
bidden wij:

Kyrië, kyrië, kyrië eleison.

- L. Om uit kwetsbaarheid en machteloosheid deemoed te leren,
om met waardigheid de weg te gaan waarvoor we zijn bestemd,
om ondanks de pijn, sterven te laten horen bij het leven,
bidden wij:

Kyrië, kyrië, kyrië eleison.

Slotgebed

God,
Gij die aan het leven voorafgaat
en aan het einde van de weg staat,
neem in uw armen N.
die wij nu machteloos
en droef uit handen geven.
Open haar/zijn gesloten ogen
voor uw eeuwig licht.
Wees de moeder, vader,
vriend en bondgenoot,
zoals wij U eenmaal
hopen te herkennen,
wanneer ook voor ons de tijd gekomen is.
Wees de God
die doet wat Hij gezegd heeft,
nu en in het uur
dat alles geheeld kan worden
voor ieder en altijd.
Amen.

Waar zal je zijn?

Waar zal je zijn?
In het geheim van de sterren
waar we samen naar kijken
of misschien in het lied van de wind?
En als het lente wordt in die kwetsbare tint
van een kortstondige bloesem?

Waar zal je zijn,
als we zwijgzaam van verdriet,
opnieuw je voetstappen horen
en hoe je zachtjes de deur sluit
zoals gewoonlijk?
En toch, wij vinden je niet.

Misschien heb je
ergens iets achtergelaten,
een briefje, zomaar in een la,
met een voorzichtig bericht.
Dat je er straks wel zal zijn,
omringend op jouw manier,
maar onaantastbaar voor ziekte en pijn.

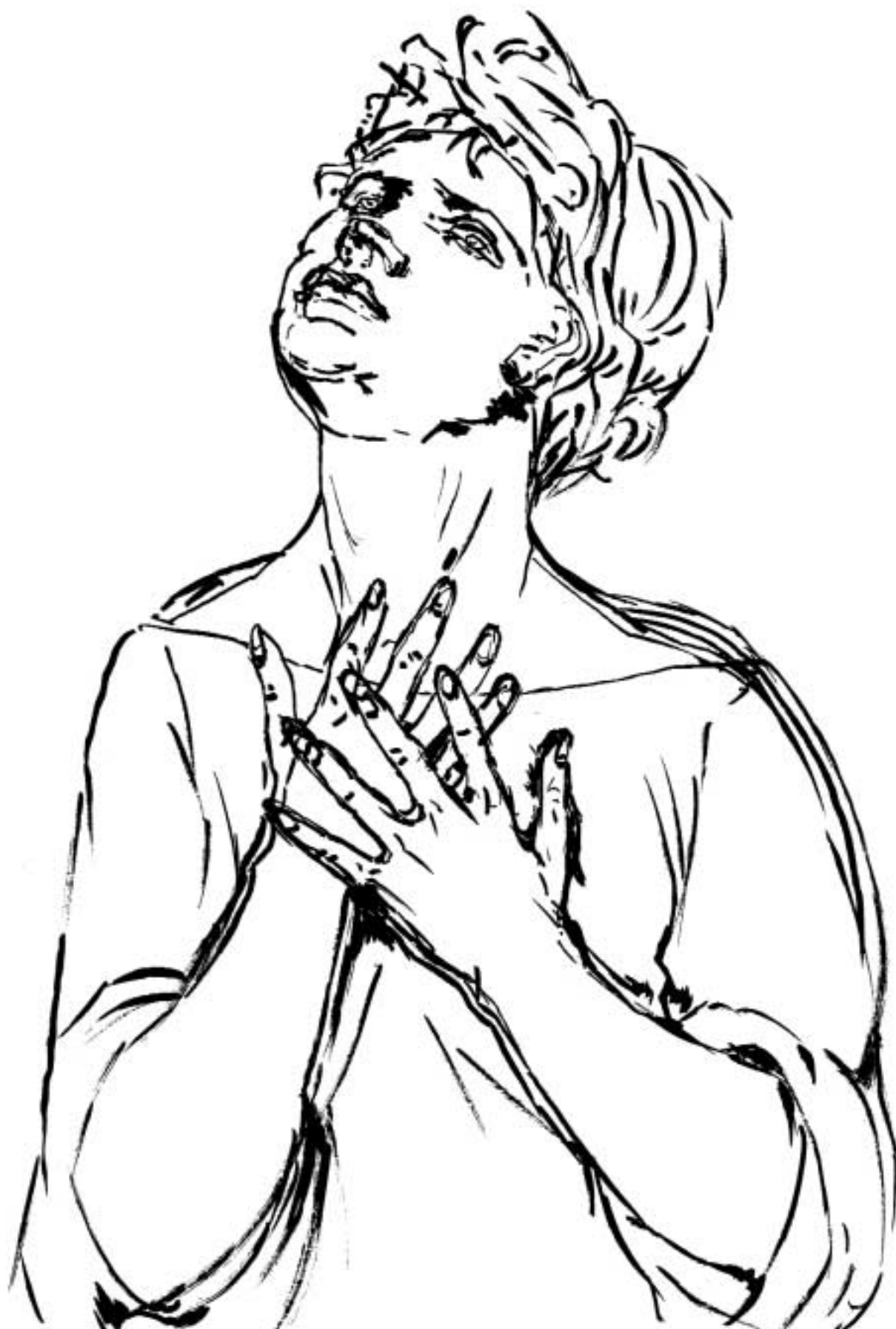
We zullen je, net als voorheen,
bij je naam blijven noemen.
Alleen wat zachter,
hoewel stilte zelden zo hard valt.
De dingen staan roerloos
en jouw plaats aan tafel
bleef nimmer zo leeg.

Maar geef een teken.
Knipoog of leg een hand
op een schouder,
wanneer je een ogenblik
met ons meeloopt.
Zo ver kan je nooit van ons weggaan
dat er geen glimp van jou meer zou zijn.

Want dood is niet het laatste.
De liefde is sterker.
Maar weet je,
ze geeft soms ook zoveel verdriet.

Kris Gelaude

God zal je in alles voorzien

God zal je in alles voorzien

Uitvaart van iemand in volle overgave

Kris Gelaude

Er zijn mensen die, hoewel ze nog veel van het leven hadden kunnen verwachten, groot worden in ziekte en beproeving. Omdat zij met volle overgave durven leven, kunnen zij grootmoedig sterven. Door de pijn van afscheid nemen heen, blijven zij een troost voor anderen.

Er wordt een mand voorzien met groene takjes, bloesems of strooibloemen. Bij het binnenkomen neemt iedereen een takje mee en legt dit rond de foto van de gestorvene.

Suggesties voor liederen en muziek: zie blz. 137 - 144

Begroeting

Wees welkom, mensen.

Zoals N. met haar/zijn leven veel heeft mogelijk gemaakt, zo gaat zij/hij vandaag nog wat verder met ons mee.

Zij/hij brengt ons bijeen,

niet om te treuren, maar om samen met haar/hem, ons naar het leven te keren.

En om door de pijn heen te gedenken

dat het leven goed is als wij dat leven liefhebben,

zoals N. ons voorgedaan heeft.

Gebed om genade

Afscheid nemen en loslaten

kunnen wij alleen maar

stap na stap,

in stilte en deemoed.

We buigen het hoofd

voor het mysterie

waarvoor wij staan

en bidden om Gods genade.

L. Ga met ons, God,
de weg van vallen en falen,
waarbij een ander
niet altijd recht gedaan wordt,
naar een leven dat gave wordt
en overgave.

A. Luister, Heer, ontferm U over ons.

L. Ga met ons, God,
de weg van twijfel en wanhoop,
waardoor het leven
zijn kracht kan verliezen,
naar bevrijding
van onze diepste angsten.

A. Luister, Heer, ontferm U over ons.

L. Ga met ons, God,
de weg van doofheid en verstarring,
waardoor wij onbereikbaar worden
voor een medemens,
naar een hart
dat enkel maar wil liefhebben.

A. Luister, Heer, ontferm U over ons.

Gebed

Ga met ons, God,
de lange weg
van onmacht en verdriet
naar kracht en opstanding.
Ga met ons die weg
die over sterven heen
naar onaantastbaar leven leidt.
Duld onze vragen.
Begrijp onze weemoed.
Verzacht wat ons pijn doet.
En laat er ook licht zijn.
Blaas de gloed
van verlangen weer aan.
Dat er een morgen komt
die ons optilt.
Dat er een avond is
van vervulling,
van eeuwig weerzien
en thuis zijn met allen.
Amen.

Eerste lezing

Er was eens een boom, een onbekende boom, ergens langs de waterkant.
Geplant door niemand weet wie. Hij leefde daar breeduit met vele takken.
Hij droeg de forse stem van de wind, of de doodse stilte van de avondlucht.
's Winters was het leven kaal, en zwiepend op de harde wind en met zijn
twijgen als toegeklemde vuisten, stond hij maar te wachten op de lente.
Tot zijn takken weer vol groen en bloesems schoten van ingehouden leven!

En, als de zomer kwam, maakte hij gratis schaduw voor iedereen, en soms een paraplu tegen de regen.

Zo leefde die boom daar, jaar in, jaar uit, op en neer in vier seizoenen.

Maar op een zekere dag kwam er een man, gewapend met een mes. Er was geen ontkomen meer aan: de mooiste tak werd afgesneden en de man nam hem mee naar huis. Een dode tak ... voorgoed van het leven weggesneden. En straks natuurlijk vergeten.

Drie dagen later kwam de man terug bij de boom. Die stond daar, doodstil van angst. Welke tak is vandaag aan de beurt?

Maar kijk, de man ging zitten aan de voet van de boom en hij blies op de afgesneden tak. Hij blies het lied van de fluit.

De boom hield al zijn ruisen in en verstond de fluit: "Horen jullie mij? Ik leef! Ik leef! En meer dan ooit tevoren. Ik leef! Ik fluit! Ik zing!"

Marinus van den Berg

Tweede lezing (*Matteüs 6, 25-33*)

In die tijd zei Jezus tot zijn leerlingen:

"Wees niet bezorgd om je leven, om eten en drinken, om lichaam en kleding. Het leven is groter dan eten en drinken, het lichaam is kostbaarder dan kleding. Volg de vogels in de lucht: ze zaaien niet en maaien niet en hebben geen bezit in schuren. Maar de Vader die in de hemel is, houdt hen in leven. Ben je niet meer dan wat vogels?

Trouwens, je kunt je leven niet verlengen, ook al ben je bezorgd, dag na dag. En waarom zou je je druk maken om kleding?

Kijk naar de bloemen langs de weg, die niet spinnen en niet weven, maar wel bloeien! Salomon ging schitterend gekleed, maar was niet zo mooi als één van hen. Je Vader in de hemel kleedt de bloemen die vandaag bloeien en morgen verdwenen zijn. Hoe zal Hij dan niet voor jou zorgen? Wees dus niet bezorgd om eten en drinken, om lichaam en kleding. Je hemelse Vader weet wel dat je dit alles nodig hebt. Maar zoek eerst zijn koninkrijk en doe wat recht is. Dan zal God je voorzien in alles."

Homilie

Offerande

Na de offergang kunnen een paar voorwerpen die het leven en de bezigheden van de gestorvene oproepen, naar het altaar gebracht worden, samen met brood en wijn. Dit gebaar kan aansluiten bij de offerande, met bijvoorbeeld als duiding:

Wanneer een leven op aarde stilvalt, wordt alles terug in Gods handen gelegd.

Wij leggen deze ..., dingen die bij N. hoorden als blaren aan een tak, op de tafel van het leven. En stellen daarmee hetzelfde gebaar.

Moge het werk van haar/zijn handen nu voltooid worden bij God.

Moge de grootheid van deze vrouw/man door God gezien en beantwoord worden.

Moge de liefde die haar/hem zo ver deed gaan, nu geheeld en geheiligd worden, bij een God die liefde is.

Tafelgebed nr. 4 op blz. 127

Onzevader

Na de communie kan een bezinnende tekst gelezen worden, bv. 'Afscheid' op blz. 36.

Slotgebed

God, dit lied valt stil in onze oren.
Een symfonie voltooid.
Laat N., die zoveel liefhad,
aangeraakt heeft en gekoesterd,
nu wonen in het spreken en het zwijgen van ons hart.
Raak haar/hem aan met tederheid die zij/hij herkent.
Laat haar/hem met waardigheid tot U komen,
zoals zij/hij in het leven heeft gestaan.
En wees die God die meer doet
dan wij kunnen vragen,
die mensen heelt en weer laat opstaan,
voorbij dood en alle onmacht. Amen.

Bij de absoute

Om de familie, eventueel alle aanwezigen sterker bij dit ritueel te betrekken, kan gevraagd worden dat zij – met zegenend gebaar – de hand uitstrekken over de kist.

N., zoveel van jou was zegening voor ons.
Wij zegenen je dode lichaam met water
waarin het eerste leven zichtbaar werd.
Water dat voor het leven onontbeerlijk is.
Water waarmee je werd gedoopt en
deze naam, N., hebt gekregen.
Wij bidden dat je als een nieuwe mens
mag opstaan aan de andere kant van de oever.

N., zoveel in jou was kracht en schoonheid.
Wij branden wierook rond je dode lichaam
om je de eer te brengen die je hebt verdiend.
Wierook om te getuigen dat je in alle eenvoud groot was.
Wierook om je nog even mee te dragen naar het licht
en je voorzichtig los te laten.
Wij bidden dat je met blijdschap wordt onthaald
aan de andere kant van de oever.

Gebed op het kerkhof (*Joods gebed*)

In het opgaan van de zon en in haar dalen
gedenken wij hen.

In het spelen van de wind en de kilte van de winter
gedenken wij hen.

In het openspringen van de knoppen en in de wedergeboorte van de lente
gedenken wij hen.

In het azuur van de lucht en in de warmte van de zomer
gedenken wij hen.

In het ruisen van de bomen en in de schoonheid van de herfst
gedenken wij hen.

Wanneer wij vermoeid zijn en behoefte hebben aan sterkte
gedenken wij hen.

Wanneer wij verlaten zijn en ziek van hart
gedenken wij hen.

Wanneer wij vreugde voelen die we willen delen
gedenken wij hen.

Zolang wij leven,
zullen ook zij leven.

Want zij zijn nu een stuk van onszelf,
als wij hen gedenken.

Amen.

Afscheid

*Ieder afscheid doet ons stilstaan
bij de dingen waar we zo zelden bij stilstaan.*

Zoals:

*bij wat samenbrengt
en niet te scheiden is;
bij het begrip 'Moeder, Vader'
dat meer herbergt dan men kan achterhalen;
bij de volheid van een leven
en de leegte die het achterlaat;
bij alle onbestemde vragen
waarop niemand het antwoord kent.*

*Ieder afscheid doet ons stilstaan
om te herinneren wat we zo licht vergeten.*

Zoals:

*de gratie van wat in het leven
zomaar gegeven wordt;
het onberekende van trouw
en vriendschap;
de zegenende kracht
van tederheid
en welke kwetsbaarheid
ons toegemeten wordt in al het dierbare.*

*Ieder afscheid doet ons stilstaan
om in te zien wat ons aan deze aarde bindt.*

Zoals:

*het liefste
dat we moeten leren loslaten;
het onzichtbare
dat ons dieper met elkaar verbindt;
de vreugde van het samen horen
en de pijn van gescheiden zijn;
of het gevoel van leemte en gemis
dat doet verlangen naar een eeuwigheid.*

Kris Gelaude

Laat uw hart niet verontrust worden

Laat uw hart niet verontrust worden

Uitvaart bij plots overlijden

Jan Lagae

De dood komt altijd te vroeg. En niets zozeer als de dood maakt ons duidelijk wie iemand voor ons geweest is. Met dat beklievende beeld in hart en gedachten, doen we haar/hem uitgeleide. Het verdriet om het heengaan kan groot zijn. Maar groter nog blijft de vreugde die zij/hij ons geschonken heeft.

Suggesties voor liederen en muziek: zie blz. 137 - 144

Begroeting

Van harte welkom, goede vrienden,
van ver of van dichtbij gekomen.
Dank dat jullie met velen een gelovige kring willen vormen
rond deze beproefde familie.
Als iemand plots uit ons midden wegvalt -
zoals deze verdienstelijke vrouw/man -
dan voelen wij ons geschokt en geraakt
tot in het diepste van ons wezen.
Het leven valt stil, alsof niets
ons nog kan aanspreken of gelukkig maken.
Klein en machteloos zijn we.
We beseffen hoe nietig en kortstondig het leven is.
Aan Jezus die lijden en dood doorworsteld heeft,
maar die als eerste verrezen is,
vragen wij dat Hij ons zal helpen
dit lijden te doorstaan en moedig
onze levensweg verder te gaan.

Gebed om vergeving

L. God, goede Vader,
Gij zijt een God van hoop en vertrouwen.
Toch tasten wij vandaag in ons verdriet
naar tekenen van uw zorgende liefde.
Sta ons bij in onze ontredde en pijn.

A. Heer, ontferm U over ons.

L. God, goede Vader,
Gij zijt een God van goedheid en tederheid.
Wij bidden om vertroosting nu wij treuren om
het heengaan van deze echtgeno(o)t(e), moeder/vader, vriend(in),
collega ...
Zij/hij is onvergetelijk voor ons.

A. Christus, ontferm U over ons.

L. God, goede Vader,
wij worden overrompeld door eigen verdriet.
Laat niet toe dat wij erin verstikken
of dat wij verblind voorbijgaan
aan het leed van anderen onder ons.

A. Heer, ontferm U over ons.

Gebed

Verloochen toch niet, God,
het werk van uw handen.
Wij kunnen nooit geloven dat alles wat N.,
als echtgeno(o)t(e), moeder/vader, vriend(in) ...,
voor zovelen heeft betekend,
nu plots is vernietigd en afgebroken.
Wij kunnen haar/hem zo moeilijk missen.
Laat ons hier tot rust komen
en luisteren naar uw woord,
dat de dood niet het laatste is.
Maar dat wij mogen vertrouwen
in het volle leven dichtbij U, God,
vandaag en in de moeilijke tijd die komt,
door Jezus, die mens was zoals wij.
Amen.

Eerste lezing *(naar het boek Prediker)*

Op deze aarde heeft alles zijn uur,
alle dingen onder de hemel hebben hier hun beperkte tijd.
Er is een tijd om te baren en een tijd om te sterven.
Een tijd om te planten en een tijd om te oogsten.
Een tijd om voluit te leven en een tijd van ouder worden.
Een tijd om op te bouwen en een tijd om af te breken.
Een tijd om te huilen en een tijd om te lachen,
Een tijd om te rouwen en een tijd om te dansen.
Een tijd om herinneringen te verzamelen en een tijd om te vergeten.
Een tijd om te omhelzen en een tijd om los te laten.
Een tijd om elkaar te zoeken en een tijd om elkaar te verliezen.
Een tijd om te bewaren en een tijd om weg te werpen.
Een tijd om stukken te maken en een tijd om te herstellen.
Een tijd om te zwijgen en een tijd om te spreken.
Een tijd om lief te hebben en een tijd om te haten.
Een tijd voor oorlog en een tijd voor vrede.
Een tijd om zomaar aan elkaar gegeven te zijn.
Een tijd dat we elkaar niet meer kunnen vasthouden.

Tweede lezing (naar Johannes 12)

In zijn afscheidsrede zei Jezus tot zijn leerlingen (en over hun hoofd nu tot ieder van ons):

“Laat je hart toch niet verontrust worden. Jullie geloven in God, geloof ook in Mij. In het huis van mijn vader is ruimte voor velen. Ik ga heen om een plaats voor jullie te bereiden. En als Ik ben heengegaan en een plaats voor je heb bereid, kom Ik terug om je op te nemen bij Mij.

Voorwaar Ik zeg jullie: als de graankorrel niet in de aarde valt en sterft, blijft hij alleen. Enkel als hij durft te sterven, brengt hij veel vruchten voort. Wie zijn leven bemint in deze wereld, zal het verliezen, maar wie zijn leven ook in deze wereld durft prijs te geven, zal het voor eeuwig bewaren. Wil iemand Mij dienen, dan moet hij Mij volgen, want waar Ik ben, daar zal ook mijn dienaar zijn. Als iemand Mij dient, zal de Vader hem eren.

Niet jij hebt Mij uitgekozen, maar Ik jullie en Ik heb je de taak gegeven op tocht te gaan en vruchten voort te brengen, die blijvend zullen zijn. Dit is mijn gebod dat jullie elkaar liefhebben.”

Suggestie voor homilie

We hebben in het leven nog zoveel te doen. Ongetwijfeld was dat ook zo voor N., zoveel dat zij/hij nog wilde bereiken. Zoveel dat haar/zijn geliefden nog met haar/hem wilden beleven: samen op reis, samen op rust, samen genieten.

Het is anders geworden. De opgaande lijn van hoger, meer en beter, waaraan zowat iedereen werkt in het eigen leven, wordt hier en nu doorkruist door die moeilijke dwarsbalk van lijden en verdriet.

Het dagelijkse bestaan, met zijn noeste arbeid, met alle inzet en met elke vorm van dienstbaarheid is als een weefwerk, waarover Gezelle dichtte: leven is weven en op het eind daarvan aan God zijn stuk afgeven.

Het weefwerk van N. dat nu werd afgegeven, dat levenswerk was gekenmerkt door die verticale draden van moedig voortdoen, steeds opnieuw beginnen, zich niet neerleggen bij tegenslagen en ontgoochelingen. Maar er waren ook die horizontale draden van pijn en leed, van te moeten toegeven dat men het leven niet naar zijn hand kan zetten, van het leren loslaten ... Precies in de confrontatie met die moeilijke realiteit bewijst iemand zijn diepste kracht en ware aard. Ook draden van anderen tekenen het weefwerk: zij die haar/hem zo graag zagen; zij die haar/hem in vriendschap gedragen hebben en allen die haar/hem nabij waren.

Hier kan even worden uitgeweid met een concrete levensschets.

Bij het heengaan van geliefden en vrienden ervaren we onmacht omdat we het leven niet naar onze hand kunnen zetten. Die onmacht wordt misschien wat kleiner, wanneer we het leven wat meer kunnen bekijken als een gave en opgave, een geschenk uit de hand van God. Meer gekregen en gegeven dan wij zelf kunnen verdienen en daarom ook niet alleen van ons. Het leven heeft ook nog zoveel eigen wetmatigheden, die wij soms met moeite kunnen aanvaarden.

In de eerste lezing horen wij hoe alles onderworpen is aan de gang en het ritme van de tijd. Er is een tijd van werken en van uitrusten, van beminnen en van loslaten, van opbouwen en van afbreken, van toewijding en van ontluistering, van lachen en van rouwen ... Die weg moeten we gaan, die pijn soms ondergaan.

In het evangelie horen we hoe ook Jezus tot zijn onthutste leerlingen zegt: "Laat uw hart niet verontrust worden ... Het is de wil van de Vader dat Ik niets of niemand laat verloren gaan ... Elke graankorrel moet aan de aarde worden toevertrouwd, pas dan draagt hij vrucht." Wanneer wij deze mens als graankorrel durven loslaten en aan de aarde, aan God durven toevertrouwen, dan zal hij vrucht voortbrengen. Zelfs als deze woorden nu abrupt overkomen en moeilijk te verdragen zijn, toch onthullen zij ons een nieuwe werkelijkheid. Ze zeggen iets over de andere wijze waarop N. in ons midden aanwezig blijft. God wil niet dat N. verloren gaat. Haar/zijn leven is niet vergeefs geweest, als wij het beste dat in haar/hem leefde nu vrucht laten dragen in ons leven. Zo leeft zij/hij voort in ons eigen hart. En heel zeker in het hart en de handen van onze God en Vader zelf.

Voorbeden

- L. Vol droefheid bidden wij nu voor N.
en voor al wie na een moedig gedragen lijden
uit ons midden werd weggenomen.
Wij houden haar/zijn warme persoonlijkheid in herinnering.
Wij zijn dankbaar voor het leven dat zij/hij geleefd heeft
en voor alles wat zij/hij voor ons betekend heeft.

- L. Wij danken voor de vele vormen van vriendschap en liefde
die een leven lang van deze vrouw/man zijn uitgegaan.
Wij danken voor de vrede en de rust die zij/hij uitstraalde en voor
haar/zijn grote optimisme.
Wij danken voor wat zij/hij geweest is:
een vrouw/man met een ideaal,
een vrouw/man om nooit te vergeten.

- L. Wij bidden voor diegenen die N. zo goed hebben bijgestaan
en voor allen die rouwen om een lege plaats naast zich.
Wij bidden dat zij in dankbare herinnering kunnen verder leven
vanuit alles wat de overledene zo dierbaar was.

- L. Laten we bidden voor allen hier aanwezig,
dat dit samenzijn rond N. en onze God,
ons dichter bij elkaar mag brengen, ook in pijn en lijden.
Dat wij allen thuishouden bij de verrezen Heer, Jezus,
en dat wij ons weer aan het leven durven toevertrouwen,
in de zekerheid dat God ons draagt.

Gebed over de gaven

Heer, God en Vader, samen met brood en wijn leggen wij nu in uw handen de dierbare herinnering aan N., alles wat haar/hem deugd deed, alles waarin zij/hij groot was, alles wat haar/hem verheugde en bedroefde, al het goede dat van haar/hem is uitgegaan, alles wat ons nu zo sterk met haar/hem verbonden houdt. Aanvaard het, God en Vader. Wil dit leven nu voltooiën en tot heelheid brengen. Laat dit samenzijn vruchtbaar worden, voedsel en kracht om te herbeginnen. Amen.

Tafelgebed *nr. 2 op blz. 123*

Onzevader

Dit gebed, dat Jezus ons leerde, maken wij nu tot het onze: geef dat uw rijk van vrede, liefde en tedere geborgenheid komen zal, niet ver van ons, niet later, maar hier en nu, opdat het op deze aarde zou worden zoals het is bij U. Help ons zo dat wij hier meer hemel maken voor elkaar. Steun ons bij wat goed is en laat ons een troost zijn voor elkaar, tot in eeuwigheid.

Bezinningstekst

Je stelde geen hoge eisen aan het leven:
een glimlach, een groet op straat, een hartelijk woord,
een kort bezoekje, meer had je niet nodig.
Gewoon eenvoudig leven, goed zijn, niet alles willen hebben,
niet jaloers zijn, niet klagen.
Maar helpen, meedoen, er zijn als een ander je nodig heeft.
Je moe maken voor anderen ... niet omdat het moet,
maar omdat je zo bent.
Op dezelfde manier ben je van ons heengegaan.
We zullen je missen, elke dag, in kleine dingen.
Toch zijn we dankbaar om de tijd dat je er was.
In ons hart zal je er altijd zijn.

Slotgebed

Heer God, hoe mooier en rijker de herinneringen,
des te moeilijker valt het scheiden.
Laten wij, doorheen elk gemis, dankbaarheid bewaren om N.
Help ons de mooie dingen van weleer
mee te dragen als een kostbaar geschenk,
als een verborgen schat, een onafneembaar bezit.
Dan zal het verleden in ons levensmoed en vreugde wekken,
vandaag en alle dagen van ons leven. Amen.

*Is er wel voorraad genoeg
voor de winter, moeder?
En zal ik vandaag de geraniums
binnenhalen.
Of moet eerst die grote kier
van de tijd nog gedicht?*

*In het ruim van ons huis
zonder hoge portalen
zocht jij een rustplaats.
Een raam met zicht
op de stilte,
van de andere kant
het eenzaam begin.
Als een sloep
wacht nu je lichaam
op het strand van de avond.
Zonder weemoed bijna.
Zonder rimpel.
Misschien was reeds alles gezegd.*

*Of is het gewoon maar
de herfstwind
die uw verstilde handen,
als een wilgenblad
op de vijver berustend
heeft neergelegd?*

Kris Gelaude

Dat jij vrede mag vinden

Dat jij vrede mag vinden

Uitvaart van een jongere (zelfdoding)

Marie-Rose Nevens

Het gebeurt steeds meer onder jonge mensen dat iemand een einde maakt aan het leven. Er is ontzettend veel fijngevoeligheid nodig om zo'n afscheid in te kleden met de juiste woorden. Deze tekst is daartoe een schuchtere poging. Niet om vragen te beantwoorden. Wel om met de grootste eerbied deze mens toe te vertrouwen aan het mysterie van het leven.

Suggesties voor liederen en muziek: zie blz. 137 - 144

Begroeting

Afscheid nemen doet altijd pijn.
Maar op een ogenblik als nu,
zoals we verbijsterd rond N. staan,
wordt het dubbel moeilijk.
Soms voelden we dat er iets in de lucht hing,
een onuitgesproken afscheid.
Wij kunnen ons verdriet niet in woorden vatten.
Toch zijn we hier samen
om onze diepste gevoelens te tonen en uit te spreken.
Wij luisteren naar woorden van troost
die ons eeuwen geleden zijn aangereikt.
Biddend zoeken wij naar innerlijke rust en vrede.
Voor N. was er blijkbaar geen andere keuze mogelijk.
Onze eerbied voor het leven, voor de waardigheid van iedere mens,
zonder discriminatie, zonder vooroordelen,
doet ons ook eerbied hebben voor haar/zijn beslissing.
Bij het begin van deze uitvaartdienst vragen wij God
om nabijheid en sterkte, nu pijn en verdriet ons tekenen.

Aandacht voor een goed gekozen symbool kan een milder licht werpen op het gebeuren. Een aantal suggesties vind je op blz. 53.

Gebed om ontferming

- V. God, in elke tijd toont Gij uw barmhartigheid.
Uw geheim van bevrijding gaat uit naar het geringe
en naar ons, kleine mensen die we zijn.
- L. Waarom begrepen wij niet dat je zo onverwacht,
zo vroeg uit ons leven zou weggaan?
Er moest nog veel gezegd, nog veel uitgepraat worden.
Jouw dood kan niet het einde zijn.
N., je keerde terug naar de oorsprong.

A. Heer, ontferm U.

L. Wij droomden nog van een wereld waarin plaats is voor iedereen,
waarin elke vorm van verdrukt leven tot zijn recht komt.
N., je ging van hier weg naar een nieuw en ander leven.
Je bent tot vrede gekomen.

A. Christus, ontferm U.

L. Wellicht moeten wij opnieuw op zoek gaan naar God,
de diepste grond van ons bestaan.
Daarom moeten wij ons bevrijden uit de sleur van het grijpbare,
uit de slenter van het zich laten leven,
de greep van het louter materiële,
uit de drukte en de jacht van het dagelijkse bestaan.

A. Heer, ontferm U.

L. Dat wij in dit uur groeien in bereidheid
om anderen te verstaan, te troosten en te vergeven.
Dat God onze tekortkomingen vergeeft
en ons geborgenheid en houvast biedt,
in deze en alle moeilijke dagen.

Aansteken van de paaskaars

In deze dagen van groot verdriet, kijken we naar het licht.
Toen Jezus ook in de volle kracht van zijn leven was,
is Hij ons in de dood voorgegaan. Hij is het licht op onze weg.
Dat zijn licht onze weg moge verlichten.

Gebed

God,
in onze verlorenheid roepen wij U aan.
Ons leven wordt vandaag getekend
door storm en ontij.
Toch vertrouwen wij op U.
Kijk neer op ons verdriet en onze wanhoop.
Wees de schoot waarin wij kunnen schuilen:
Vader, die leven geeft,
Zoon, die als een licht ons is voorgegaan,
Geest, die ons leidt en kracht geeft.
Amen.

Eerste lezing

1ste mogelijkheid (uit het boek Prediker)

Zo spreekt Prediker:

“Houd de Schepper in ere zolang je leeft,
want er komen kwade dagen waarop je zult zeggen:
het gaat mij niet meer.

Als het zover is,
lopen sterke mannen gebogen,
het gefluit van de vogels verstomt,
alle geluiden sterven weg.

Het wordt volkomen stil.

De mens is op weg naar zijn laatste verblijf.

De mens, gemaakt uit stof, keert terug naar de aarde,
zijn levensgeest naar God, oorsprong van het leven.

Mijn vriend, wees gewaarschuwd,
nu je dit alles hebt gehoord.

Heb ontzag voor God en onderhoud zijn geboden.

Daar komt het voor een mens op aan.

Want God zal oordelen over alles wat je doet,
zelfs over wat verborgen blijft,
of het goed is of kwaad.”

2de mogelijkheid (uit het boek Job)

Toen richtte de Heer zich vanuit een storm tot Job:

“Wie heeft de zee binnen haar grenzen gebracht,
toen ze was losgebroken uit de schoot van de aarde?

Wolken liet Ik zweven boven de zee
en Ik hulde haar in duistere nevels,
toen Ik haar aan banden legde
en achter slot en grendel zette.

Ik zei: tot hier en niet verder,
hier worden je trotse golven gebroken.”

Tweede lezing (*Lucas 6, 37-38*)

Werp je niet op als rechter, dan zullen jullie niet berecht worden.

Veroordeel niet, dan zullen jullie niet veroordeeld worden.

Spreek vrij, dan zullen jullie vrijgesproken worden.

Geef, en dan zal jullie ook gegeven worden. Een mooie maat, stevig
aangedrukt, goed geschud en overvol zal je in de schoot geworpen worden.
Want met de maat waarmee jullie meten, zul je gemeten worden.

Voorbeden

- V. In onze wanhoop en ons onmenselijk verdriet,
met onze onherstelbare kwetsuren,
maar ook in geloof en vertrouwen bidden wij tot God,
Moeder en Vader van alle mensen zonder onderscheid.
- L. God, zegen N., die het onbekende ging verkennen,
nieuwe wegen zocht.
Zij/hij botste op onthutsende vragen van pijn en lijden.
Als gevoelige jonge vrouw/man kwam zij/hij
de angst voor het onvolmaakte leven niet te boven.
Neem N. nu op in uw geborgenheid,
als een blad dat valt in de palm van uw hand,
en dat bepareld ligt
met de dauw van een nieuwe dageraad.
- L. God, zegen de ouders van N., broer(s), zus(sen),
familie en vrienden,
dat zij elkaar zouden helpen opstaan uit hun verdriet,
dat zij in samenhang de pijn van het afscheid leren verwerken,
dat zij de mooie momenten blijven koesteren
en de diepe en innige band met N. zouden bewaren.
- L. God, zegen de mensen die de weg kwijtraken,
die ontworteld en ontheemd op zoek zijn naar de zin van hun leven,
die bang zijn en bezorgd om de toekomst,
die hun hooggestemde verwachtingen zien uitlopen op een fiasco,
dat zij mensen ontmoeten die oog en oor hebben
voor wat er in hen omgaat.
- V. God, als Gij onze namen hebt geschreven
in de palm van uw hand,
doe dan wat Gij beloofd hebt in alle tijden,
voor al uw mensen.
Geef ons rust na zwoegen,
vrede na de strijd.
Breng ons thuis, keer ons tot leven.

Gebed over de gaven

God, brood en wijn verwijzen vandaag naar
onze verbondenheid in verdriet en rouw.
Dag na dag hebben wij het brood gedeeld met N.,
die ons kind was, onze vriend/broer/metgezel.
Wij hebben wijn van vreugde en vriendschap geproefd.
Het brood blijft steken in onze keel,
nu wij het niet meer met haar/hem kunnen delen.
De wijn smaakt zuur bij het dragen van dit grote verlies.

En toch kan het niet dat de liefde die ons verbond,
afgebroken wordt door de dood.
Laat het waar zijn
dat er een nieuwe verbondenheid groeit
over de dood heen.
Amen.

Tafelgebed *nr. 1 op blz. 121*

Onzevader

God, tot U proberen wij ook vandaag te bidden,
zoals Jezus het ons leerde.

Vredewens

Het is niet waar dat alle uitzicht op toekomst ons wordt ontnomen.
God, Gij zijt toekomst voor ons en ook voor N.
Geef vrede aan allen die hier samen zijn.
Laat ons hart overstromen van dankbaarheid
en geef ons de kracht om in vrede verder te leven.

Communie

Blijvend op zoek naar het diepe geheim in mensen en dingen,
reiken wij dit gebroken brood aan,
teken van vergeving, teken van eenheid over de dood heen.

Slotgebed

Wij waren hier samen, wenend en biddend,
aanzelend op zoek naar woorden
voor wat ons sprakeloos maakt.
Wij voelden ons verbonden met N.
Wij vragen U, God, til haar/hem op uit de dood
naar een leven bij U.
Wek met deze viering in ons
het verlangen naar een betere wereld,
waar lijden mee gedragen wordt, verdriet geëerbiedigd,
geweld en roddel verworpen, solidariteit herontdekt.
Help ons hart te ontsluiten,
opdat wij weer kunnen geloven, hopen, beminnen.
Laat aan de horizon altijd een spoor van licht zien,
zodat wij de toekomst aankunnen.
Openbaar U, als een God van levenden.
Dat vragen wij U door Christus, uw Zoon.
Amen.

Zegen

Zegen ons allen in de naam van de Vader,
liefdevolle zorg.

In de naam van de Zoon,
zijn voorbeeld.

In de naam van de Geest,
inspirerende kracht.

Dat de geest van God in ons werkzaam wordt,
zodat wij het leven kunnen aanvaarden
en dat wij zelf een hoopvol teken zijn
van Gods aanwezigheid.

Gebed op het kerkhof

N., nadrukkelijk zeggen wij je naam.

Je beeld staat helder voor ons:

je lach,
je verdriet,
je stem,
je gezicht,
je leven,
je sterven.

Je leven dat als een feest begon,
is nu verkild.

Je bent een lange, eenzame weg gegaan.

N., wij leggen je nu in de aarde
in de hoop dat je leven wordt opgenomen
en verder gedragen in Gods barmhartigheid.

N., je gaat de weg van de graankorrel,
die wij toevertrouwen aan de aarde
en die verwijst naar de nooit ophoudende kringloop
van het leven.

Bij crematie

N., wat onnodig is, wordt verbrand.

Het vuur geeft er licht en warmte voor terug.

Verassen is sterven aan het lichaam
en omvormen tot iets vruchtbaars.

N., gedenken dat je stof en as bent,
is beseffen hoe onvolkomen
en klein een mens is.

Maar het is ook geloven
dat wij verrijzen in eeuwigheid.

Suggesties voor symbolen

1. Dobbelstenen

De manier om je geluk te beproeven is zo oud als de wereld.
Het lijkt een kansspel.
Dom toeval lijkt te bepalen of je wordt geboren
in armoede of in rijkdom.
Deze dobbelstenen herinneren ons hieraan.

2. Zaadbollen van paardebloemen

Deze zaadbollen bevatten duizenden zaadjes.
Als we even blazen, komen ze zonder moeite los
en zweven ze weg. Ze hebben geen gewicht.
Ze worden door de wind verspreid, wij weten niet waarheen.
En toch hebben ze een toekomst.
Elk pluusje draagt een zaadje bij zich,
waaruit volgend seizoen een nieuwe plant ontstaat,
waar dan ook.

3. Mandala met de lievelingskleuren van de overledene

De kleuren van het vierkant en de cirkel zijn tegenstrijdig aan elkaar.
Ze zijn het symbool van de tegenstrijdigheid
waarmee wij vandaag geconfronteerd worden.
Uiterlijk lijkt het alsof alles goed gaat,
maar innerlijk zijn we vol onrust.
Zo was het ook in het leven van N.
Laten wij het beeld van deze mandala even op ons inwerken.

4. Icoon: Christus met een gesloten boek

Op deze icoon is Christus afgebeeld met een gesloten boek.
Misschien zegt Hij ons: "Ik weet dat het vaak moeilijk is
wat erin staat."
Toch durven wij vandaag dat boek openen op zo'n moeilijke bladzijde,
om de boodschap van Jezus een plaats te geven in ons leven.
Wij laten het boek openliggen om te zeggen:
hoe moeilijk het ook is, wij geven de waarheid een kans.
Het overige laten wij aan God over.

5. Yin- en yangteken

Dit teken komt uit China, het is van vóór onze jaartelling.
Het drukt uit dat wit en zwart tegengesteld zijn,
maar toch bij elkaar horen.
Wit en zwart grijpen prachtig in elkaar, omvat door de cirkel.
Deze cirkel is het geheim van een eenheid
die wij niet kunnen vatten: God.
Daarom smeken wij vandaag zijn zegen af voor onszelf,
maar ook voor de soms zo vreemde medemens.
En vooral voor N., die in de grote eenheid
opgenomen werd.

Buitengewoon

*Zal het ooit wennen,
jouw stem niet meer te horen?
Zoveel hadden wij elkaar nog te vertellen.
Zoveel wou ik je nog vragen.
Het antwoord heet nu stilte.*

*Zal het ooit wennen,
jouw gezelschap te missen?
Zo leeg die plaats aan tafel.
Zo zeer mis ik die gulle lach.
De wijn
smaakt nu niet meer.*

*Zal het ooit wennen,
jouw warmte niet meer te voelen?
Zo geruststellend, jouw levensadem.
Zoveel wou ik nog van je houden.
Nu is er
alleen nog die kilte.*

*Zal het ooit wennen,
jouw naam niet meer te noemen?
Zo teder als een kreet.
Zo wou ik je nog roepen.
Jouw naam
klinkt nu als een echo.*

*Het zal wel wennen,
zeggen mensen; de tijd heelt,
zeggen zij goedbedoeld.
Maar ik wil niet vergeten,
ik wil het niet gewoon worden.
Jij was
onvergetelijk,
buitengewoon.*

Jan-Frans Lindemans

Zult Gij mij dragen, God?

Zult Gij mij dragen, God?

Uitvaart van een sterke vrouw

Manu Verhulst

Gelukkig zijn er mensen, die slechts sterven oud van dagen en mogen terugblikken op een gezegend leven. Vaak is het de christelijke inspiratie, die inhoud en gehalte heeft gegeven aan hun doen en laten. Hier staat een vrouw en moeder voor ogen, die onvermoeibaar anderen gedragen en met veel zorg omringd heeft.

Suggesties voor liederen en muziek: zie blz. 137 - 144

Begroeting

Welkom aan allen
en in het bijzonder aan deze vrouw N.,
die nu op een heel andere wijze
onder ons aanwezig is.
Een gemeenschap van christenen
reikt over de grens van de tijd,
over de grens van leven en dood.
Wij mogen ons verenigd weten in Gods geest.

Gebed om vergeving *(naar psalm 130)*

L. In mijn binnenste spreek ik met God,
fluister ik mijn schuld en mijn twijfel.

**A. Bij God vind ik gehoor en begrip,
bij Hem vind ik vrede, ten allen tijde.**

L. Al is het nog zo donker in mijn hart,
ik prevel zijn naam, ik zoek zijn gelaat.

**A. Zoals de wachters verlangend uitzien
naar het licht van de morgen.**

L. Zo verlang ik - de tocht ten einde -
naar God en zijn tedere omhelzing

A. die duurt tot in de eeuwen der eeuwen.

Gebed

Levende God,
zo durven wij U noemen in dit uur van dood en rouw.
Wij brengen voor U de naam van N.

Met haar hebt Gij
een kostbaar verhaal van het leven geschreven
met letters van vreugde en pijn, van wel en wee.
Wij kunnen niet geloven dat dit het einde is
van alles wat zij in goedheid en in schoonheid
heeft tot stand gebracht.
Blijf met haar meegaan.
Omring haar met uw genegenheid,
zodat dit leven tot voltooiing komt
in de eindeloosheid van de tijd,
in de oceaan van uw liefde.
Gij die de dagen scheidt en de eeuwen. Amen.

Eerste lezing *(uit het boek Spreuken)*

Een sterke vrouw, wie zal haar vinden?
Zij is zoveel kostbaarder dan alle bezit.
Voor het hart van haar man is zij de veilige haven.
Zij geeft hem rust, geen onrust.
Haar handen zijn een wonder van voortdurende zorg.
Haar geest is wakker en gericht naar de toekomst.
Zij verwerft rijkdom en kan delen met hen die in nood zijn.
Zij vindt vreugde in het leven, maar mensen in verdriet weet zij te troosten.
Waar zij verschijnt, herleeft het gezelschap.
Haar kinderen zijn fier op hun mama.
Haar man, gelukkig om haar.
Er zijn veel vrouwen in de wereld naar wie we opkijken,
maar geen zoals zij.
Bevalligheid is nog niet alles en schoonheid is zo tijdelijk.
Maar dat zij, diep in haar hart, God hartstochtelijk liefheeft,
dat maakt haar zo enig.
Daar ligt het geheim van de sterke vrouw.

Tweede lezing *(Matteüs 25, 34-40)*

Wanneer de Mensenzoon komt, zal Hij tot die aan zijn rechterhand zeggen:
“Kom, gezegenden van mijn Vader, neem het koninkrijk in bezit dat vanaf het
begin van de schepping voor jullie klaar ligt. Want Ik had honger en jullie
hebben Me te eten gegeven. Ik had dorst en jullie hebben Me te drinken
gegeven. Ik was vreemdeling en jullie hebben Me opgenomen. Ik was naakt
en jullie hebben Me gekleed. Ik was ziek en jullie hebben naar Me omgezien.
Ik zat in de gevangenis en jullie kwamen naar Me toe.”
Dan zullen de rechtvaardigen Hem antwoorden: “Heer, wanneer hebben wij U
hongerig gezien en U te eten gegeven, of dorstig en U te drinken gegeven?
Wanneer hebben we U als vreemdeling gezien en U opgenomen of naakt en
hebben we U gekleed? Wanneer hebben we U ziek of in de gevangenis gezien
en zijn we naar U toegekomen?”
Hij zal hun antwoorden: “Ik verzeker jullie, alles wat je voor één van deze
geringste broeders hebt gedaan, heb je voor Mij gedaan.”

Suggestie voor homilie

Er zijn sterke vrouwen in onze wereld, die ons met een groot geloof en met weergaloze liefde voorgaan. Zij doen de dingen naamloos en ongezien, delen van hun rijkdom en hun menselijke gaven. Bij zorgen en verdriet zijn zij het die het meeste en het zwaarste dragen. Bang om iemand verdriet te doen, maar sterk genoeg om alleen te staan.

Zo was N. concreter toelichten

Hoe zwaar de zorgen ook drukken, hoe groot ook het verdriet, bij zulke mensen gaat niemand ongetroost vandaan. Zij doen ons vragen stellen, niet op de eerste plaats bij het lijden dat hun deel werd, maar vooral bij de kracht die zij in staat zijn op te brengen om, ondanks alles, goedheid uit te stralen en er te zijn voor anderen.

Wanneer zo'n leven ook nog doordrongen is van een intieme omgang met de Vader in de hemel, kan dat niet brutaal in het niets verdwijnen. Die intimiteit met God wordt niet afgebroken. Liefde blijft duren. Die liefde wordt hoedanook een nieuwe wijze van bestaan.

Met tederheid bewaren wij een beeltenis van zulke mensen, wij die het geluk hadden om hen te kennen. Zou God dan zijn eigen beeld en gelijkenis die Hij in hen gelegd heeft, niet even zorgvuldig en teder bewaren in zijn diepste wezen? Want als God aan ons denkt, dan bestaan wij. Als God ons bemint, dan herleven wij.

Het leven van deze vrouw is geen voorbijgaand fait-divers uit de wereld van de mensen. Het is geen film, die eens gedraaid, voorgoed wordt opgeborgen. Het is immers een verhaal waarin God meegespeeld heeft, een verhaal dat Hij niet kan loslaten, maar dat Hij tot voltooiing brengt.

Daarom mag de diepste kern van haar persoonlijkheid openbloeien als in een tweede geboorte. Zij mag ontwaken in Gods liefde als zij de Mensenzoon hoort die zegt: "Kom gezegende van mijn Vader, neem bezit van het rijk dat voor u bereid is. Want Ik had honger en jij hebt Mij eten gegeven, Ik had dorst, Ik was ziek, Ik was in nood ... en jij hebt Mij geholpen." Misschien zal zij bij deze woorden even verwonderd opkijken als de mensen uit het evangelieverhaal en vragen: "Waar heb ik U te eten gegeven?" Zij deed de dingen niet om haar hemel veilig te stellen, maar omwille van de mensen die in nood waren. En juist daarom is het aan Hem gedaan.

N. hield van dit leven. Zij kon werken en genieten en die twee lagen niet ver uit elkaar. En ook als het lijden kwam, kon zij van dit leven blijven houden, omdat zij geloofde in het andere leven. In het echte leven. Het leven dat haar nu overvloedig gegeven wordt.

Voorbeden

- L. N. was een moeder met een groot hart.
Zij was dat op de eerste plaats voor haar kinderen,
haar fierheid en haar vreugde.
En voor haar kleinkinderen
met wie ze intens gelukkig was.
Voor haar vele vrienden die haar op handen droegen.
Voor de ontelbaren die nooit tevergeefs op haar beroep deden.

Moge de Heer, die zelf al weldoende rondging,
mensen wakker maken om te leven naar haar voorbeeld,
met een groot hart en milde handen.
Deze wereld zou er zoveel warmer bij worden.
Laten we daarvoor bidden.

- V. God, met U zijn wij dankbaar om N.
en om zoveel waardevolle mensen in ons midden
die niet voor zichzelf leven,
maar weldoende rondgaan.
Wees nu haar vreugde,
Gij die leven zijt tot in eeuwigheid.

Gebed over de gaven

God, leven en sterven van N.,
haar dagen en haar nachten,
haar vreugden en haar pijn,
alles waaraan zij mocht werken,
leggen wij bewust in uw handen.
Wil dat alles zegenen en bewaren
voor altijd. Amen.

Tafelgebed kies uit nrs. 6 of 8 op blz. 131 of 135

Onzevader

Bezinningstekst

Als ik dood zal zijn,
zal ik nieuwsgierig
met mijn lege ogen
de duisternis doorboren
en angstig zoeken naar het grote Licht.
Of het komen zal
zoals het is voorzegd.
Als ik dood zal zijn,
zullen mijn koude leden
zich geen vin verroeren,

maar wachten op een nieuwe warmte
en op een ander welbehagen.
Mijn afgestorven geest
zal niet meer denken,
niet meer dromen,
maar zal in diepe stilte
hunkeren naar een nieuw begin.
En dan zal alles anders worden:
geen tijd meer en geen uren,
geen grenzen en geen muren,
geen hindernis van taal of teken.
Als ik dood zal zijn
zult Gij mij dan dragen, God,
zoals een moeder draagt?
Mag uw schoot mijn nieuwe wereld zijn,
onverwoestbaar teder?
En is uw adem dan de polsslag
van mijn leven?
Uw liefde, mijn geluk
voor eeuwen en voor eeuwen?

Slotgebed

Heer, onze God,
het lichaam van N. zullen wij neerleggen
in de schoot van de aarde,
waar het leven begon
en waarnaar het terugkeert.
Zoals een mens, wanneer hij geboren wordt,
kansen en toekomst krijgt,
bidden wij dat dit ook nu mag geschieden.
Laat N. door haar sterven
herboren worden voor U.
Geef haar een nieuwe toekomst,
bevrijd van alles wat een mensenleven
zo kortstondig maakt,
opdat er leven zij voor haar
en ook voor ons, vandaag en tot in eeuwigheid.
Amen.

Woorden voor Paula *voorbeeld van een getuigenis*

Bij het overlijden van iemand zonder kinderen, maar die een leven lang als huishoudster in dienst werkte.

‘Iedereen weet nog wel hoe warm de armen van liefde waren’. Dit staat te lezen op de achterflap van het boek ‘Broere’ van Bart Moeyaert. Een boek over zijn kindertijd. Ook wij hebben veel armen van liefde rond ons mogen voelen: op de eerste plaats die van liefhebbende ouders, daarbovenop die van een schat van een grootmoeder en grootvader, en nog eens daarbovenop die van – ik zal haar maar een engel noemen – Paula, de huishoudster, voor wie we, ondanks haar drukke dagtaak, nooit te veel waren.

Paula is nu de laatste van hen die onze kinderjaren hebben gekoesterd en die we hier vandaag uit handen geven.

Lieve Paula, je was de trouw en goedheid zelve. Hoeveel belangrijker is jouw leven geweest dan dat van vele ‘groten’ der aarde. Je hebt er zelfs verschillende generaties van onze familie mee overbrugd. Op je stille, bescheiden manier was je bij ons: in het leven van elke dag, op de momenten van blij geluk en schor verdriet.

Je kon moeilijk alleen zijn. Dan was je angstig en vond je niets meer de moeite waard. Maar als je een sterke schouder had om op te steunen en vooral als het wemelde rondom jou van mensen van wie je hield, was geen moeite je te veel! Als het nodig was toverde je, zelfs op de onmogelijkste momenten, een maaltijd op tafel. Hoeveel straffe filters heb jij niet gemaakt voor ‘den dokter’ als hij moe thuiskwam en nog zoveel te doen had. Het zijn voor ons allemaal even kostbare herinneringen aan je onbaatzuchtige liefde. Je was té bescheiden Paula, om te denken dat jij voor anderen een voorbeeld zou zijn. Maar net als het mosterdzaadje dat een grote boom werd waarin vogels nestelen, zal jouw voorbeeld van gratuïteit verder groeien bij allen die het mochten ondervinden en het wisten te waarderen. Zo word je meer dan alleen maar een foto of een herinnering. Je blijft.

Het is nu tijd om de woorden te laten nazinderen in de stilte, die soms nog sprekender kan zijn. Hoe kunnen we beter het ene laten overvloeien in het andere dan met een lied.

De jongste generatie hier, de kinderen, kozen voor het lied: ‘De Stilte’ van Stef Bos.

Hilde Gobert

**Word nu: zandkorrel, druppel in de zee,
ademtocht, innige gloed**

Word nu: zandkorrel, druppel in de zee, ademtocht, innige gloed

Gebedsdienst met de vier oerelementen

Kris Gelaude

Aarde, water, lucht en vuur - de grote elementen van de schepping - zijn levensbronnen voor de mens. Geen leven dat erbuiten bestaat. Ze verwijzen naar begin en einde, naar Degene die erachter staat. Uit deze inspiratie ontstond een alternatieve dienst, met universeel karakter. Deze rituelen zijn bruikbaar zowel in kerk als crematorium.

Suggesties voor liederen en muziek: zie blz. 137 - 144

Begroeting

Gegroet u allen,
geliefde beproefde familie en verwanten,
trouwe vrienden van ver of nabij,
goede burens, collega's en kennissen.
Op de scharniermomenten van het leven
zoeken en vinden mensen elkaar terug.
Ook op een dag als vandaag, omwille van dit afscheid.
Rond deze vrouw/man, N., komen we samen
om haar/zijn beeld nog even vast te houden,
zoals men iets broos in handen neemt
en het een definitieve plaats wil geven.
Om haar/hem met eerbied te omringen.
Om dankbaar te gedenken wie zij/hij was
en nog een laatste keer 'vaarwel' te zeggen.

Hier kan muziek gespeeld worden.

Een foto van de gestorvene krijgt een centrale plaats, omringd door bloemen, kaarsen, tekeningen of dergelijke.

Inleiding op de lezing

- V. Wat aan het begin van de tijden gebeurd is,
gaat verder in iedere mens.
Dit alles krijgt nog meer betekenis, indien wij durven geloven
in wat onzichtbaar, onmeetbaar, niet achterhaalbaar is.
En wat ons in oude woorden en tekens is toegezegd.

Lezing (uit het scheppingsverhaal)

In het begin was er niets dan stilte.
Alles was doods, eindeloos kil en leeg.

Toen trilde door de oeverloze ruimte een diepe klank,
Gods intense verlangen naar leven.
Daarom wilde Hij dat de aarde was
en dat er water kwam dat de diepten kon vullen.
En lucht en wind en beweging.
En dat er licht zou ontstaan
en gloed uit het vuur van de zon,
om alles rondom te verwarmen.
Daarna riep God, alleen als Hij was
en dromend van een evenbeeld,
de mens tot leven.
En niemand die Hem liever werd,
en niets dat Hij zozeer zou koesteren.
Een levende, zijn eigen kind geworden.

En aan die mens en ook aan jou, N.,
gaf Hij zijn woord
en beloofde onaantastbaar leven,
opdat nabij de grens van dit bestaan
eenieder zonder angst,
opnieuw door aarde, water, lucht en vuur
zou kunnen gaan.
Opdat eenieder in een ander land,
bevrijd van pijn en droefheid,
zou worden herboren.

Zegening van de elementen

Iemand plaatst een schaal, ruim gevuld met aarde, goed zichtbaar vooraan.

V. Aarde, onze aarde,
 wij noemen u 'moeder'.
 Draagster en voedster
 van alles wat leeft
 en van wat honger heeft.
 Schoot om uit op te staan.
 Geboortegrond.
 Land om bewoond te worden.
 Bodem om met handen te bewerken
 en vruchtbaarheid te zien.
 Bewandelbare weg,
 maar niet altijd gebaande,
 die onze voeten leidt
 naar anderen
 en soms naar vreemde verten.

A. Wees gezegend, aarde.

Bij ieder element kunnen alle aanwezigen zegenend de hand strekken.

- V. Wees gezegend, aarde.
Een thuis, geluk en schoonheid
heeft N. hier gevonden.
Draag haar/zijn verstillde lichaam
nu naar zijn bestemming.
En ontvang de stof die overblijft
om weer aarde te worden,
vruchtbaar en heilig.

**Lied: *Uit vuur en ijzer, zuur en zout* (strofe 1), *Gezangen voor Liturgie*, nr. 531
of *Alles begon met God* (refrein), *Zingt Jubilate* - bijvoegsel nr. 822**

*Iemand brengt een kruik met water aan en giet het water in een bekken,
naast de schaal met aarde.*

- V. Water, wassend getij
voor al het bestaande.
Vruchtwater,
zacht geheim
rond pas begonnen leven.
Oerbeweging
van gaan en komen.
Wedergeboorte soms.
Onmisbare bron die laaft
en dorstig maakt naar meer.
Oneindigheid.
Kracht die naar bedding zoekt
zoals verdriet in ons,
zoals de tranen in ons hart.
Dauw van een nieuwe morgen.

A. Wees gezegend, water.

- V. Wees gezegend, water,
waarin N. gedoopt werd
en getekend met een eigen naam.
Was haar/hem, helend
als een zachte stroming die haar/hem
naar die verre oever brengt,
waar niemand van weet
maar waarvan we blijven dromen.

Lied: *Uit vuur en ijzer, zuur en zout* (strofe 2)

*Iemand brengt enkele sobere witte ballonnen binnen, ofwel een grote lege
vaas en plaatst die naast de aarde en het water.*

V. Lucht, hier en overal,
grenzeloze ruimte
met geen hand te vatten.
Transparante volheid.
Navelstreng
en levensadem
van het eerste
tot het laatste ogenblik.
Lichtheid van bestaan
die onze zwaarte draagt
en ze ook opheft.
Vrijheid,
zo aantrekkelijke verte.
Geest
die in ons lichaam woont.

A . Wees gezegend, lucht.

V. Wees gezegend, lucht.
N. heeft met volle teugen geleefd,
gedanst, gedroomd, gelachen.
Neem haar/hem nu op vleugels
voor een hoge vlucht.
En dat ieder beeld, elk woord van haar/hem
als stuifmeel mag verwaaien
door de tuin van onze herinnering.

Lied: Uit vuur en ijzer (opnieuw strofe 1)

Iemand draagt een kaars of olielamp aan, schikt die naast de andere symbolen en ontsteekt de vlam.

V. Vuur, veelvoudig teken
van oorsprong en einde,
dat warm en behaaglijk maakt
en dat evenzeer vernietigt.
Oeroude vonk
die nog in stenen wacht.
En in dode as bewaard
soms weer gloed wordt.
Aanstekelijke kracht.
Genade
die op mensen overslaat.
Die hen treft tot in de ziel.
Geestdriftig maakt.
Die hen smeedt en met elkaar verbindt:
getrouwen, teergeliefden.

A. Wees gezegend, vuur.

- V. Wees gezegend, vuur
dat in N. gebrand heeft.
Zij/hij die heeft bemind,
die haar/zijn warmte heeft uitgestraald.
En door lief en leed gelouterd werd.
Verteer van haar/hem
enkel wat te zwaar om dragen werd.
Laat de innerlijke vlam gespaard
dat zij/hij zuiver mag ontwaken.

Lied: *Uit vuur en ijzer, zuur en zout* (strofe 3)

Lezing *(uit het boek van de Openbaring)*

“Ik ben de Alfa en de Omega”, zegt God de Heer, “Hij die is en die was en die komt, de Alomvattende.”

Ik keerde mij om om te zien wie mij had aangesproken. En toen ik mij omkeerde, zag ik iemand als een Mensenzoon, gekleed in een gewaad dat tot de voeten reikte, het middel omgord met een gouden gordel. Toen ik Hem zag, viel ik als dood voor zijn voeten. Maar Hij legde zijn rechterhand op mij en sprak: “Vrees niet. Ik ben het, de Eerste en de Laatste. Wie oren heeft, hore wat de Geest tot de gemeenschap zegt. Wie overwint, hem zal Ik geven van het verborgen manna; en Ik zal hem een wit steentje geven en daarop gegrift een nieuwe naam, die niemand kent dan hij die hem ontvangt.”

De voorganger of misschien een kind legt na deze lezing een wit steentje op de kist. Het ware een mooi gebaar om aan het einde van de dienst dat steentje aan de naaste verwanten te overhandigen.

Zegening van de gestorvene

Zegenen is met zachte kracht
en schroomvolle woorden
iemand alle goeds toezeggen.
Wij spreken over je uit N.,
wat niet in onze handen ligt,
maar wat wij God
in diep vertrouwen vragen.
Dat deze slaap
je zalige rust mag brengen.
Dat jouw gesloten ogen
helder licht mogen zien.
Dat je mag horen hoe je
bij je naam geroepen wordt.
Dat het werk van je handen
geheiligd en voltooid mag zijn.
Dat deze weg, de weg naar huis is,

waar je met vreugde wordt ontvangen.
Dat alles waarin je geloofd hebt,
je mag helen en vervullen.
Dat alles wat je met liefde deed,
je mag tekenen met eeuwigheid.
Dat je nooit veraf zal zijn,
maar telkens weer in iets herkenbaar.
Amen.

Onzevader

Slotgebed

God,
zwijgzame Vader,
sta tussen ons
in deze kring.
Leg, als een moeder
bij haar slapende kind,
uw hand op deze mens.
Koester haar/hem.
Bewaar haar/hem.
En til haar/hem op
boven de grenzen
van de aarde,
dat pijn of dood haar/hem
niet meer kunnen raken.
Wij bidden voor onszelf
dat wij niet eindeloos bedroefd,
in leegte achterblijven.
Maar troostend getroost worden
en gevend van onszelf
in liefde ons gedragen voelen.
Om eens elkaar terug te vinden,
gelukkig voor altijd.
Amen.

Laatste groet

V. Ga nu.
Word zandkorrel,
word druppel in de zee,
word ademtocht,
word innige gloed.
Ga onder Gods hoede,
in de stilste stilte,
tot de diepste diepte,
naar de verste verte.

Voel je bevrijd en leef

Voel je bevrijd en leef

Uitvaart van een langdurige zieke of na aftakeling

Kris Gelaude

Soms duurt het afscheid maanden en zelfs jaren. Een pijnlijk proces van ziekte en aftakeling ... Een gevecht tegen ontluistering, waaraan de dood een einde stelt. Ook een uitvaartliturgie kan het afscheid niet herleiden tot dat ene, uiterste moment. Toch hoort het beeld van deze mens, in al zijn waardigheid en schoonheid, ook dan nog het ultieme beeld te zijn.

Suggesties voor liederen en muziek: zie blz. 137-144

Begroeting

Zoekend naar woorden,
zoals we vaak rond N. gestaan hebben,
vinden we elkaar vandaag terug.
Wees welkom namens haar/hem.
Wanneer we omkijken is er dichtbij
die pijnlijke herinnering aan iemand die
voortijdig ieder houvast heeft moeten loslaten.
Daarachter echter staat een mens,
rechtop en waardig,
die groots geweest is vele jaren.
We kijken ernaar op,
met droefheid om het langdurige afscheid.
Maar tegelijk ontzettend dankbaar
voor de onvergetelijke moeder/vader ...
die zij/hij was.
En voor elk teken van aanwezigheid
dat zij/hij ons gaf, ook het geringste.

Psalmgebed (naar psalm 73)

V. God, Gij houdt mij vast,
mijn hand in uw hand,
alles zult Gij ten goede leiden.

A. God, mijn hand in uw hand.

V. Gij neemt mij mee, geprezen zij uw wil.
Wat is de hemel voor mij zonder U?
Wat moet ik op aarde als Gij er niet zijt?

A. Wat moet ik op aarde als Gij er niet zijt?

V. Al wordt mijn lichaam afgebroken
en komt mijn hart tot stilstand,
Gij zijt mijn toeverlaat, o God,
de toekomst die mij wacht.

A. Gij, toekomst die mij wacht.

V. Ver weg van U bestaat geen leven;
U ontrouw zijn is niemand zijn.
Bij U, mijn hoogste goed, mijn God,
bij U ben ik geborgen.

A. God, bij U ben ik geborgen.

V. God, Gij houdt mij vast,
mijn hand in uw hand;
alles zult Gij ten goede leiden.

Gebed

God,
moe van het leven
en van het ontredderd zoeken
naar een vaste hand,
heeft N. haar/zijn verhaal
en haar/zijn verleden losgelaten,
om rust te vinden voor altijd.
En wij, verweesd en kwetsbaar,
worstelen nog
met het ongerijmde van dit bestaan.
Wij bidden U,
kom op de weg die mensen gaan,
zoals een vriend die vergezelt
of als een vader die zijn kind verwacht.
En raak met zachte vingers aan
alles wat moet geheeld worden.
Gij, licht waarin wij zullen staan.
Gij, onbekende nog,
maar naderende einder.
Amen.

Eerste lezing

1ste mogelijkheid (uit Guido Vanhercke, 'De aanraking' - Ziek lichaam, Davidsfonds, Leuven, 1999)

Alles krijgen we en alles moeten we laten gaan. Er is al zo weinig dat van ons is: onze woorden en gebaren niet, onze ideeën niet, de dingen en de wezens van de schepping niet, onze adem en ons leven niet. Misschien is ook ons

lichaam niet van ons, maar van dat wonderlijk gekleurde, glanzend grote lichaam dat ons liefheeft en beschermt, als een kind dat uit haar schoot komt. De soepelheid van pijn hebben en pijn kwijtraken. De aanvaarding die ligt in moeilijk gaan, maar toch gaan, omdat het gaan zoveel groter is dan het niet gaan, hoewel niet gaan alles zal samenvatten. De grote ruimtelijkheid van rust, als het lichaam rust is, opnieuw rust krijgt. Het huilen en het troosten.

Allemaal samen delen we dit geheim van meegenomen te worden op de golven van het leven, kopje onder te gaan en weer boven te komen, aangeraakt te worden en eenzaam in te slapen. We delen het met ons lichaam, we delen het met elkaar. (...)

Laten we ons lichaam, laten we elkaar krijgen en loslaten met de onooglijke nederigheid, met de kortstondigheid, de onzichtbaarheid van golf in zee, even sierlijk, even krachtig en luidruchtig, even doorzichtig als de zee zelf.

2de mogelijkheid, indien het om een moeder gaat.

(uit Guido Vanhercke, 'De aanraking' – Moeder, Davidsfonds, Leuven, 1999)

Zoals de zenboogschutter de pijl dwars door de roos in zijn eigen hart schiet, zo verlaat een moeder zichzelf en gaat mee met al het leven dat ze gekregen heeft: hemden, kinderen, speelgoed, mannen, de klank van huilen en van zoete slaap. Waar is zij dan? Ik weet het niet. Er is geen boogschutter meer, er is geen moeder meer. De boogschutter is pijl geworden, de boom bladeren, het raam licht en zon en mensen, de moeder aanraking.

Het lichtste en het dichtste is de aanraking, dat wat je nooit vergeten bent, dat waarom je roept als je door de straten loopt (...), waarom je roept als je doodgaat.

Kom aanraking, kom liefste hand, er is zoveel dat ik niet begrijp, maar dat begrijp ik. Er is zoveel dat verloren loopt in mij, maar dat verlies ik nooit.

Tweede lezing (Marcus 5, 24-34)

Op zijn weg naar het huis van een doodziek kind, verdrong de massa zich rond Jezus, om iets van Hem op te vangen.

Tussen hen was er een vrouw die sinds jaren onder ziekte gebukt liep. Ze leefde angstvallig en teruggetrokken. Alle middelen had ze beproefd, zonder hulp of baat.

Met een klein hartje, maar met oeverloos vertrouwen, had ze zich dwars door de menigte tot bij Jezus gewrongen. En heel even raakte zij zijn mantel aan. Zij wist over de kracht van zijn handen en zijn woorden, over het licht dat Hij aan dode ogen gaf, over mensen die Hij had doen opstaan uit hun angst en uit hun onvermogen.

Zoals een mens zich aan een grashalm vastklampt, dacht ze: God, als ik Hem maar even kan aanraken ... Het was een sterke, helende ervaring, één ogenblik zo dicht bij Hem te zijn. Jezus werd haar hunkerende aanwezigheid gewaar. Hij keerde zich om en vroeg nadrukkelijk: "Wie heeft Mij aangeraakt?" Voor de leerlingen die zichzelf in het gedrang verloren voelden, leek dit een lachwekkende vraag. Maar de kracht die van Hem uitging, liet de vrouw niet los. Klein en ontdaan schoof ze naar Hem toe. En diep gebogen

aan zijn voeten, deed ze Hem haar pijnlijke verhaal. Jezus keek haar troostend aan en zei: “Jij die gelooft, bent ook genezen. Ga met mijn vrede. Voel je bevrijd en leef.”

Suggestie voor homilie

Als op een hete zomerdag de wind opsteekt en de hemel donker wordt, dan weet je dat er onweer komt. En als het onweer voorbij is, wordt het even aangenaam fris. Alles gaat zich langzaam weer oprichten en herstellen.

Zo was het niet voor N. Geen plotse storm die daarna weer zou gaan liggen. En evenmin een rustig ouder worden. Maar een sluipend en slopend proces, waar de wil geen vat op heeft, had zich ongemerkt in haar/zijn lichaam en geest genesteld.

En het doet pijn, het wekt kwaadheid en verzet, te voelen en soms helder te beseffen dat je langzaam afdrijft van de oever, waar je geliefden nog naar je blijven reiken, je blijven toeroepen ... Maar de boodschap komt niet meer aan. Of af en toe enkel in flarden. Wat is er moeilijker dan elkaar horen, zien en voelen zelfs, maar toch gescheiden zijn? Er is geen reddingstouw, geen reddingsploeg en ook geen keerpunt. Maar meestal een traag, gestaag uitwissen van al het vertrouwde. Een innerlijke chaos. Ook voor de geliefden rondom.

Of wordt het leven dan pas echt eenvoudig, als woorden, redeneringen, technieken maar weinig meer van tel zijn? Dan vallen we terug op onze oudere en authentieke vermogens. De waakzame zorg en liefdevolle aandacht waarmee we elkaar kunnen omringen. Het tedere aanraken, het strelen, zacht omarmen, het loslaten, het delen van dezelfde stilte. En soms een kort moment iets in elkanders blik herkennen ...

Van mensen die lijden aan ziekten als Alzheimer of dementie, weet men hoeveel het betekent warm en minzaam te worden aangeraakt. En welk een ontroering dit kan teweegbrengen. Die aanraking herinnert ons tenslotte allemaal aan de innigste geborgenheid die we ooit mochten kennen. En daarom is ze heilzaam, troostend, helend. En soms het enige wat overblijft.

In de evangelielezing wordt het prachtig geschetst. Een vrouw, getekend en gekwetst door afzondering wegens haar ziekte, wordt gedreven door dat overweldigend verlangen om even Jezus' kleet te kunnen aanraken. Zij die veel heeft ontbeerd, gelooft in zijn grote kracht en in de kracht van die aanraking. En Jezus die dat voelt, richt zich met heel zijn wezen naar haar. Hij is er, luistert, laat zich raken en raakt haar wederkerig aan om te bevestigen dat al haar leed geheeld wordt, dat ze vrij is, geboren om te leven. Als wij iemand die heeft geloofd en die door eenzaamheid en ontij is gegaan, te ruste willen leggen, dan weten wij dat ook vandaag onze armen niet ver genoeg kunnen reiken. Maar wie van ons is in staat te vermoeden hoe helend en dragend de kracht wel moet zijn, die uitgaat van een God die zich Vader laat noemen? Het kan niet anders dan dat zo'n God ten diepste geraakt wordt door N. en door haar/zijn menselijke verhaal.

Laten we samen geloven dat Hij zich reeds langer naar haar/hem heeft toegekeerd, om haar/hem troostend in de armen te nemen. En om haar/hem nu voorgoed de diepste geborgenheid te schenken die een mens ook maar tegemoet kan gaan.

Voorbeden

Zoon of dochter Jij, moeder/vader die ons hebt gedragen,
jij, aan wiens hand we veilig waren,
jij, onze thuis, ons onderdak,
jij, die ons leerde liefhebben, zegenen, bewaren,
dat God je lachend tegemoetkomt,
dat wij jouw beeld in ere houden, ons leven lang.

Kleinkind Jij, oma/opa, als het hart van de familie,
jij, met een zee van aandacht en geduld voor ons,
jij, naar wie we opgekeken hebben met ontzag,
jij, die vertellend ons verleden werd,
dat jij bij God nu over onze toekomst waakt,
dat wij jouw woord en waarden niet vergeten.

Buur of vriend N., jij die we met genoeg tegenkwamen,
jij, die met ons de zon zag op- en ondergaan,
jij, met wie lief en leed als brood gedeeld kon worden,
jij, die altijd voor ons de deur liet openstaan,
dat God je als een vriend verwacht,
dat wij ten allen tijde, mild en gastvrij zijn voor wie langs komt.

Verzorgende N., jij die geworsteld hebt met dat weerbarstig lichaam,
jij, hulpeloos en zoekend naar een nieuw houvast,
jij, eenzaam soms en kwetsbaar in onze handen,
jij, die om menselijke warmte telkens gelukkig was,
dat God je nu vol tederheid mag aanraken,
dat wij met zorg omringen al wie gekwetst, angstig of droevig is.

Gebed over de gaven

God,
het graan dat geplet wordt
is een lange weg gegaan.
De druif in de wijnpers
is amper nog herkenbaar.
Zo gaat het ook met mensen.
Zij proeven de dauw van de morgen,
zij kennen het zweet van de middag
en brengen vruchten naar huis.
Maar als het avond wordt,
leggen zij de lasten af
om rust te zoeken
onder de sterren.
Neem alles van N.
in uw handen, God,
het nietigste en het grootste.

En spreek uw eeuwige woorden:
dat het goed was.
Een leven,
rijp als de druif en het graan.
Voltooid en dankbaar
nu aan U teruggegeven.
Amen.

Tafelgebed kies uit nrs. 4 of 5 op blz. 127 of 129

Onzevader

Na de communie kan een bezinnende tekst gelezen worden, bv. 'Laat me dit nog zeggen' op blz. 79

Slotgebed

God,
alles is voorbij.
De mist, de angst,
het radeloze zoeken
en de pijn.
Maar laat het leven
meer dan dat zijn.
Wis het niet uit zoals
de wind die afbreekt
en ontwortelt.
Gij die in het bestaan van N.
door elk gebaar
van goedheid en genade
werd geraakt.
Doe haar/hem ontwaken,
gaaf en ongeschonden,
in uw grenzeloze licht.
Herhaal wat Jezus deed
en zeg tot haar/hem:
"Je bent genezen.
Voel je bevrijd. En leef."
Amen.

Laat me dit nog zeggen

*Ik heb je gezocht
in het huis waarin je verdwaalde.
Maar de man en de vrouw
en het kind op de foto
zijn zoek.
Je naam heb je ergens
verloren gelegd
tussen zorgen van gisteren
en vragen voor morgen.
En de gang van jouw gedachten
liep langzaam dood.*

*Laat mij maar vertellen
over de dingen
die jij niet meer durfde tellen.
Over hoe groot het leven geweest is.
Over liefde en dagelijks brood.
Het verhaal dat niet af was
leven wij verder,
met dezelfde warmte
en met je vertrouwde woord
dat zijn kracht had,
waarmee je een ster in het ijs
zou slaan, als het kon.
Ik laat je niet achter.
Ik zal niet vergeten.
Op het gekreukte papier
van je handen
schrijf ik een lied
en zing het je na.*

*Nu je hier ligt
en niet meer hoeft te weten,
omringd met de heilige aandacht
van onze stilte
en vrij van angst of verdriet,
zou je lachend
weer kunnen opstaan.
En met je vingers misschien
troostend nog eens
door mijn haar gaan.
Want nu is alles terecht.*

Kris Gelaude

Bij een schrijnend verlies

Waar zijt Gij, God,
wanneer de dood
als een vuist
op het leven neerkomt?
Waar horen wij thuis
wanneer verdriet
de aarde onherbergzaam maakt?
Wees niet de verre, onbekende.
Laat ons niet achterblijven
in het leven
als in een leegstaand huis.
Kom naderbij, God,
dat wij mededogen
in uw zwijgen voelen.
Wees in het hart
van de man die schreit.
Wees in de blik van het kind
dat eenzaam is en rouwt.
Wees in het zwijgen van de moeder
die alles deed wat kon.
Laat over ons
geen eindeloze schaduw vallen.
Maar keer ze om.
Bewaar het licht van onze ogen.
Gij, onze hoop.
Gij, onze verre, verre einder.
Amen.

Bij een verwacht, aanvaard afscheid

Zoveel dat reeds gezegd was
en zoveel dat nog
gezegd had willen worden.
Zoveel voorbij geluk
dat wij hier moeten toedekken.
Kostbaar verleden.
Tedere herinnering.
Ziet Gij het, God?
Wil ons uw grote stilte leren
en zeg maar niets.
Maar kom, wij vragen het.
En zit hier naast ons.
Laat ons uw vrede voelen,
uw armen om ons heen.
En straks, wanneer wij
verder moeten,
wees dan de kracht
die ons doet opstaan
met open ogen.
Dat wij weer mogen zien.
Dat wij van dag tot dag
voldoende troost ervaren,
om te herkennen hoe Gij
lief en leed van mensen
steeds weer tot het uwe maakt.
Amen.

Kris Gelaude

Alles neemt afscheid van mij

Alles neemt afscheid van mij

Gebedsdienst voor een demente

Annemie Van de Walle

Elk woord wordt anders, wanneer het een woord wordt van vlees en bloed. Beweend, doorworsteld en doorleefd. En daarom juist herkenbaar. Bij het afscheid van een oudere persoon, dement geworden en vervreemd, kunnen deze teksten als woorddienst terecht op hun plaats zijn.

Suggesties voor liederen en muziek: zie blz. 137 - 144

Begroeting

Van harte gegroet, eenieder,
die N. heeft gekend
als een persoonlijkheid,
integer en begaafd.
Jullie aanwezigheid zegt zonder woorden
hoe onvergetelijk zij/hij is.

Zoals een houtworm zelfs
in harde eik kan doen,
heeft ziekte haar/zijn krachten uitgehold
en elk vermogen aangetast.
Het werd een slopend afscheid.
Vandaag, nog op de rand daarvan,
gaan we een poos met haar/hem
die weg terug,
waarlangs zij/hij soms
zo oeverloos verloren
en van ons gescheiden was.

Lezing

De poëtische en de verhalende tekst kunnen best door twee personen gelezen worden met tussenin telkens een ogenblik stilte.

L. 1 *Ik neem geen afscheid van de dingen.
Maar alles neemt afscheid van mij.
De wereld laat mij hulpeloos – vrij.
En wist zich uit tot schemeringen.*

H.W.J.M. Keuls

L. 2 *Is het een zegen of een vloek,
ten prooi zijn aan het vergeten
dat als een uitdijende zwarte olievlek
bezit neemt van je leven?*

Angst, opstandigheid en wanhoop
 waren je deel toen je wist
 welke onomkeerbare aftakeling je tegemoetging.
 Beginnende dementie/Alzheimer
 is als een boze droom die steeds grimmiger wordt
 en die niet eindigt in een verlossend ontwaken.
 De meest vanzelfsprekende bakens
 die ons leiden in ons dagelijks leven zijn zoek.
 Je omgeving wordt onherkenbaar.
 Ooit gedroomd dat je verdwaald was
 in een vreemde stad
 en dat je de naamborden niet kon lezen?
 Besef je hoe het is om niet meer te weten
 waar keukengerei voor dient?
 Iedereen die met een dementerende te maken krijgt,
 wordt geconfronteerd met de ervaring
 dat de zo geroemde zetel
 van ons intellect en van onze levensfuncties
 niets meer is dan een levend mechaniekje.
 Het weegt anderhalve kilo
 en het kan je van de ene dag op de andere
 in de steek laten.
 De mens, de kroon van de schepping ...
 Maar wat als hij met een defect navigatiesysteem
 de vijandige zee van het leven op moet?

- L. 1 *Soms hoor ik een wegstervend zingen.
 Soms wiekt een vogel schuw voorbij.
 Ik neem geen afscheid van de dingen.
 Maar alles neemt afscheid van mij.*
- L. 2 *Zelfs je dierbaren worden je vijand,
 omdat ze je schreden richten
 naar doelen die je niet meer herkent.
 Maandenlang hebben we je dag en nacht opgepast
 om je te beschermen tegen jezelf.
 Natuurlijk deden je woede en agressie ons pijn,
 toen ze de bovenhand haalden op de lieve,
 zorgende mama/papa/vriend(in)
 die je steeds voor ons was.
 Maar veel meer pijn deed ons het besef
 vanuit welke diepe ontreddeering je reageerde.*
- L. 1 *Verlaten van herinneringen
 wacht ik in een onzichtbare rij
 mijn beurt: daar is geen slavernij.
 Geen geduld, geen samendringen,
 en zelfs geen afscheid van de dingen.*

L. 2 En dan komt nauwelijks merkbaar het moment
waarop je wat rustiger wordt.
Het decor is niet meer zo belangrijk.
Je gaat op een andere manier met de wereld om:
je herschept hem stilaan
tot een amalgaam van heden en verleden.
Herinneringen komen
door een woord of een zin uit de conversatie naar boven.

Evangelie (*Matteüs 8, 23-27*)

Toen Jezus in de boot stapte, volgden zijn leerlingen Hem. Opeens werd de zee zo onstuimig dat de golven over de boot sloegen. Hij echter lag te slapen. Zij maakten Hem wakker en riepen: "Heer, red ons, wij vergaan!" Hij sprak tot hen: "Waarom zijn jullie bang, kleingelovigen?" Toen stond Hij op, richtte zich met een dwingend woord tot de wind en de zee, en het werd volkomen stil. De mensen stonden verbaasd en zeiden: "Wat voor iemand is dat toch, dat zelfs de winden en de zee Hem gehoorzamen?"

L. 2 We wisten toen dat het scheiden
van je vertrouwde omgeving
waarschijnlijk geen pijn meer zou doen.
Naadloos was de overgang van thuis naar instelling.
Bedroefd en dankbaar tegelijk,
leerden we iedere dag
welke wondere schoonheid er uitging van jou en je lotgenoten,
deskundig en liefdevol omringd en verzorgd door verplegenden.
Je was niet één moment verstoten
van zachte toewijding,
seconde per seconde, dag na dag, jaar na jaar.
Toen je je kwetsbaarheid niet meer kon toedekken
met rede en verstand,
straalde een stille glimlach.
Dat geluuksmoment was echt.
Al het goede dat je ons in betere dagen hebt geschonken,
gaf je op die manier terug aan wie je verzorgde.
Je was als een prisma dat zonlicht ontving
en in talloze mooie kleuren terugkaatste.

L. 1 *Leg uw hoofd zo in mijn arm
dat van uw voorhoofd
naar uw mond mijn blik schuive
over de kam van uw neus.
Leg uw hoofd zo.
Ik leg op uw mond mijn hand.
Wees rust.
Paul Van Ostaijen*

L. 2 Stilaan raakte je dieper in jezelf gekeerd.
Dementie kent maar één pad:
dat van de aftakeling.
Alles wat ons nog van je restte, was oogcontact.
Het was het allerlaatste,
zwakke radiosignaal dat je ons kon toesturen.
Afscheid is geen afscheid in het eindeloze vergeten,
en doet je daarom ook geen pijn.
Dank voor alles wat je was,
voor de onverwoestbare kern van je liefvallige ik.
Tot het einde toe heb je meer gegeven dan gekregen.
Dank om steeds te midden van de diepste nacht ons licht te zijn.

Voor rouwenden

God,
“Ik zal er zijn”,
hebt Gij gezegd.
Een woord
dat met ons meegaat
een leven lang,
zoals een vriend doet
met een vriend.
En toch.
Zie ons vandaag,
als kinderen,
achtergelaten en ontheemd,
geliefden die elkaar
altijd moeten verliezen.
Wees daarom nu
de stem in ons gebeente
die het verlangen voedt,
het woord van vlees en bloed
dat ons geworteld houdt
in deze aarde.
Maar dat ons ook doet opstaan
om licht te zoeken doorheen duisternis,
 vertroosting ondanks verdriet.
En leven voorbij de dood.
Amen.

Kris Gelaude

Waar liefde is, daar is God

Waar liefde is, daar is God

Uitvaart van een bejaarde moeder

Ivo Van Besien

Moeder, grootmoeder, weduwe zijn en oud van dagen ... Soms groeit moederschap uit tot universeel moederschap, onschatbaar voor velen. Het afscheid van zo iemand kan terecht gehuld gaan in weemoed, maar vraagt ook om sereniteit. En het verdriet staat niet alleen, maar is verwant met al het verdriet ter wereld.

Suggesties voor liederen en muziek: zie blz. 137 - 144

Begroeting

In november spreken vele dingen over het einde.
In de natuur lijkt alles te verschromelen.
De dagen worden korter, de nachten langer.
Duisternis verdringt het licht.
Deze dagen gedenken wij hen
die de dood van ons heeft weggeplukt,
doorgaans veel te vroeg.
Ook moeder, op hoge leeftijd,
is van ons heengegaan.
Zij keerde nog het blad van haar verjaardag ...
Sloot toen stil het dagboek van haar leven.
Weemoedig lezen wij,
herlezen blad na blad,
zoals een oud vertrouwd gedicht.
En ons herinneren hapert
bij een woord, een glimlach, een gebaar,
bij warme goede dingen
die namen dragen als geborgenheid
en vanzelfsprekend minnen.

Wij bidden woordeloos
en weten ons heel dicht bij haar.
Terwijl de winter wriemelt aan het raam
ging zij voorgoed Gods lente binnen.

Moment van inkeer

V. N. ging behoedzaam om met mensen.
Haar leven vertelde van goedheid voor de mens, wie die ook was.
Van warmte voor het kind en aandacht voor de dingen.
In haar geest willen wij even bij elkaar verwijlen,
in een stil gebed onze zorg voor elkaar uitspreken.

L. Elke mens is uniek. Dat vraagt om respect voor elkaars zoeken en tasten, elkaars kwetsuren en gebrokenheid. Dat vraagt om ruimte voor elk verhaal dat telkens anders is. Om ruimte om elkaars vreugde en idealen ernstig te nemen. Om ruimte om elkaar de vrijheid te gunnen zichzelf te zijn.

A. Heer, ontferm U over ons.

L. Elke mening is belangrijk. Dat vergt inspraak, overleg, dialoog met jezelf en de anderen. Ontmoeting in de diepte waar een mens drijft op de adem van God.

A. Christus, ontferm U over ons.

L. Mensen kunnen niet zonder elkaar. Verbondenheid roept zorg op voor het meest kwetsbare in ieder van ons, vraagt om in te spelen op het appèl dat ons oproept verantwoordelijkheid te dragen voor elkaar.

A. Heer, ontferm U over ons.

Openingsgebed

God, onze Vader,
midden in ons leven
ervaren wij de dood.
Soms hard en meedogenloos,
dikwijls onaanvaardbaar.
Toch geloven wij
dat Gij het beste met ons voor hebt.
Want onze namen hebt Gij geschreven
in de palm van uw hand.
Bevestig ons in de hoop
dat Gij de dood hebt vernietigd
en ons hebt voorbestemd
om met U te leven,
in Christus Jezus,
onze Heer en Broeder.

Lezing

1ste mogelijkheid (1 Johannes 4, 7-13; 18-21)

In de eerste brief van Johannes staan diepe woorden: ‘God is liefde’. En liefde wordt altijd aangevoeld als een duidelijke verwijzing naar het mysterie van God. Maar ook omgekeerd: waar liefde is, daar is God. God is kenbaar in de liefde die mensen elkaar toedragen. N. gaf de liefde in haar leven een gezicht. Vandaar deze bijbelkeuze.

Vrienden, laten we elkaar liefhebben, want de liefde komt van God. Iedereen die liefheeft, is een kind van God en kent God. De mens zonder liefde kent God niet, want God is liefde. En de liefde die God is, is onder ons verschenen doordat Hij zijn enige Zoon in de wereld gezonden heeft om ons het leven te brengen. Hierin bestaat de liefde: niet wij hebben God liefgehad, maar Hij heeft ons liefgehad, en Hij heeft zijn Zoon gezonden om onze zonden uit te wissen.

Vrienden, als God ons zo heeft liefgehad, moeten ook wij elkander liefhebben. Nooit heeft iemand God gezien, maar als wij elkaar liefhebben, woont God in ons, en is zijn liefde in ons volkomen geworden. Dit is het bewijs dat wij in Hem verblijven – zoals Hij verblijft in ons – dat Hij ons deel heeft gegeven aan zijn Geest.

De volmaakte liefde drijft de vrees uit, want vrees duidt op straf en wie vreest is niet volgroeid in de liefde. Wij hebben lief, omdat Hij ons het eerst heeft liefgehad. Maar als iemand zegt dat hij God liefheeft, terwijl hij zijn broeder haat, is hij een leugenaar. Want als hij zijn broeder die hij ziet, niet liefheeft, kan hij God niet liefhebben die hij nooit heeft gezien. Dit gebod hebben wij dan ook van Hem gekregen: wie God liefheeft, moet ook zijn broeder liefhebben.

2de mogelijkheid (Johannes 10,11-16)

Als we in het evangelie van Johannes lezen over de goede herder, dan gaat het ook over onszelf. Over onze eigen wijze van leven, over onze levensinstelling. Iedereen kan een goede herder voor anderen zijn. N. was dit voor haar echtgenoot, haar kinderen en kleinkinderen en voor vele anderen. Vandaar de optie voor deze evangeliepericope.

Jezus zei tot de farizeeërs: “Ik ben de goede herder. Een goede herder geeft zijn leven voor zijn schapen. Maar een huurling, geen echte herder dus, als die een wolf ziet komen, laat hij de schapen in de steek en gaat ervandoor – het zijn zijn eigen schapen niet – en de wolf overvalt ze en drijft ze uiteen. Hij is dan ook maar een huurling en bekommert zich niet om de schapen.

Ik ben de goede herder: Ik ken mijn schapen en mijn schapen kennen Mij, zoals de Vader Mij kent en Ik de Vader ken. Ik geef dan ook mijn leven voor mijn schapen. Ik heb nog andere schapen dan die uit deze hof. Ook voor hen moet Ik een herder zijn: ze zullen luisteren naar mijn stem. Zo wordt het: één kudde met één herder.”

Suggestie voor homilie: een getuigenis

Woorden als deze kunnen, indien emotioneel doenbaar en voldoende voorbereid, liefst in de mond genomen worden door één van de eigen kinderen. Het is een stramien voor een dankbare getuigenis.

Vandaag is het een niet uit te spreken mysterie dat ons samenbrengt. Het mysterie van de dood van mensen. De dood is een mysterie, ja, maar een ondraaglijk mysterie waaraan geen mensenhart kan wennen.

Een soort chaos kan je het ook noemen, waardoor families ontredderd worden, waarvan velen jarenlang de eenzame pijn blijven voelen.

Zo verging het ook ons moeder. Ze was een levenslustige vrouw, verhangen aan haar kinderen; en vreemd, na al die jaren, verstrengeld met haar man alsof ze nog steeds verliefd was. Toen ze goed zestig was, kwam hij om het leven. Een dwaas auto-ongeval, waarbij we al lang niet meer bij stilstaan, maar voor haar een fatale dag. Gedachteloos en woordeloos heeft zij hem naar het graf gebracht en mét hem begroef ze een stuk van haar eigen leven. Een witgrijs stipje leek ze wel, verloren in de immense stilte van het kerkhof. Dan lijkt er geen toekomst meer. Alles moet je opnieuw bevragen. Niets is nog zoals het was.

En ja, ze zeggen dat het went. Dat de tijd een helende mantel is. Natuurlijk slijt het, maar vaak pijnlijk traag. Een mens verslijt soms aan dat slijten. Heel lang was er het gemis dat niet door je kinderen wordt ingevuld, hoezeer ze ook nabij zijn. Zij werken immers aan wat komt. Elke generatie kijkt vooruit, niet achterom. Zo gaat dat toch.

Gelukkig voor haar heeft God zoiets als kleinkinderen geschapen. Zij hebben haar gered. Haar tijdig aan de mouw getrokken. Ervoor gezorgd dat ze op een dag weer vogels hoorde zingen. Dat de lucht opnieuw blauw kleurde en het gras groen. Dat ze terug kon lachen en leven. Het medicijn van kleinkinderen: een levenselixir. Naarmate de jaren in de nevels van het leven verglijden en de schaduw van het verleden langer wordt, wordt de band hechter: de ballade van het oudje en het kind. Het heeft iets van een samenzwering, een eedverbond. Beiden worden niet echt au sérieux genomen. Het oudje is nu wel echt oud, het kind is maar een kind. Misschien daarom dat beiden zich vinden in een wonderbare symbiose, een zacht complot. Gelukkig maar...

Ondertussen zijn wij hier met z'n allen om afscheid te nemen: kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen.

Afscheid nemen van je moeder is altijd verliezen. Je raakt een stuk van jezelf kwijt, iets van je eigen leven. Herinneringen spelen voluit met je ziel. Je herleeft je jeugd als in één grote flashback: de geur van warme spijzen door de open deur. En hoe moeder, elke dag opnieuw, met onverwoestbaar optimisme potten en pannen te lijf ging. Je zou je vandaag de dag bijna excuseren voor zoveel huiselijke vlijt. Het lijkt maatschappelijk niet correct, haast vrouwonvriendelijk. Sorry, maar het heeft met nestwarmte te maken. En die grote ogen van moeder, onvoorstelbaar zacht als ze ons door de haren streek. Zalig! Vandaar de weemoed, want moeder was niet zomaar een mens.

Zij was mijn moeder, zij was een goede vrouw.
Zij brak het brood waarmee de dag begon.
Zij sprak het woord waarmee de nacht begon.
Zij was mijn moeder, zij was een goede vrouw.
Wie ooit een moeder had, die weet waarom ik rouw.

In dit uur van afscheid spreken wij over God die Heer en Vader is. Wij hebben het over eeuwige rust en over licht dat blijft. Woorden die het bijbels visioen van een nieuwe wereld uitvergrooten tot in het oneindige, tot bovenaardse eeuwigheid. Slaap zacht, lieve moeder, bij die lieve Heer van jou. En bedankt. Het was altijd goed bij jou te zijn.

Voorbeden

- V. Even nog in stilte verwijlen. Haar naam noemen.
Weemoedig en toch dankbaar, iets tussen herfst en lente in.
Maar vooral onze pijn opentrekken.
In de geest van moeder ons openstellen
voor mensen met een groot verdriet.
Daarom, goede God, bidden wij tot U.
- L. Voor mensen die bang zijn voor de dood,
zozeer dat zij bang worden voor het leven;
dat hoop en vertrouwen in hen ontluiken,
dat zij hun leven durven ontplooien.
- L. Voor mensen die ziek zijn zonder kans op genezing,
voor ieder die leeft met de dood voor ogen;
om hoop en toekomst bidden we, om vrede en moed,
om een God in wie zij zich geborgen weten.
- L. Voor hen die rouwen om de dood van een geliefde,
een pijn die niet te harden is;
dat ze de schouder vinden van een vriend,
een huis om in te schuilen,
de schaduw van een boom.
- L. Voor mensen die worstelen met hun bestaan
dat wankel is en pover en getekend door gemis en dood;
bewaars hen, Heer, voor walging en wanhoop,
voor de woestijn van het cynisme.

Gebed over de gaven

God, onze Vader,
overal zien wij het om ons heen:
het zaad moet sterven om te ontkiemen,
de kaars moet opbranden
om licht te geven en warmte.

Zo is ook ons eigen leven.
Leer ons aanvaarden
dat een mens zichzelf moet geven:
zijn tijd en zijn belangstelling,
zijn leven tot de dood toe.
Alleen zo kan ons leven echt leven zijn,
geborgen in uw veilige schoot.

Tafelgebed nr. 7 op blz. 133

Onzevader en vredewens

Heer, onze God,
voor ons ligt het brood waarom wij gebeden hebben:
'Geef ons heden ons dagelijks brood'.
Dit is het brood dat wij in overvloed op tafel hebben,
maar dat ontbreekt bij de meeste mensen op aarde.
Gij hebt het doordeesemd met de Geest van uw Zoon.
Daarom is dit brood van een nieuwe wereld,
uitnodiging tot menselijke zorg en verantwoordelijkheid voor elkaar.
Wij bidden in ons arme, soms gekwetste mensenhart:
'Vergeef ons onze schulden'.
En nemen dan tot ons het lichaam van de Heer.

Zusters en broeders, de vrede van de Heer zij altijd met u.

Slotgebed

God, onze Vader,
ons menselijk bestaan is wankel en pover
en getekend door gemis en dood.
Bewaar ons voor wanhoop en vertwijfeling.
En doe ons vertrouwen in de zin van het einde,
met uitzicht op Jezus, onze broeder
die leeft, vandaag en in de eeuwen der eeuwen.
Amen.

Adagio

*De kern van alle dingen
is stil en eindeloos.
Alleen de dingen zingen.
Ons lied is kort en broos.*

*En donker zingt mijn bloed,
van heimwee zwaar doorwogen.
Ik zeil langs regenbogen
Gods stilte tegemoet.*

F. Timmermans

Naar zijn beeld en gelijkenis

Naar zijn beeld en gelijkenis

Woorddienst met drie deugden

Deze woorddienst voor een uitvaart kan nauw aansluiten bij het leven van de overledene. Iedere mens heeft iets waarvan wij kunnen zeggen: zo was hij op zijn best. Dat beeld in herinnering brengen is een vorm van eerbetoon. Iedere goede eigenschap, in al haar menselijkheid, verwijst naar het wezenlijk goede, naar God. Daarom is het passend daarbij stil te staan, om die gedachtenis als kostbaar te bewaren en daarmee afscheid te nemen.

Van vijftien deugden worden omschrijvingen gegeven. Aan de hand van drie gekozen eigenschappen kan elke woorddienst anders zijn en dat maakt de uitvaart persoonlijk en aansprekend.

*De **opbouw** is als volgt:*

- 1. De gekozen deugd kan door de familie geactualiseerd of geduid worden. Je vindt een voorstel, maar dit dient uiteraard aangepast.*
- 2. Dan wordt een passend symbool aangebracht. Dit kan persoonlijk zijn, ofwel drie kaarsen die als teken van 'licht' worden aangestoken, of drie bloemen die op de kist gelegd worden.*
- 3. Er volgt een passende (bijbel)tekst of/ en een sprekend lied.*
- 4. Elke eigenschap wordt afgesloten door een gebed van de voorganger en een antwoord van de aanwezigen.*

Suggesties voor liederen en muziek: zie blz. 137 - 144

Begroeting

Vrede aan allen
in deze kring van familie,
vrienden en kennissen van N.
Een mens die jarenlang spontaan
een plaats verdiende in ons leven,
is eruit weggegaan.
Het ogenblik van afscheid
is als geen ander
een uur van herkenning.
Want precies het loslaten,
de stilte en de leemte die ontstaat,
brengt ons nu helder voor de geest
wie zij/hij voor ons geweest is.
Misschien verscherpt dat de pijn.
Maar we ervaren tegelijk
de kostbaarheid van de herinnering.
Alles wat goed en schoon was in het leven,
dat kan de dood niet uitwissen,
dat kan geen mensenhand ontvreemden.

Openingsritueel

- V. Ooit was de aarde woest en leeg;
duisternis lag over de diepte
en de geest van God zweefde over de wateren.
Toen sprak God:
“Laat er licht zijn ...” (*Gen. 1, 2-3*)

Er kwam licht.
Want zonder licht kon er geen leven zijn.
Nu, op de drempel
tussen tijd en eeuwigheid,
roepen wij voor N.:
“Laat er licht zijn.”

In stilte wordt de paaskaars aangestoken.

- V. Dat het vuur van deze paaskaars,
symbool voor het licht
dat doorbreekt in de nacht,
symbool voor het leven
dat de dood overwint,
nu mag branden voor N.
op haar/zijn laatste tocht.
Dat het onze ogen opent
en ons hart verwarmt.

Als het om een gestorven ouder gaat, kan bijvoorbeeld - zinspelend op het levenslicht dat zij dankzij vader en moeder mochten zien - aan de kinderen, eventueel ook kleinkinderen, gevraagd worden elk een kaars aan te steken bij de kist of bij de foto.

Ofwel worden, naargelang het aantal eigenschappen dat zal worden toegelicht, evenveel personen aangesproken om dit te doen.

Bekommerd

Jan-Frans Lindemans

Duiding

L. N., niet om aardse dingen,
maar om mensen
was jij bekommerd:
een woord van troost
voor wie het niet goed ging,
een toegewijde aanwezigheid
voor al jouw huisgenoten.
Het lot van anderen
was jouw zorg:
slapeloze nachten ...
uren wachten ...
“Waarom ben jij zo bezorgd?”
Het was sterker dan jezelf,
het was jouw sterkte.

Aanbrengen symbool

Een brandend olielampje, als teken van waakzame zorg

Lezing *(uit het boek Tobit)*

Op een dag werd Tobias door zijn blinde vader Tobit naar een ver land uitgestuurd, om er tien talenten zilver in ontvangst te nemen. Tobias en zijn metgezel beleefden heel wat avonturen en bleven daarom veel langer weg dan op het thuisfront werd verwacht. Vader Tobit begon zich van alles in te denken. “Als ze maar niet in moeilijkheden geraakt zijn. Misschien is de persoon die mijn zoon het geld moest overhandigen wel gestorven!”

Hij maakte zich heel ongerust. Zijn vrouw sprak tot hem: “Onze jongen is zeker verongelukt, dat hij zo lang wegblijft.”

En zij begon te treuren: “Hoe heb ik het over mijn hart kunnen krijgen om jou, Tobias, te laten gaan; jij bent het licht van mijn ogen.”

Tobit probeerde haar te sussen: “Wees maar stil, maak je geen zorgen; geen nieuws is goed nieuws.” Maar zij antwoordde: “Zwijg toch, je moet mij niets wijsmaken; mijn jongen is verongelukt!”

Iedere dag liep zij de stad uit, naar de weg waarlangs hij was vertrokken. Overdag at ze niet en 's nachts hield zij niet op te treuren over haar zoon Tobias.

Gebed

V. God,
wij zullen de toegewijde zorg
van N. moeten missen.
Heel haar/zijn leven was zij/hij

begaan met het lot van anderen.
Wij vertrouwen haar/hem nu toe
aan uw liefdevolle bekommernis,
Gij, die bezorgd zijt om alle mensen.

**A. Het is een zegen te voelen
hoe iemand anders
om ons bekommerd is.
Zo wordt uw zorg, God,
zichtbaar onder de mensen.
Wij bidden dat wij de toewijding
die wij mochten ontvangen
op onze beurt
mogen doorgeven aan anderen.
Amen.**

Gastvrij

Andrea Gillis

Duiding

Allen die je gekend hebben, N.
mochten jouw gastvrijheid ervaren:
een warm welkom,
een attent woord,
een uitnodigend gebaar,
een plaatsje bij aan tafel,
of zelfs een bed voor een onverwachte gast.
Moeiteloos, schier onopvallend,
zorgde je ervoor
dat iedereen zich onmiddellijk thuis voelde.
Niemand zou iets tekortkomen.

Aanbrengen symbool

Een gedekte tafel of dienblad, als teken van gastvrijheid

Lezing

1ste mogelijkheid (Job, 31, 31-32)

Mijn huisgenoten kunnen getuigen:
Ieder van ons kreeg voedsel in overvloed.
Geen vreemdeling hoefde buiten te slapen.
Voor reizigers stond mijn deur altijd open.

2de mogelijkheid (Lucas 19, 1-6)

Jezus kwam in Jericho en trok door de stad. Daar was een man die Zacheüs heette. Hij was oppertollenaar en hij was rijk. Hij wilde wel eens zien wat voor iemand Jezus was, maar het lukte hem niet vanwege de mensenmassa, want hij was klein van stuk. Daarom rende hij vooruit en klom in een vijgenboom om Hem te zien te krijgen, want Hij zou daar voorbijkomen. Toen Jezus bij die plek kwam, keek Hij omhoog en zei tegen hem: “Zacheüs, kom vlug naar beneden; vandaag moet Ik in uw huis verblijven.” Hij kwam vlug naar beneden en ontving Hem met vreugde.

Gebed

V. God,
gastvrij zijn is
de ander centraal stellen.
Eenieder laten delen
van het onze.
Wij bidden U,
geef ons,
zoals N. ons voordeed,
warme aandacht voor elkaar,
zodat wij het gebaar
van voortdurende zorg
mogen doorgeven aan anderen.

**A. En bemoedig ons
in het gastvrij openstellen
van onze eigen wereld.
Amen.**

Gelovig

Bernard Lenaerts

Duiding

N., je was een voorbeeld van geloof.
Je was ervan overtuigd dat God bestaat
en dat Jezus voor ons hét voorbeeld is.
Hoe dikwijls zei je niet: “Als ‘t God belieft”,
om je leven aan Hem toe te vertrouwen.
Het kruisbeeld en je paternoster hadden grote betekenis.
Je vond er de moed in - om als het moeilijk was - door te gaan.
Hoe dikwijls hebben wij ons niet afgevraagd:
“Waar haalt zij/hij de kracht vandaan?”
We moesten niet ver zoeken.
Je had een geloof dat bergen kon verzetten
en je was er rotsvast van overtuigd
dat je nu thuiskomt bij God.

Aanbrengen symbool

Ofwel een bijbel, paternoster, kruisje of scapulier, als teken van geloof

Lezing (Johannes 11, 21-27)

Marta zei tegen Jezus: “Heer, als U hier geweest was, zou mijn broer nooit gestorven zijn. Maar ik weet zeker dat U ook nu nog alles aan God kunt vragen en dat Hij het U zal geven.” “Je broer zal opstaan”, verzekerde Jezus haar. “Dat weet ik,” zei Marta, “hij zal opstaan bij de opstanding op de laatste dag.” “Ik ben de opstanding en het leven”, zei Jezus. “Wie in Mij gelooft, mag dan wel sterven, toch zal hij leven en iedereen die leeft en in Mij gelooft, zal in eeuwigheid niet sterven. Geloof je dat?” “Ja, Heer”, antwoordde Marta, “Ik geloof vast dat U de Messias bent, de Zoon van God, degene die in de wereld komen zou.”

Gebed

V. God, voor ons was N. een voorbeeld van geloof.
Schenk haar/hem nu het leven
waarop zij/hij hoopte
en waarnaar zij/hij verlangde.
Wees voor haar/hem het licht
dat zij/hij voor ons geweest is.
Wees de vreugde die zij/hij
aan velen heeft geschonken.

**A. En sterk ook ons geloof.
Neem onze twijfel weg,
dat wij ons aan U durven toevertrouwen. Amen.**

Genietend

Bernard Lenaerts

Duiding

N., je kon ten volle genieten van het leven,
vooral van de kleine dingen die je zomaar in handen vielen.
Je zag het leven langs de goede kant.
We hebben je zelden horen zeuren of klagen, integendeel ...
Je zag elk mooi moment dat je gegeven werd
als een geschenk uit de hemel.
Wat kon je genieten van een goed glas wijn,
een deugddoend gesprek met vrienden,
het spel van je kleinkinderen, de huiselijke warmte en gezelligheid ...
Je hield van wandelen, van vogels en bloemen.
Ook mooie muziek kon je ontroeren.

Aanbrengen symbool

Wandelschoenen, een glas wijn, een muziekinstrument, een zonnehoed ...

Lezing

1ste mogelijkheid (Prediker 5, 17 - 19)

Iets goeds heb ik toch ontdekt. Wat deugd doet, is eten en drinken en van het goede genieten bij al het zwoegen en tobben onder de zon, in de korte tijd die God je geeft. Dat is het enige wat je hebt. Inderdaad, als God je rijkdom en welstand schenkt en je de kans geeft ervan te profiteren, als je je deel krijgt en gelukkig bent bij al je werk, dan is dat een gave van God. Je denkt dan niet voortdurend aan de korthed van je bestaan: God geeft je zoveel dat je er helemaal in opgaat.

2de mogelijkheid (Prediker 3, 12- 13)

Daarom lijkt het mij voor de mens nog het beste vrolijk te zijn en het er goed van te nemen. Als hij kan eten en drinken en genieten van wat hij met al zijn zwoegen bereikt heeft, is dat immers een gave van God.

Gebed

V. God van overvloedig leven,
N. kon genieten van al het mooie in uw wereld.
Wij vertrouwen haar/hem aan U toe.
Schenk haar/hem vervulling van haar/zijn dromen
zodat zij/hij nu ten volle kan leven.

**A. En leer ons ook genieten van de vele kleine dingen
die het leven zo waardevol kunnen maken. Amen.**

Hoopvol

Lieve Bergmans

Duiding

N., hoop en vertrouwen tekenden je leven.
Je was geen doemdenker.
Nooit heb je de hoop opgegeven
dat de wereld anders en beter kan.
Steeds weer heb jij je daarvoor ingezet,
heb je mensen bemoedigd.
Zelf vertrouwde jij je hoopvol toe aan God,
aan het Mysterie dat alles en allen overstijgt.
Niet om je eigen verantwoordelijkheid te ontlopen,
maar erop vertrouwend dat Iemand je voorgaat en leidt.

Aanbrengen symbool

Een bloesemtak of kastanjebotten of een altijd groene tak, als teken van hoop

Lezing (naar Charles Péguy)

Wat Mij verwondert, zegt God, is de hoop. Daarvan ben Ik ondersteboven.
Mensen zien toch wat er in de wereld allemaal omgaat
en ze geloven dat het morgen allemaal omslaat.
Wat een wonder is er niet voor nodig
dat zij dat kleine hoopje hoop nooit als overbodig ervaren,
maar met voorzichtige gebaren in hun hand en in hun hart bewaren.
Een vlammetje dat keer op keer wankelt en dreigt neer te slaan,
maar altijd weer weet op te staan
en nooit wil doven.
Soms kan ik mijn eigen ogen niet geloven.

Gebed

V. God, hoopvol leven
is verder kijken dan ontgoocheling en pijn.
Precies de hoop laat ons het goede ontdekken.
Hoop laat ons ook mensen zien in het spoor van Jezus.
N. was er een levend teken van.
Laat nu haar/zijn hoop beantwoord worden.

**A. Dankzij de hoop
kunnen wij leven.
Help ons God,
die vlam te koesteren.
Laat er altijd mensen zijn
die de hoop op een nieuwe toekomst
levend houden. Amen.**

Mild

Lieve Bergmans

Duiding

N., je was zacht en sterk, mild en wijs,
soms guldig, soms ernstig.
Ook voor jou was het leven niet altijd gemakkelijk,
maar je leerde veel relativeren.
Jouw gevoel voor humor werkte aanstekelijk.
Waar jij verscheen, werd de sfeer milder.
Jouw oordeel was nooit wit-zwart,
maar diepmenselijk en vol mededogen
voor het kwetsbare en het broze van ons bestaan.
We zullen de pretlichtjes in je ogen missen.

Aanbrengen symbool

Schaal met zand om in te schrijven, als teken van mildheid

Lezing (naar Johannes 8, 3-11)

“Hier heb je haar!”

En ze brachten het vrouwtje vlak voor Hem. Zij, de zwakke, de zondige, het kleine mensje dat zichzelf ook niet helemaal gemaakt had. Hij zag haar aan, schreef iets in het zand: of ieder eerst ook naar zijn eigen leven wilde kijken. De omstanders dropen af. De oudsten eerst.

Het vrouwtje bleef. Een bang kloppend hart, als van een gevangen vogeltje in een grote hand.

Jezus zei: “Ik veroordeel u niet. Het leven loopt soms langs rare wegen, die men zelf betreurt ... Laat het verleden vergeten en vergeven zijn. Leef anders. Béter. Dat kan.”

Gebed

V. God van mensen,
wij vertrouwen N. aan U toe.
Toon uw mildheid
voor haar/hem die zoveel
begrip en mededogen
heeft getoond aan anderen.

**A. Houd ons haar/zijn gedachtenis
voor ogen
en die van Jezus,
die geen mens de rug zou toekeren,
opdat wij met mildheid spreken
en nooit onverschillig worden
voor elkaar. Amen.**

Moedig

Lieve Bergmans

Duiding

N., je was een moedige
en sterke vrouw/man,
een steun voor je man/vrouw,
een houvast voor je kinderen.
Waar haalde je de kracht vandaan:
om tegenslagen te aanvaarden,
om steeds opnieuw te beginnen,
om ziekte te dragen,
om voor je mening uit te komen,
om je in te zetten voor zoveel,
om de weg te gaan die je dacht
te moeten gaan ... ?

Aanbrengen symbool

Een gekneusde bladstengel of tak, die desondanks rechtop blijft, als teken van moed

Lezing (2 Korintiërs 5, 1 en 6-10)

Wij weten het immers: als ons aardse huis, een tent, wordt afgebroken, heeft God voor ons een woning die niet door mensenhanden is gemaakt, een eeuwig huis in de hemel.

Daarom houden wij altijd moed, ook al weten we dat wij, zolang wij huizen in het lichaam, in den vreemde zijn, ver van de Heer. Wij leven in geloof, niet in aanschouwing.

Maar wij houden moed en zouden liever vertrekken uit dit lichaam en intrekken bij de Heer.

Daarom is onze enige ambitie Hem te behagen, of we nu thuis zijn of in den vreemde. Want wij allen moeten voor Christus' rechterstoel verschijnen, opdat ieder het loon ontvangt voor wat hij in dit leven heeft gedaan, goed of kwaad.

Gebed

V. God, soms voelen wij
ons klein en machteloos.
Soms vraagt het leven
grote moed:
om toch maar weer een stap te zetten,
om toch maar weer uw weg te gaan,
om toch maar weer
te hopen en te geloven.

**A. Wek in ons de moed, God,
om verder te gaan,
zonder N. en allen
die wij moeten missen,
om als het moeilijk is
altijd weer op te staan;
om in het leven keer op keer
te herbeginnen.
Amen.**

*Afscheid nemen
betekent achterblijven
omringd door stilte en gemis.
Verdriet dat nergens
onderkomen vindt.
En teder aanraken
van dingen
die onontvreemdbaar zijn:
dat woord, die plek
en de herinneringen
vol warmte en innigheid,
zoals de dagelijkse jas
die op een stoel bleef hangen
en nu herbergt wat niet meer is.*

*De kamer wordt een schrijn
van pijn en hunker
naar oneindigheid.
Want alle armen
zijn te kort
om voor altijd
het liefste te omarmen.*

Kris Gelaude

Rechtvaardig

Jan-Frans Lindemans

Duiding

Een rechtvaardige is zeker van zijn stuk
en durft beslissingen te nemen,
ook al is dat moeilijk.

Een rechtvaardige durft
de ander in de ogen kijken
en zoekt geen uitvluchten.

Een rechtvaardige is iemand
op wie men kan rekenen.

Je weet wat je aan zo iemand hebt.

Zo'n rechtvaardige was jij, N.

Jouw rechtvaardigheid willen wij hier gedenken.

Aanbrengen symbool

Een brood verdeeld in twee gelijke delen, als teken van rechtvaardigheid

Lezing (naar Jesaja 32, 1-8)

Een koning die rechtvaardig regeert, is als een beschutting tegen de wind, een schuilplaats tegen de stortregen; als een waterloop in een dorre streek, de schaduw van een zware rots in een uitgedroogd land. Zo'n rechtvaardige opent onze ogen en spitst onze oren. Als hij spreekt, wordt een dwaas niet langer edelachtbaar genoemd en een schurk geniet niet langer aanzien. De rechtvaardige hoedt ons voor onbezonnenheid, vleierij krijgt bij hem geen kans.

Gebed

V. Rechtvaardige God,
 N. was een eerlijke vrouw/man.
 Oprechtheid en onkreukbaarheid
 sierden haar/hem.
 Haar/zijn ja was een ja
 en haar/zijn neen was een neen,
 zoals het was bij Jezus, onze Heer.

**A. Rechtvaardige God, N.'s oprechtheid
 was voor ons een zegen.
 Zij/hij was onze rots in de branding,
 een veilige haven
 in een stormachtige wereld
 vol schijn en bedrog.
 Moge N.'s onkreukbaarheid voor ons
 een voorbeeld zijn alle dagen van ons leven. Amen.**

Sociaal

Andrea Gillis

Duiding

De gemeenschap waarin je leefde, N.,
vormde de voedingsbodem
voor een sterke sociale reflex.
De inzet in het verenigingsleven
en het opkomen voor anderen
waren je grootste opdracht.
Op jou kon men rekenen,
niet alleen voor grote, belangrijke zaken,
maar ook voor het schier onopvallende werk.
Met je eigen gedrevenheid
trachtte je iets te doen leven in de groep.
Je had niet méér tijd dan anderen
en het werk was gratis,
maar jouw talenten waren er niet
voor jou alleen, zo vond je.
Je moest ze dienstbaar kunnen maken.
Vooral wie minder geluk had in het leven
of wie hulp nodig had,
kon bij jou terecht.
Geen noodkreet waaraan je voorbijging.
Geen vraag die onbeantwoord bleef.
Niet in jezelf alleen,
maar in de verbondenheid met anderen
vond je kracht en inspiratie.

Aanbrengen symbool

Een ketting van zelfgemaakte schakels, als teken van verbondenheid

Lezing (*Lucas 10, 29-37*)

“Wie is dan mijn naaste?” vroeg de wetgeleerde aan Jezus.
Jezus nam het woord en zei: “Op reis van Jeruzalem naar Jericho viel iemand
in handen van rovers. Ze schudden hem uit, mishandelden hem en lieten
hem halfdood achter.
Toevallig kwam er een priester langs die weg; hij zag hem, maar liep in een
boog om hem heen. Ook een leviet die voorbijkwam en hem zag, liep in een
boog om hem heen.
Toen kwam er een Samaritaan langs die op reis was; hij zag hem en was ten
diepste met hem begaan. Hij ging naar hem toe, goot olie en wijn op zijn
wonden en verbond ze. Hij zette hem op zijn eigen rijdier en bracht hem naar
een herberg waar hij hem verder verzorgde. De volgende morgen haalde hij
twee denariën tevoorschijn en gaf ze aan de waard. “Zorg voor hem”, zei hij,

“en als u nog meer kosten moet maken, zal ik ze u op mijn terugreis vergoeden.”

Wie van die drie is naar uw mening de naaste geweest van de man die in de handen van de rovers was gevallen? Hij antwoordde: “Hij die hem barmhartigheid bewezen heeft.” Jezus zei tegen hem: “Doe dan voortaan net als hij.”

Gebed

V. God,
drukdoende zijn met onze eigen zorgen,
in de weer voor onze eigen plannen,
en denkend aan ons eigen persoontje,
daar wordt de wereld niet beter van.
Breng ons het inzicht bij
dat wij een schakel zijn -
beperkt en toch belangrijk -
in een grote familie van mensen.

**A. Laat de sociale bewogenheid van N.
ons hart beroeren en aansteken,
zodat wij haar/zijn werk kunnen verderzetten
met evenveel geestdrift
en met tedere zorg voor de zwaksten.
Laat ons beseffen hoeveel kracht er ligt
in de verbondenheid met anderen.
Amen.**

*Een leven breekt af
zoals een blad dat valt.*

En God raapt het op.

Kris Gelaude

Vergevingsgezind

Andrea Gillis

Duiding

Er is een groot hart nodig,
een onmetelijk vertrouwen in de mens
om schrammetjes en littekens
die met de jaren in onze ziel komen,
te zalven met vergeving.

Er is een groot hart nodig
om in alle mensen
het goede te willen zien
en de kleinheid te vergeven.

Dat wist je, N.

Wij mochten het ervaren.

Met een groot gebaar van verzoening
bracht je mensen telkens samen.

Aanbrengen symbool

Stromend water, als teken van vergeving.

Dit kan met een waterpartijtje of water uitgegoten in een grote schaal.

Voor elke eigenschap die wordt genoemd, kan daarin een bloem gelegd worden.

Lezing (Lucas 6, 36-38)

Wees barmhartig, zoals jullie Vader barmhartig is.
Oordeel niet, dan zal je niet geoordeeld worden.
Veroordeel niet, dan zal je niet veroordeeld worden.
Spreek vrij en je zal vrijgesproken worden.
Geef en er zal je gegeven worden.
Een goede maat zal men jou in de schoot storten.
De maat die jij gebruikt, zal men ook voor jou gebruiken.

Gebed

V. God, overal waar mensen samenleven
gebeuren er fouten.
Wij bidden U,
leer ons wat het inhoudt
elkaar vrij te spreken,
naar de maat van Jezus.

**A. Leg verzoening in ons hart
en onze woorden,
zodat wij geen mens op onze weg
met schuld belasten. Amen.**

Vreugdevol

Andrea Gillis

Duiding

Je ontmoeten was de zon voelen
op je huid, warm en koesterend.
Je blijheid was innemend,
niet aflatend,
ook als er schaduw viel.
Je kende donkere tijden.
Maar je sterk gevoel voor humor
deed de zwartste gedachten verdwijnen.
Je gaf alles en iedereen
een zekere lichtheid van bestaan.
Positief denken was jouw grote kracht.
Jouw ontwapenende glimlach
kon deuren openen, muren slopen,
harten verwarmen
en somberheid doen wegsmelten.
Jouw vreugde werkte aanstekelijk.
Geen zeuren en geen klagen
als jij er was.
Het leven was daarvoor te kort, vond jij.

Aanbrengen symbool

Een zonnebloem, veldbloemen of een grote zon achter de foto van de gestorvene, als teken van vreugde

Lezing (*Jezus Sirach 30, 21-24*)

Geef je niet over aan droefheid en kwel je niet met je tobberijen.
Blijheid van hart doet een mens leven en een vrolijke man leeft lang.
Zoek afleiding voor je zorgen en troost je hart.
En jaag de droefheid weg van je pad. Door droefheid zijn veel mensen te gronde gegaan, want ze dient tot niets.
Jaloezie en woede verkorten het leven en zorgen maken iemand oud vóór zijn tijd.

Gebed

V. God,
een mens als N.
heeft ons geleerd
dat we meer kracht bezitten
om tegenslagen aan te kunnen,
als we positief leren denken.

Zij/hij heeft ons getoond
dat het leven veel meer kansen inhoudt
als we alles met een sprankel humor
durven bekijken.

**A. Wij bidden U,
houd die gedachte
in ons wakker,
opdat wij blijde moed bewaren
en zo levenwekkend blijven
voor elkander.
Amen.**

*De vragen waarom
en de pijn
die het blootlegt ...
gebroken stapstenen
op onze weg.*

*Maar misschien
op een dag ook
een teken,
een lichtspoor
van geliefden.*

*Zij
die ons
in dromen omarmen.
Zij
als een mantel van sterren
over ons heen.*

Kris Gelaude

Vriendschappelijk

Andrea Gillis

Duiding

Als een mens zich eenzaam voelt,
gaat hij op zoek naar vrienden.
Niemand kan zonder.
N., voor jou waren die vrienden
levensnoodzakelijk.
Je ging met hen mee op hun tocht,
deelde in hun geluk
en bemoedigde hen in donkere dagen.
Jij was warm, hartelijk en trouw.
Wij zijn dankbaar voor deze vriendschap
die ons blijvend verbindt.

Aanbrengen symbool

Een foto die afstand en tegelijk verbondenheid schetst, als teken van vriendschap

Lezing (uit *De Profeet*, K. Gibran)

Een jongeling zei: "Spreek ons over vriendschap."
Hij antwoordde: "Uw vriend is een antwoord op uw verlangen.
Wanneer hij zwijgt, blijft uw hart luisteren naar zijn hart, want zonder woorden worden in vriendschap alle gedachten, alle verlangens, alle verwachtingen geboren en gedeeld, vol ongevraagde vreugde.
Wanneer je afscheid neemt van een vriend, treur je niet.
Want wat je het diepst in hem bemint, kan klaarder zijn voor jou bij zijn afwezigheid, zoals de bergbeklimmer de berg duidelijker ziet vanuit de vlakte."

Gebed

V. God, spreek in ons het vermogen aan
om trouw te bewijzen aan anderen,
om tijd te maken voor wie ons nodig heeft,
om te luisteren naar het menselijk verhaal
en het te eerbiedigen.
Geef ons vertrouwen in elkaar.

**A. En laat ons
vriendschap verder uitdragen
met de kracht en de intensiteit
zoals we bij N. mochten ondervinden.
Amen.**

Vrijgevig

Bernard Lenaerts

Duiding

Je wist wat het betekende:

“Laat je rechterhand niet weten
wat je linkerhand geeft.”

N., hoeveel mensen heb je wel geholpen?

Je deed het zonder dat iemand het kon zien.

Je deed het vooral niet voor het oog
van de anderen maar in stilte.

Je kon zo gul zijn.

Je zou er jezelf nog voor tekortgedaan hebben.

Je was ervan overtuigd dat het beter was
te kunnen geven dan te moeten ontvangen.

Aanbrengen symbool

Tekening van een open hand, teken van vrijgevigheid

Lezing (Matteüs 6, 1-4)

Pas op dat jullie je gerechtigheid niet doen voor het oog van de mensen, om door hen gezien te worden. Anders wacht je geen loon bij jullie Vader in de hemel. Dus wanneer je barmhartig bent, loop er niet mee te koop, zoals de schijnheiligen dat doen in de synagogen en op straat, om door de mensen geprezen te worden. Ik verzeker jullie, ze hebben hun loon al. Maar als jij barmhartig bent, laat dan je linkerhand niet weten wat je rechter doet, opdat je barmhartigheid in het verborgene gebeurt; en je Vader, die in het verborgene ziet, zal het je lonen.

V. God, in het geven was N. groot.
Wees nu vrijgevig voor haar/hem
zoals zij/hij dit ook altijd is geweest voor anderen.
Geef haar/hem de voltooiing
waarnaar zij/hij zo heeft verlangd.

**A. Geef dat ook wij de vreugde
mogen smaken
van te kunnen geven,
eerder dan te moeten krijgen.
Amen.**

Wijs

Kris Gelaude

Duiding

Jouw spreken was waardig, N.
Jouw zwijgen was wijs.
Je had er geen behoefte aan
je te meten met anderen.
De waarde van iedere mens,
voor jou, lag erin
dat hij waarachtig zichzelf kan zijn.
Jouw bezinning en integriteit
trok mensen aan.
Aandachtig voor hun vragen,
bood jij hun een rust
die zeldzaam wordt vandaag.
Een soort geborgenheid.
Jouw lichaam is gewikkeld
in doodse stilte.
Maar niet jouw geest
en niet de inhoud van jouw woorden.
Wij zullen vaak bij jou terugkeren.

Aanbrengen symbool

Een kaars en bril, als teken van wijsheid

Lezing (*Boek Wijsheid 6, 12-16*)

Stralend en onvergankelijk is de wijsheid.
Ze wordt gemakkelijk ontdekt door wie haar liefhebben
en gevonden door wie haar zoeken.
Aan wie haar begeren laat ze zich gauw kennen.
Wie vroeg voor haar opstaat, hoeft zich niet moe te maken,
want hij vindt haar voor zijn deur.
De gedachten op haar richten getuigt van een volmaakt inzicht
en wie wakker blijft voor haar zal snel vrij van zorgen zijn.
Want ze gaat zelf rond,
op zoek naar mensen die haar waardig zijn;
op de wegen vertoont ze zich innemend aan hen
en ze komt hen tegemoet bij iedere gedachte.

Gebed

V. God,
Gij bekleedt mensen
met schoonheid en kracht.

Gij legt uw waardigheid op hen.
Gij begenadigt hen.
Wij bidden om een geest
van inzicht en van wijsheid,
zoals wij die bij N. herkenden.
Dat wij weten te onderscheiden
waar het op aankomt.
Dat wij bij alles wat ons overkomt
een waardig en persoonlijk
antwoord geven.

**A. Beziel ons God.
Leg stilte in ons hart
en wijze woorden
in de mond.
Dat wij elkaar
door alles heen
bemoedigen en inspireren.
Amen.**

*Liefhebben
is beschutten
zonder vast te houden,
ruimte scheppen
in tijd en eeuwigheid.
En daarom zeggen:
doe maar,
ga maar,
zo lang, zo ver
als nodig is.
Kijk maar niet om.
Ik wacht. Ik blijf.*

*Liefhebben
heeft te veel voeten in de aarde
om zonder verdriet
te kunnen zijn.*

Kris Gelaude

Zoekend

Jan-Frans Lindemans

Duiding

Je was een minzame scepticus N.,
allergisch voor evidenties.
Je stelde die in vraag,
maar een antwoord bleef veelal uit.
Dat maakte je soms opstandig, maar niet verbitterd.
Vragen stellen was immers jouw levensstijl.

Aanbrengen symbool

Rugzak of pelgrimsstaf, als teken van rusteloos zoeken

Lezing (*Psalm 25, 4-9*)

Leer mij uw wegen kennen, Heer,
maak mij wegwijs op uw paden,
wijs mij het spoor van trouw aan U,
wees voor mij een meester;
U bent de God die mij redt,
ik bouw altijd op U.
Heer, denk aan uw barmhartigheid
en uw liefde van eeuwen geleden.
Heer, vergeet mijn zonden
en wat ik verkeerd deed in mijn jeugd;
denk aan mij in liefde,
want U, Heer, bent goed.
De Heer is goed, de Heer is rechtvaardig,
zelfs zondaars wijst Hij de ware weg.
Hij brengt de armen op het rechte spoor,
Hij leert hun zijn weg.

Gebed

V. God, een zoektocht is ten einde gekomen.
Wij vertrouwen N. toe aan uw vrede.
Moge zij/hij daarin rust vinden.
Gij die de oorsprong en het eindpunt zijt
van alle zoeken,
de zekerheid van ons aarzelen,
de rots in de branding.

**A. Als zoekers hebt Gij ons geschapen, God.
Een leven zonder vragen is een leven zonder zin.
Als zoekers zijn wij bijeen om te getuigen van zinvol leven,
ter nagedachtenis van uw Zoon, Jezus Christus. Amen.**

Tafelgebeden

Tafelgebed 1

Marie-Rose Nevens

V. God, uw naam roepen wij aan,
nu wij dolen in de duisternis van pijn en onmacht.
Gij zegt dat ons zoeken en tasten niet uitzichtloos is.
Op U kunnen wij vertrouwen.

**A. Naar U gaat mijn verlangen, Heer.
Heer, mijn God, ik ben zeker van U.**

V. God, wij danken U voor de tijd dat wij samen waren met N.,
voor het tedere gebaar, de zoen, het knipoogje, de lach,
voor alles waaraan wij vreugde beleefden.

A. Naar U gaat mijn verlangen ...

V. God, Gij hebt U getoond in Jezus,
vereerd en herkend, maar ook bespot en miskend.
Hij roept ons op om elkaar te troosten en te bemoedigen,
om barmhartig en mild te zijn voor elkaar
en voor verdrukte en geminachte mensen.

A. Naar U gaat mijn verlangen ...

V. Nu het donker is om ons heen,
nu angst en twijfel ons overvallen,
willen wij ons met U verbonden weten,
U loven en prijzen met deze woorden:

A. Heilig, heilig, heilig ...

V. Jezus droomde van een liefdevolle wereld voor ieder van ons.
Maar Hij wist ook dat zijn leven op het spel stond
en dat Hij doorheen het donker van de dood moest,
verlaten van alles en iedereen.
Die laatste avond nam Hij brood in zijn handen en wendde zich tot U,
zijn Vader, sprak de zegen uit, brak het
en deelde het rond met de woorden:
neem en eet hiervan.
Dit is mijn lichaam, mijn leven
voor jullie gebroken, aan jullie gegeven.

Hij nam ook de beker,
bad opnieuw het dankgebed en gaf hem rond terwijl Hij zei:
drink allen hiervan, mijn bloed, mijn leven
aan jullie te drinken gegeven.
God is niet ver, dit is zijn verbond met de mensen,
altijd opnieuw. Dat is sterker dan de dood.

Moge het teken dat wij hier stelden
werkelijkheid worden in ons dagelijkse leven.

- A. Dit vragen wij voor allen die naast ons in het leven staan, die iets inbrengen tegen de stroom van hebben en zijn, die mensen opvangen met warme aandacht en zorg, die woorden van bemoediging en troost spreken.**
- V. Zo komt het rijk van God op aarde,
in een gemeenschap waarin vreugde en verdriet
samen gedeeld en gedragen worden,
met mensen die krachtig en vindingrijk genoeg zijn
om voor anderen zo goed als God te zijn.
- A. Wij bidden ook voor hen die gestorven zijn,
in het bijzonder voor N.
Dat God zijn liefde als een mantel om haar/hem heen mag slaan.
Dat N. God mag leren kennen als een barmhartige Vader,
bij wie zij/hij eindelijk tot rust komt
en voor altijd thuis mag zijn.**
- V. God, het delen van verdriet
is de mooiste manier om het te verwerken,
om het een plaats te geven in ons leven.
Schenk ons daarom de Geest die Jezus bezielde
en maak ons tot mensen die ontzien wat kwijnt,
die behoeden wat kwetsbaar is.
Laat ons niet in twijfel vervallen.
Open de toekomst, geef weer zin aan ons leven.
Dan wordt uw naam geprezen,
gisteren, vandaag en morgen
tot in de eeuwen der eeuwen.
Amen.

Tafelgebed 2

Jan Lagae

U God, willen wij hier en nu dankzeggen
voor deze vrouw/man die ons zo nabij was.
En die nu plots uit onze wereld is weggevallen,
weggerukt uit onze tederheid en genegenheid.

Wij zeggen U dank voor alle vriendschap
die van haar/hem is uitgegaan, voor haar/zijn inzet
en haar/zijn grote dienstbaarheid en liefde,
voor de vrede en de rust die zij/hij aan velen gaf.

Dankzij Jezus' leven en verrijzenis
mogen wij tastend geloven
dat de dood niet het laatste is.
Daarom God, danken wij U
om de hoop en het uitzicht,
die Gij ons nu biedt en die reikt tot over de dood.
Uw naam willen wij blijven loven en prijzen
met de woorden:

Heilig, Heilig, Heilig ...

God, Gij biedt toekomst aan elk mensenleven
en verlangt dat het geëerd en geëerbiedigd wordt,
Gij begrijpt en doorziet het.
Altijd opnieuw geeft Gij zin en betekenis
aan wat mensen overkomt
en ook uitkomst, troost en sterkte.
Geef dit ook nu aan ons
op dit moment in deze moeilijke tijd.

Wij vertrouwen U dit mensenleven toe,
omdat Gij het nooit vergeten zult of loslaten.
Ook Jezus kon zijn leven en dood in uw handen leggen
omdat Hij wist dat Gij het niet laat verloren gaan.

Op het einde van zijn leven,
als een laatste teken van vriendschap en trouw,
verzamelde Hij leerlingen en vrienden om zich heen.
Dat willen wij nu ook doen,
in volle overgave aan Hem.

Toen nam Hij brood, brak het
en reikte het aan allen met de woorden:
eet hiervan en wees gezegend,
dit is het teken van mijn verbondenheid met ieder van u.

Hij nam de beker met wijn,
teken van hun en ons samenzijn.
Hij gaf hem aan zijn vrienden met die sterke woorden:
dit is mijn bloed, aan u gegeven en overgeleverd,
teken van een blijvend verbond van goedheid en vergeving
voor ieder van u.

In lief en leed verzameld
gedenken wij nu het gloedvolle leven van Jezus, uw Zoon.
Oog en aandacht had Hij voor mensen zonder toekomst.
Hij kon stukgeslagen mensen weer oprichten.
Hij gaf nieuwe hoop en toekomst, altijd weer.

In zijn lijden en sterven stond Hij aan onze kant.
In zijn levenskracht en opstanding werd Hij ons verwant.
Ook ons zal Hij thuisbrengen met onze geliefde overledene
en met vele anderen die ons in geloof zijn voorgegaan.

Vandaag gedenken wij heel bijzonder N. met alles
wat zij/hij betekend heeft en zal blijven betekenen.
Wij denken aan onze overledenen:
zij die met toewijding en tederheid,
met liefde en wijsheid, met inzet en dienstbaarheid,
ons leven hebben vormgegeven

Wij vragen U, God, breng hen thuis
in de vreugde van uw rijk waaraan geen einde komt,
waar geen droefheid en geen tranen zijn,
maar de zekerheid dat Gij ons nabij zijt.

Laat ons niet vertwijfelen, God,
maar breng ons tot rust.
Onder uw hoede willen we voor
elkaar steun en troost zijn.
Geef dat wij elkaar niet in de steek laten.
Doe ons aanvoelen hoe wij
voor elkaar een thuis kunnen zijn.
Laat ons zoals Jezus, uw Zoon,
oog en aandacht hebben voor de medemens
en onze levensweg hoopvol verderzetten,
gedragen en bemoedigd door zijn Geest.

Wij vragen het U voor vandaag
en voor alle moeilijke dagen die komen.
Geef dat wij in uw levenskracht vertoeven
en verblijven tot in eeuwigheid.
Dit vragen wij U door Jezus Christus, onze Heer.

Door Hem, met Hem ...

Tafelgebed 3

Kris Gelaude

- V. Zie de desem van kostbare herinneringen
en de vele smaken van verdriet,
die ons bestaan doordringen, God.
Zie het intense licht van de liefde
en de donkere schaduw van de dood
waarin wij staan.
Zie het geluk dat ons doet openbloeien,
zie de pijn en het gemis die ons bedroeven.
Aan die fijne halmen van leven, liefde en geluk
houden wij vast. Doorheen alles.

Doorheen alles keren wij ook naar U,
Gij, Moeder en Vader van mensen.
Want 'moeder en vader' zeggen,
is kwetsbaar mogen zijn
en dankbaar denken aan
wat ons gegeven is:
het leven dat van U komt,
de liefde die verbindt,
geluk dat doet verlangen naar eeuwigheid.
Daarom kunnen wij U noemen:

- A. Heilig en groot.
Een God die aan alles voorafgaat,
een God die alles volbrengt.
De volheid van hemel en aarde
zijn uw heerlijkheid.
Geheiligt zij uw naam.
Geheiligt Hij die gekomen is
om in uw naam bij ons te zijn.**

- V. Wij danken U om Hem, Jezus van Nazareth,
gekomen om lief te hebben,
trouw aan zichzelf, aan het leven en aan U.

- A. Wij danken U om Hem,
gekomen om naast ons te staan
en om niet méér te zijn dan wij:
een mens van vlees en bloed.**

- V. Beproefd, gekwetst, gebroken, dat werd Hij, God.
Toch toonde Hij dat zijn leven en zijn lijden niet zinloos was
door de manier waarop Hij die weg ging,
overgegeven aan mensen, vasthoudend aan de liefde.
Liefde die sterker is dan de dood.

Daarom riep Hij zijn vrienden samen
op die laatste avond.
Hij sprak woorden van dank.
Hij nam brood als teken van leven.
Hij verdeelde het en zei:
ziehier, Ikzelf,
als dagelijks brood gebroken.
Neem dit aan.

En op dezelfde wijze
nam Hij de beker met wijn.
Opnieuw dankend
herhaalde Hij het gebaar en zei:
drink van deze beker,
teken van het verbond waarin Ik sta,
teken van het verbond dat God verlangt met u allen.
Neem het aan.
En leef zoals Ik u heb voorgedaan.

Omdat zijn overgave zo volkomen was,
konden lijden en dood zijn leven niet uitwissen.
Gij God, hebt zijn menselijke pijn gevoeld
en Hem met tederheid en liefde opgericht,
zoals een vader en een moeder
met hun kind zouden doen.
Gij hebt de herinnering aan Hem
in onze ziel gebeiteld,
als een trooster, een gezondene
die leeft en leven geeft aan allen die liefhebben.

**A. Daarom houden wij in gedachten
wie Hij in deze wereld is geweest.
Wij nemen zijn woorden in de mond
als brood en hoop om van te leven.**

V. Wij bidden U, God, omwille van Hem,
dat zijn Geest mag blijven spreken,
dat liefde ons steeds sterker maakt,
dat wij mogen voelen dat een mens
veel meer is dan wij zien.

**A. Wij bidden dat wij leven verder kunnen doorgeven,
dat de namen van wie gestorven zijn
niet vergeten of verzwegen worden,
dat zij allen thuis mogen zijn bij U
en dat wijzelf ook onze weg ten einde durven gaan.**

V. Want Gij zijt toekomst en houvast, God.
Diegene tot wie wij durven bidden: **Onze Vader ...**

Tafelgebed 4

Kris Gelaude

V. Als Gij het zijt, God,
die voor ons het leven wil.
Die ons de aarde geeft om te bewonen
en er een huis van geluk te vinden.
Die liefde in ons hart legt om levenslang
en langer nog, van anderen te houden.
Gij, onze diepste adem,
laat ons dan zien dat het geen droom is.

A. Omdat Gij het zijt, groter dan ons hart die mij hebt gezien, eer ik werd geboren.

V. Als Gij het zijt God,
die zelf weet hoe diep verdriet kan zijn.
Die niet doof en ongenaakbaar
maar kwetsbaar geworden zijt als wij.
Die doet wat een vriend doet, woordeloos en teder
als een schaduw met ons meegaan.
Gij, onze laatste wijkplaats,
spreek uw troost uit in ons hart.

A. Omdat Gij het zijt, groter dan ons hart ...

V. Als Gij het zijt God,
die een mens naar U genoemd hebt.
Die Hem hebt gekoesterd als een teerbeminde,
toen Hij, trouw en gerechtig, uw beeld geworden is.
Die Hem toch een menselijke weg liet gaan
en Hem zelfs tot U hebt horen roepen,
in het uur van doodsangst en verlatenheid.
Gij die Hem geen tweede dood liet sterven,
houd ook ons dan vast.

A. Omdat Gij het zijt, groter dan ons hart ...

V. Op de avond voor Hij is gestorven,
in het bijzijn van zijn vrienden,
heeft Hij alles aan U toevertrouwd.
Brood heeft Hij gebroken
en het rondgedeeld terwijl Hij zei:
dit brood ben Ik,
mijn lichaam en mijn ziel
aan u gegeven.
Neem dit aan.

Hij nam daarna de beker,
reikte hem aan allen en zei:
mijn leven en mijn liefde
geef Ik in uw handen,
als het teken van vertrouwen,
in een goddelijk verbond.
Drink er samen van.
Houd mij in gedachten.
En doe voor elkaar
wat Ik voor jullie heb gedaan.

A. Omdat Gij het zijt, groter dan ons hart ...

V. Omdat Gij het zijt, God,
die Hem toen hebt opgericht.
Die voor Hem een plaats hebt voorbehouden
in uw armen, als een liefdevolle Vader,
hoog verheven boven pijn en dood,
wordt ook ons vandaag niet alle hoop ontnomen.
Daarom kijken wij naar boven.
Daarom roepen wij met Hem,
dat Gij ons niet zult verlaten.

A. Omdat Gij het zijt, groter dan ons hart ...

V. Omdat Gij het zijt, God,
die ons deze woorden hier doet zeggen.
Die zijn Geest op ons gelegd hebt
en ons niet verweesd wil achterlaten.
Maar ons ondanks alles kracht zou geven
om niet eindeloos bedroefd te zijn.
En uit alle lijden toch weer op te staan.
Daarom durven wij herhalen
dat Gij eeuwig onze toekomst zijt.

A. Omdat Gij het zijt, groter dan ons hart ...

V. Omdat Gij het zijt, God,
groter dan ons hart,
durven wij dat kind zijn
dat tot U kan bidden:

A. Onze Vader ...

Tafelgebed 5

Kris Gelaude

God, meer dan wat ook
hebt Gij ons gewild.
Uw droom hebt Gij in ons gelegd.
Soms is het leven
groots en mooi.
Soms zijn wij
machteloos en kwetsbaar
zoals nu.
Naar wie anders dan U
zouden wij opzien.
In onze diepste herinnering
zijt Gij de liefde
waarmee alles begint.
Gij zijt onze verte,
de hunker en hoop
die ons gaande houdt,
tot over de dood.

Als Gij voor ons
die God wilt zijn
in wiens handen niets verloren gaat,
dan zal geen zaad in de aarde gezaaid,
geen brood gebroken worden
en geen stem tot U roepen,
of het zal betekenis hebben voor U.
Geen mens die droefheid kent,
die eenzaam is en sterft,
of Gij herinnert U zijn naam.
Want meer dan dat hebt Gij gedaan
voor Jezus, de man van Nazareth,
die liefde was voor allen,
zozeer dat stommen woorden vonden,
gekwetsten hun leed vergaten
en blinden schoonheid konden zien.
Verdriet en onrecht
nam Hij op zijn schouders.
En werd dààrom gedood.

Naar U, zijn Vader,
heeft Hij opgekeken
en U gedankt
die laatste avond,
tezamen met zijn vrienden.

Toen heeft Hij brood genomen
en gedeeld met hen,
terwijl Hij zei:
dit brood, mijn lichaam
wordt voor u gebroken
en gegeven.
Neem en eet ervan.

Daarna nam Hij de beker wijn
om hen die te geven,
terwijl Hij zei:
deze wijn, mijn liefde,
bezegeld met mijn bloed
is teken van Gods verbond met u.
Drink er daarom samen van.
Blijf u dit herinneren.
En leef zoals Ik u getoond heb.

Zijn stem hebt Gij gehoord, God,
zijn liefde gezien,
zijn pijn gevoeld
en zijn gebed beantwoord.
Gij hebt gedaan wat Hij geloofde.
En hebt zijn woorden
tot de uwe gemaakt.
Gij hebt het licht in Hem
niet laten doven,
maar rondgestrooid
in duizend, duizend ogen.
Zijn dood werd een begin voor ons.
Zijn weg, een weg zoals de onze.
En toch, ontegensprekelijk,
een weg van hoop.

Bewaar zijn kracht in ons.
Wij zullen de stilte doorstaan
en de beklemmende leegte.
Wij zullen doen wat Hij zou doen:
opstaan om verder te leven.
Om warmte te bieden.
Om niemand achter te laten.
Om door te geven
wat wij zelf gekregen hebben.
Om te gedenken
wie mensen voor ons geworden zijn.
Wij zullen elkaar herinneren
aan Jezus, onze Broeder.
En aan U, die onze Vader zijt.

Tafelgebed 6

Marcel Verhelst

God van alle tijden en alle mensen,
Gij die er zijt
waar wij niet kunnen komen,
noch met ons begrip, noch met ons gevoel;
Gij die er zijt
als alles donker wordt
en wij vergeefs
op elkaar zijn aangewezen;
Gij die er zijt
om uit het niets en uit de leegte
leven en toekomst te scheppen,
wij danken U
omdat Gij het in dit uur
niet opgeeft met ons,
omdat Gij ons nabij blijft
in Jezus Christus.
Door lijden en dood is Hij zelf
de weg van elke mens gegaan,
maar aan de einder heeft Hij U ontmoet
en hebt Gij Hem tot nieuw leven gewekt.
Zo is Hij onze kracht en onze hoop geworden.
In zijn Geest vertrouwen wij ons U toe,
leggen onze pijn en ons gemis in uw handen
en bidden/zingen met eeuwenoude woorden
dit loflied van hemel en aarde:

Heilig, heilig, heilig ...

God, die wij Vader mogen noemen,
omdat Gij niemand laat verloren gaan,
laat ons niet achter
met het raadsel van de dood,
ten prooi aan onbegrip en wanhoop.

Zie ons, verweesd rondom deze tafel,
zoals Jezus en zijn vrienden,
in de laatste nacht van hun samenzijn.
Hij wist elk verdriet en elke pijn
om te buigen tot levensmoed en weerbaarheid,
Hij vond de kracht in U
om mensen grenzeloos te beminnen
en terwille daarvan zijn lijden te doorstaan.
Tijdens de maaltijd heeft Hij brood genomen,
teken van leven en groeikracht,
om het met ons te delen.

In dat gebaar legde Hij Zichzelf
als een gave aan ons.

Hij zegende het brood, brak het en deelde het uit
met de woorden:

neem en eet allen hiervan,
dit voedsel wil Ik voor u zijn,
mijn lichaam, mijn ziel,
voor u gebroken en gegeven.

Toen nam Hij ook de beker met wijn,
teken van verzadiging en troost,
zegende hem en gaf hem zijn vrienden te drinken
met de woorden:

neem ook deze beker en drink er allen uit,
want zo zal Ik mijn bloed voor u vergieten,
tot een nieuw verbond voor altijd,
dat alle kwaad overwint,
elke zonde vergeeft
en iedere dood overstijgt.
Doe dit altijd weer om Mij te gedenken.

Wij herinneren ons dit gebaar, Heer God,
vooral nu wij getroffen zijn
door het heengaan van onze geliefde N.
De woorden van Jezus klinken ons troostend in de oren.
Door zijn teken van verbondenheid
is Hij hier onder ons aanwezig.
Laat Hem ook de redder en de toevlucht zijn
van N. die in Hem gedoopt is
en op Hem zijn hoop heeft gesteld.
Dan zal door Hem, met Hem en in Hem
uw naam geprezen zijn,
Heer, onze God, algoede Vader,
in de kring van heel uw kerkgemeenschap
en in eenheid met de Heilige Geest,
hier en nu en tot in eeuwigheid.
Amen.

Tafelgebed 7

Ivo Van Besien

- V. God, wij danken U
omdat Gij een God van liefde zijt,
een God die oog en hart heeft
voor concrete mensen.
- A. Wij danken U
omdat Gij de naam van elk van ons
in uw handpalm geschreven hebt
en in uw hart bewaard.
Wij danken U omdat Gij herkenbaar zijt
in elke goede mens,
in zachte ogen, in een teder gebaar.
Overduidelijk hebt Gij dat getoond in Jezus,
uw mensgeworden Zoon.
Als geen ander gaf Hij
uw goedheid en uw mensenliefde gestalte.**
- V. Gij zijt aanwezig in de hand op onze schouder,
in de stem die ons moed inspreekt
of tactvol corrigeert.
In alle mensen die om ons bekommerd zijn,
die ons vergeven en aanmoedigen,
vermoeden wij de warmte van uw hart.
Alleen als liefde ook ons hart beroert,
onthullen wij een deel van uw gelaat.
Omdat wij dit mochten ontdekken
noemen wij uw naam, in schroom en dank:
- A. Heilig, heilig, heilig ...**
- V. Vooral danken wij U
voor Jezus, de Christus,
de man uit Nazareth,
de unieke mens
die U zijn 'Abba' noemde.
Nooit was er van U zoveel te zien en te ervaren
als toen Hij op onze aarde was.
- A. Hij openbaarde uw naam in deze wereld
gedreven door gerechtigheid en goedheid bovenmate.
Hij openbaarde uw gelaat
door zijn woorden van begrip en vergeving
en zijn attentie voor gekwetste mensen.
Hij toonde uw menslievendheid
door moedelozen op te beuren,
blinden uitzicht te geven, lammen kracht.**

V. Hij was met mensen begaan,
deelde hun vreugde,
weende om zijn gestorven vriend.
Hij veroordeelde niet
maar gaf mensen nieuwe kansen,
omdat Hij wist:
elk mensenkind is uit uw schoot ontsproten.

Vooraf in de nacht,
die de laatste van zijn leven werd,
heeft Hij een subliem gebaar van liefde gesteld.
Hij nam brood in zijn handen en dankte U.
Hij brak het brood en gaf het aan zijn vrienden
en zei: neem en eet hiervan gij allen.
Dit is mijn lichaam dat voor u gegeven wordt.
Doe dit tot mijn gedachtenis.

Zo nam hij ook de beker in zijn handen.
Hij sprak het dankgebed en zei:
deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed,
dat voor u en allen wordt vergoten
tot vergeving van de zonden.
Blijf dit doen om mij te gedenken.

A. Heer Jezus, wij verkondigen ...

V. Vader, wij zijn dankbaar
omdat wij rond deze tekenen van brood en beker
Jezus van Nazareth mogen gedenken.
Bevrucht ons met zijn Geest
opdat ook wij voor elkaar genade zijn,
hoe gebrekkig ook.
Genade van genegenheid,
van vergeving en vertrouwen.
Genade van solidariteit
met mensen, veraf en dichtbij.

**A. Dat ook wij elkaar waarderen,
niet blind zijn voor de mens naast ons,
niet doof voor zijn verzuchtingen,
niet ongenaakbaar voor zijn nood.**

V. Dan zal er vreugde zijn op aarde
vriendschap en vrijheid
in Jezus' naam.

Tafelgebed 8

Bernard Lenaerts

God, onze Vader,
wij spreken onze dank uit
voor zovele mensen
die met hun medemens begaan zijn
en zich met hart en ziel inzetten voor elkaar.
Ook N. heeft met haar/zijn mogelijkheden
het beste van zichzelf gegeven.
In het bijzonder willen wij U danken
voor die ene mens, Jezus,
die voor ons het unieke voorbeeld
is geweest van een goede mens.
Daarom prijzen wij uw naam
met dit oude loflied:

Heilig, heilig, heilig ...

Nu we samen zijn om afscheid te nemen
willen wij het laatste avondmaal
van Jezus met zijn apostelen gedenken.
Hij wist dat dit de laatste keer zou zijn.
Daarom nam Hij tijdens het joodse paasmaal
brood in zijn handen, zegende het en sprak:
neem en eet, dit ben Ikzelf, dit is mijn lichaam
dat voor jullie en voor alle mensen
zal gebroken worden.

Op het einde van de maaltijd
nam Hij de beker met wijn.
Hij zegende de beker en dankte God, zijn Vader
en zei toen:
neem en drink uit deze beker,
maar weet dat dit de beker is
van het nieuwe verbond tussen God en de mens.
Dit is het beste dat Ik kan wegschenken,
mijn eigen bloed
tot vergeving en bevrijding van het kwade.

Samenkomen rond brood en wijn
en rond Jezus' testament,
doet ons verwijlen bij zijn leven,
bij Hem die weldoende rondtrok,
die troost en opbeuring bracht;
doet ons ook verwijlen bij de woorden van hoop
tegen Maria en Marta:
'Wie in Mij gelooft zal leven, ook al is hij gestorven'.

Samenkomen rond brood en wijn
brengt ons weer levendig voor ogen
hoe Jezus zijn lijden en dood heeft doorstaan,
hoe Hij zijn leven
in de handen van zijn Vader legde
met de woorden: 'Niet mijn, maar uw wil gebeure'.

Samenkomen rond brood en wijn
voert ons naar de verrijzenis
en naar de grond van ons bestaan.
Wij herinneren ons zijn woorden:
'Ik ga naar de Vader om u een plaats te bereiden.
en wees niet bang, want in het huis van mijn Vader
is er plaats voor velen'.

Samenkomen rond brood en wijn
vraagt ons te bidden
voor de gemeenschap van gelovigen en voor de Kerk,
dat ze de plaats bij uitstek moge zijn
waar lief en leed, vreugde en verdriet
gedeeld en gedragen worden.

Samenkomen rond brood en wijn
nodigt ons uit om te bidden
voor hen die gestorven zijn,
in het bijzonder voor N.:
dat God voor haar/hem mag zijn
als een liefhebbende Vader en een zorgzame Moeder;
dat haar/zijn vertrouwen een antwoord krijgt.

Samenkomen rond brood en wijn
richt de aandacht op ons eigen leven
en op allen die hier aanwezig zijn.
Dat wij durven geloven dat God
Schepper en Voltooier van dit leven is.
Dat ook wij durven vertrouwen
dat het goede dat N. heeft teweeggebracht
en waarvoor wij ons willen blijven inzetten,
bij God niet zal verloren gaan.

Samenkomen rond brood en wijn
verenigt ons in gebed tot de Geest.
Dat wij één van hart
en om elkaar bekommerd,
als kinderen van één Vader
met Jezus' woorden 'Onze Vader' mogen bidden:

Onze Vader ...

Liederen**Bundel Nr.**

Alle denkbare en ondenkbare, Oosterhuis/Oomen	GvL 577-KDB	121
Alles begon met God, Cromphout-Boone/Ducatteeuw	ZJ-B 822	
Als God ons thuisbrengt, Vijftig Psalmen/Huybers	ZJ 922-GvL	126(1)
Blijf mij nabij, Barnard/Monk	ZJ 811-GvL	581
De heiligen ons voorgegaan, Jacobse/Vogel	ZJ 551-GvL	590
Een lied tot Jezus Christus, Oosterhuis/Tabourout	GvL 451-KDB	237
Een mens te zijn ..., Oosterhuis/de Marez Oyens	ZJ 930	
Een nieuw bruiloftslied, Oosterhuis/volksmelodie	GvL 531	
Een zaaier ging uit om ..., Barnard/Ouwehand	GvL 435-KDB	251
Eet en drinkt van brood en wijn, Jongerius	KDB 174	
Ik sta voor U, Oosterhuis/Huybers	ZJ 924	
Geboorte, de Vries/Vogel	GvL 625	
Gehoord van mensen, Oosterhuis/Genève 1551	GvL 573	
Gestorven graan wordt brood, Weemaes	ZJ 921	
God, wij roepen uit de diepte, Duin	GvL 214	
Groter dan ons hart, Oosterhuis/Huybers	GvL 448-KDB	117
Heer, herinner U de namen, Verdaasdonk/Philippeth	ZJ 916-GvL	453
Het lied van alle zaad, Oosterhuis	GvL 546-KDB	212
Het lied van de geliefde, Oosterhuis	GvL 476	
Het lied van de mens ..., Oosterhuis/de Marez Oyens	GvL 433	
Het lied van het brood, Oosterhuis/de Klerk	GvL 457	
Hoe is uw naam (Psalm 103), Huybers	KDB 58	
Hoe ver te gaan, Oosterhuis/Oomen	GvL 466	
Ik zal niet rusten, Oosterhuis/Oomen	GvL 474	
Licht, ontloken aan het donker, De Vries/Vogel	ZJ-B 824	
Lied aan het licht, Oosterhuis/Oomen	GvL 489-KDB	230
Lied van de overtocht, Oosterhuis/Huybers	GvL 657	
Lied van de opstanding, Oosterhuis/Oomen	GvL 591	
Lied voor bijna iedereen, Oosterhuis/Huybers	GvL 438	
Luister, Heer, ontferm U over ons, Duin	GvL 211	
Mens voor de mensen, Weemaes	ZJ-B 509	
Midden in de dood, Jacobse/Mariman	ZJ 906	
Niemand leeft voor zichzelf, Oosterhuis/Huybers	ZJ 923-GvL	500
Ontwaakt, gij die slaapt, Oosterhuis/Huybers	GvL 632	
Scheur toch de wolken, Oosterhuis/Augsburg 166	GvL 633	
Tijd van leven, Oosterhuis/Genève 1551	GvL 527-KDB	52
Vergeet niet hoe wij heten, Barnard/Vogel	GvL 641	
Wanneer dit kled ..., Naastepad/Gesius 1601	ZJ 915	
Wees hier aanwezig, Duin/Stokkermans	KDB 122	
Wees hier aanwezig, Oosterhuis/Löwenthal	GvL 647-KDB	115
Wie zijn taak als mens ..., Bruyninckx/Lerinckx	ZJ 920	
Wij bidden U om vrede, Jongerius/Eng. Hymnal	ZJ-B 734	

GvL = Gezangen voor Liturgie, Gooi en Sticht, Baarn, ,1996

KDB = Klein Dienstboek, Gooi en Sticht, Hilversum, 1982

ZJ = Zingt Jubilate, De Garve, Brugge, 1985

ZJ-B = Zingt Jubilate Bijvoegsel, De Garve, Brugge, 1992

Muzieksuggesties

- Matthäus-Passion, J.S. Bach o.l.v. Ph. Herreweghe
Harmonia Mundi – HMC 951676-78
- Lamentationes Jeremiae Prophetae, Francesco Durante
CPO 999 325-2 Coproduction Westdeutscher Rundfunk Köln
- Stabat Mater, Rossini o.l.v. S.Bychkov Philips – 426 312-2
- Stabat Mater, Giovanni Battista Pergolesi o.l.v. Chr. Hogwood
L'Oiseau-Lyre – 425 692-2
- Ein Deutsches Requiem, J. Brahms o.l.v. Ph. Herreweghe
Harmonia Mundi HMC 901608
- Adagietto uit Symfonie nr. 5, G. Mahler o.l.v. G. Sinopoli
Deutsche Grammophon 415 476-2
- Requiem, H. Berlioz – Boston Symphony
RCA RD86210(2)
- Messe de Requiem, Campra o.l.v. Ph. Herreweghe
Harmonia Mundi HMC 901251
- Miserere, H. Gorecki, Danish Nat. Radio Choir & Symph. Orch.
Chandos Chan 9523
- Kleines Requiem, H. Gorecki, I Fiamminghi
Telarc 20 CD 80417
- Requiem, S. Hristic & M. Tajcevic, Orthod. Koor TV Belgrado
BMG 74321 45061-2
- Leçons de ténèbre, M.R. De Lalande, o.l.v. I. Desrochers
Auvidis Astrée E 8592
- Dies Irae & Miserere, M.R. De Lalande, o.l.v. Ph. Herreweghe
Harmonia Mundi HMC 901352
- Requiem, W.A. Mozart, o.l.v. Ph. Herreweghe
Harmonia Mundi HMC 901620
- Requiem, Ockeghem, Ensemble Organum
Harmonia Mundi HMC 901441
- A Polish Requiem, K. Penderecki, Stockholm Philh. Ch. & Orch.
Chandos Chan 9459/60
- Requiem, A.L. Webber, o.l.v. Lorin Maazel
EMI CDC 7 47146 2
- Pie Jesu (IV) en In Paradisum (VII) uit Requiem op. 48,
G. Fauré, Choir of King's College Cambridge, St. Cleobway
EMI classics CDC 7 498802
- Adagio uit Symphony nr. 44 Trauer, J. Haydn, The Orch. of St.
John's, London o.l.v. J. Lubbock, IMP, PCD 820
- Deutsche Barockkantaten (VI): Actus Tragicus BWV 106,
J.S. Bach en Du Aber Daniel, G.Ph. Telemann, Ricercar Consort
RIC 079061
- Deutsche Barockkantaten (VIII): Aus der Tiefe, Ric. Consort
RIC 103086/087
- Stabat Mater, A. Dvorak o.l.v. Sinopoli, Deutsche Grammophon
DGG 4710332
- The four seasons, A. Vivaldi, Venise Baroque Orchestra,
Sony Classical SK 51352

When I'm laid uit Dido & Aeneas, H. Purcell, Chr. Hogdwood
 L'oiseau-Lyre 436 992-2 01-10
 Lamentations de la Renaissance, Helgas Ensemble
 Harmonia Mundi HMC 901682
 6 suites voor cello, J.S. Bach, o.l.v. P. Wispelwey
 Channel classics CCS 12298
 The most relaxing Classical album
 EMI 7243 5 73582 2 4 & 7243 5 73583 2 3
 EMI 7243 5 73582 & 7243 5 73586 2 0
 Canon, Pachelbel uit Buxtehude & Pachelbel: Chamber Music,
 Archiv Galleria CD 427118
 Pastorale uit Symphonie nr. 6 (5&6), L. von Beethoven,
 Berl. Philharmoniker, Deutsche Grammophon 413 932-2
 Adagio uit Concerto nr. 3, L. Boccherini (5) Solistes Europ
 Luxembourg, SEL classics SEL 93.11-017
 Air on the G String, J.S. Bach, Virgil Fox Encores,
 CD RCA 1252
 Wat ik gewild heb (7) uit Eerste en laatste, Oosterhuis/Oomen
 Mirasound – 399182
 Missa Criolo (nr. 1 Kyrië en nr. 4 Agnus Dei), A. Ramirez
 Philips 420 955-2
 The memory of trees (nrs. 5, 7, 8), Enya
 WEA – 0630 – 12879 - 2
 A day without rain (nrs. 5, 7, 9, 10), Enya
 WEA – 8573 – 85986 - 2
 When the light comes, D. Brossé, L'Arco Musicale (7,8,10,11)
 Philips 462 394-2
 Tears in heaven uit Unplugged, Eric Clapton
 Reprise 9362-45024-2
 Sanctuary uit Turf, L. Bloom,
 Reprise 9362-45608
 Since I lost you uit We can't dance, Genesis, Virgin Records
 GEN CD 3 262.082
 Little Willow uit Flaming Pie, P. Mc Cartney,
 EMI 7243 8 56500
 The end of the Line uit Americana, Offspring, COLOMBIA
 491656
 Thinking of you uit 5, L. Kravitz,
 Virgin 7243-8-45605-2
 For Martha uit Adore, Smashing Pumpkins,
 Virgin 7243-8-45879
 Walking higher & Maybe an angel uit Oyster Butterfly, H. Nova,
 Big Life Records 039.001.20
 Like an angel uit YA, K. Nin,
 Vogue 74321603702
 One Three Hill uit The Joshua Tree, U2, Island Records,
 Island U 26
 Afscheid van een vriend uit Doorgaan, Clouseau, EMI
 CD 0077779949427

Suggesties voor liederen en muziek

Jij die me liefhad, hebt me genoemd

Lied: Geboorte, de Vries/Vogel, GvL nr. 625
Muziek: Pie Jesu (4) uit Requiem, G. Fauré
EMI classics CDC 7 498802
Tears in heaven, E. Clapton – Unplugged
Reprise 9362-45024-2

Hij zal je het leven terugschenken

Liederen: Lied aan het Licht, Oosterhuis/Oomen,
GvL nr.489 en KDB nr. 230
Lied voor bijna iedereen, Oosterhuis/Huybers, GvL nr. 438
Muziek: In Paradisum (7) uit Requiem, G. Fauré
EMI classics CDC 7 498802
Thema 7 uit Schindler's List, Williams
The most relaxing classical, EMI 7243 5 73582 2 4
Méditation, Massenet
The most relaxing classical, EMI 7243 5 73586 2 0

Sterker dan de dood is de liefde

Liederen: Als God ons thuisbrengt, Vijftig Psalmen/Huybers
ZJ nr. 922 of GvL nr. 126 I
Kyrie, Lindemans/Gelaude, muziek blz. 143-144
Wees hier aanwezig, Duin/Stokkermans, KDB nr. 122
Ontwaakt, gij die slaapt, GvL nr. 632
Muziek: Requiem, W.A. Mozart, Ph. Herreweghe
Harmonia Mundi HMC 901251
Ravel, Pavane for a Dead Princess
The most relaxing classical, EMI 7243 5 73582 2 4

God zal je in alles voorzien

Liederen: Hoe is uw naam (Psalm 103), Huybers, KDB nr. 58
Een zaaier ging uit om te zaaien, Barnard/Ouwehand
GvL nr. 435 of KDB nr. 251
Hoe ver te gaan, Oosterhuis/Oomen, GvL nr. 466
Lied van de overtocht, Oosterhuis/Huybers,
GvL nr. 657
Muziek: Kyrië en Agnus Dei uit Missa Criolo, A. Ramirez,
Philips 420 955-2
Wat ik gewild heb (7) uit Eerste en Laatste,
Oosterhuis/Oomen, Mirasound 399182
Hope has a place (7) uit The memory of trees; Enya,
WEA 0630 – 12879 - 2

Laat uw hart niet verontrust worden

- Liederen: Ik sta voor U, Oosterhuis/Huybers, ZJ nr. 924
Tijd van leven, Oosterhuis/Genève 1551,
GvL nr. 527 of KDB nr. 252
Eet en drinkt van brood en wijn, Jongerius/Este's
Psalter 1592, KDB nr. 174
Gehoord van mensen, Oosterhuis/Genève 1551
GvL nr. 573
- Muziek: Lamentationes Jeremiae Prophetae, F. Durante,
CPO 999 325-5
Stabat Mater, Rossini o.l.v. S. Bychkov
Philips 426 312-2
Ein Deutches Requiem, J. Brahms o.l.v. Ph. Herreweghe,
Harmonia Mundi HMC 901608

Dat jij vrede mag vinden

- Liederen: Lied aan het licht, Oosterhuis/Oomen,
GvL nr. 489 en KDB nr. 230
Het lied van de geliefde, Oosterhuis/Puer nobis nascitur,
GvL nr. 476
Heer, herinner U de namen, Verdaasdonk/Philippeth
ZJ nr. 916 of GvL nr. 435
Ik zal niet rusten, Oosterhuis/Oomen,
GvL nr. 474
- Muziek: Adagietto uit Symfonie nr. 5, G. Mahler,
Deutsche Grammophon 415 476-2
Requiem, A.L. Webber o.l.v. Lorin Maazel,
EMI CDC 7 47146 2
Fallen embers (7)uit A day without rain, Enya,
WEA 8573 – 85986 - 2

Zult Gij mij dragen, God ?

- Liederen: Wees hier aanwezig, Oosterhuis/Löwenthal,
GvL nr. 647 of KDB nr. 115
Het lied van alle zaad, Oosterhuis/oude volksmelodie
GvL nr. 546 of KDB nr. 212
Midden in de dood, Jacobse/Mariman, ZJ nr. 906
of GvL nr. 496
Een lied tot Jezus Christus, Oosterhuis/Tabourot,
GvL nr. 451 of KDB nr. 237
- Muziek: Matthäus-Passion, J.S. Bach o.l.v. Ph. Herreweghe,
Harmonia Mundi – HMC 951676-78
Lamentations de la Renaissance, Helgas Ensemble,
Harmonia Mundi HMC 901682
Actus Tragicus uit Deutsche Barockkantaten, J.S.
Bach, Ricercar Consort, RIC 103086

Word nu: zandkorrel, druppel in de zee, ademtocht, innige gloed

- Liederen: Een nieuw bruiloftslied (Uit vuur en ijzer),
Oosterhuis/Poolse volksmelodie, GvL nr. 531
Het lied van alle zaad, Oosterhuis/oude volksmelodie,
GvL nr. 546 of KDB nr. 212
- Muziek: The four seasons, A. Vivaldi, Venise Baroque
Orchestra, Sony classical, SK 51352
Adagio (7) uit Symphony nr. 44 Trauer, J. Haydn,
IMP PCD 820

Voel je bevrijd en leef

- Liederen: Ik sta voor U, Oosterhuis/Huybers, ZJ nr. 924
Heer, herinner U de namen, Verdaasdonk/Strategier,
ZJ nr. 916 of GvL nr. 453
Eet en drink van brood en wijn, Jongerius/Este's
Psalter, 1592, KDB nr. 174
Blijf mij nabij, Barnard/Monk, Z.J. nr. 811
- Muziek: Wat ik gewild heb (7) uit Eerste en Laatste,
Oosterhuis/Oomen, Mirasound 399182
Aus der Tiefe, Deutsche Barockkantaten (VIII), Ric
Consort, RIC 103086/087
Lamentations de la Renaissance, Helgas Ensemble,
Harmonia Mundi HMC 901682

Alles neemt afscheid van mij

- Liederen: Wees hier aanwezig, Oosterhuis/Löwenthal,
GvL nr. 647 of KDB nr. 115
Wanneer dit kled wordt afgelegd, Naastepad/Gesius
ZJ nr. 915
- Muziek: Miserere H. Gorecki, Danish Nat. Radio Choir &
Symph. Orchestra, Chandos Chan 9523
Stabat Mater, G.B. Pergolesi o.l.v. Chr. Hogwood
L'oiseau-Lyre 425 692-2

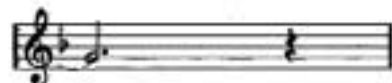
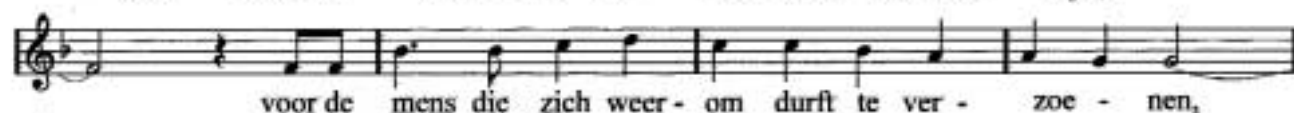
Waar liefde is, daar is God

- Liederen: Midden in de dood, Jacobse/Mariman, ZJ nr. 906
Een lied tot Jezus Christus, Oosterhuis/Tabourot
GvL nr. 451 of KDB nr. 237
Het lied van het brood, Oosterhuis/de Klerk, GvL nr. 457
Wie zijn taak als mens vervulde, Bruyninckx/Lerinckx,
ZJ nr. 920
- Muziek: Dies Irae & Miserere, M.R. De Lalande, o.l.v. Ph. Herreweghe,
Harmonia Mundi HMC 901352
Stabat Mater, A. Dvorak o.l.v. Sinopoli,
Deutsche Grammophon 4710332

♩ = 130
♩ = 100

Kyrië

Muziek: Jan-Frans Lindemans
Tekst: Kris Gelaude

Kyrië

Meerstemmig

Muziek: Jan-Frans Lindemans

♩ = 100

First system of the musical score. It consists of four staves: two vocal staves (Soprano and Bass) and two piano accompaniment staves (Right and Left Hand). The lyrics are: Ky - ri - e e - lei - son.

Second system of the musical score. It consists of four staves: two vocal staves (Soprano and Bass) and two piano accompaniment staves (Right and Left Hand). The lyrics are: Ky - ri - e e - lei - son.

Third system of the musical score. It consists of four staves: two vocal staves (Soprano and Bass) and two piano accompaniment staves (Right and Left Hand). The lyrics are: Ky - ri - e e - lei - son.